

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מונח (ל"א) כי במצוות האמנותי – התלום ק"ט, ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפחא = טרנא – שני משמעות, רבוי ממשות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מענין מסוים; מפה-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.1 דברים עקב ז"ב

דברים עקב ז"ב: והנה עקב תשמעו את המשפטים האלה ושמתם ועשיתם אתם ושמר' הו' אלהיך לה' את-הברית ואת-החסד אשר נשבע לאבותיך:

נתחיל בפ' מאור ושמש דברים פרשת עקב ... או יאמר, והנה עקב תשמעו וגו'. דהנה כתיב (שמות יתרו כו, דברים ואתחנן הט, ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי מצותי: ס. מצינו שאם האדם עובד את השי"ת מאהבה זכותו עומדת לבניו עד אלפים דור, אפילו הפירות יאכלו בעולם הזה. ומהיכן הוא נוטל חלקו - מחמת שהוא עובד את השם יתברך מאהבה והוא משיג רוממותו יתברך, ויודע שהכל מאתו יתברך; שאפילו המצות ומעשים טובים שעשה לא מכוחו עשה, אלא הקב"ה נותן לו כח לעשות מצות ומעשים טובים. ואינו תובע שום שכר מאתו יתברך,

ופירשו רש"י ורבינו בחיי את הקרא ועשה חסד

(א) רבינו בחיי דברים פרק יז ומה המטפל לעוברי עברה נענש כעוברי עבירה, לא כל שכן המטפל לעושי מצוה שנותנין לו שכר כעושי מצוה, שהרי מדה טובה מרובה על מדת פורענות אחת על חמש מאות, שנאמר: (שמות כי תשא לד, ז) נצר חסד לאלפים, וכתיב: פקדו ענין אבות על-בנים ועל-בני בנים על-שלישים ועל-רבעים. הקב"ה ארך אפיים, ממתין לבניו של עובר עבירה עד ארבע דורות אחריו. אם מתקנים אינו נפרע מהם על מעשי אבותיהם ואם לא מתקנים מענישים.

(ב) רש"י שמות יתרו כו, ועשה חסד - נוצר חסד שאדם עושה, לשלם שכר עד לאלפים דור, מלת לאלפים הופכת ע"י כלל הלימוד מיעוט רבים ללא מספר הרי זה שניים, כאן מיעוט לאלפים זה גם בשנוי הניקוד לאלפים. וממשיך רש"י נמצאת מדה טובה יתירה על מדת פורענות אחת על חמש מאות, שזו לארבעה דורות וזו לאלפים:

תבנית החלק השני של הפסוק כעין פרט קדמאה וכלל ופרט המפרט את הפרט קדמאה.

ושמר' הו' אלהיך לה' את-הברית ואת-החסד אשר נשבע לאבותיך:

ושמר' – פרט קדמאה, הו' אלהיך – קדמא ואזלא כעין כלל, פרט המפרט את הפרט קדמאה לה' את-הברית ואת-החסד אשר נשבע לאבותיך

ושמר' – תרסא, שיעור זמן שמירה מצינו שאם האדם עובד את השי"ת מאהבה זכותו עומדת לבניו עד לאלפים דור (מאור ושמש),

רש"י ו-רבינו בחיי פירשו נמצאת מדה טובה יתירה על מדת פורענות אחת על חמש מאות, שזו לארבעה דורות וזו לאלפים: מלת

לאלפים הופכת ע"י כלל הלימוד מיעוט רבים ללא מספר הרי זה שניים, כאן מיעוט לאלפים זה גם בשנוי הניקוד לאלפים. כמו-כן

רבינו בחיי הביא ראיה לארבעה דורות של עוברי עבירה בנוסף על העובר הראשון מהקרא (שמות כי תשא לד, ז) פקדו ענין אבות על-בנים ועל-בני בנים על-שלישים ועל-רבעים:

אפשר שארבעה הדורות הנוספים מרומזים ברישום מקוצר בטעם מלת (דברים עקב ז"ב) לה' – רביע, הקב"ה שומר לכל אחד בהשגחה

פרטית אליו האם מקיים את-הברית ואת-החסד אשר נשבע לאבותיך (פרטים המפרטים את הפרט קדמאה). אם עשה עבירה והוא

ובניו ארבע דורות אם לא תיקנו אזי נפרע מהם, ואם מתקנים אינו נפרע מהם על מעשי אבותיהם.

דברים עקב ז"ג: ואתה וברכה ויהיך

ויהיך פרי-בטנך ופרי-אדמתך דגנך ותירשך ויצחקך שגור-אלפיה ועשתרתך צאנך על האדמה אשר-נשבע לאבותיך לתת לה':

ואתה – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, וכן דברים ואתחנן ו,ה: ואתה את יהנה אלהיך

בכל-לבכה ובכל-נפשך ובכל-מאריך: ואתה – מונח זקף-קטן במלה אחת, מידה (י"ח) לר' אלעזר בר' יוסי הגלילי, מדבר

שנאמר במקצת ונוהג בכל מידה ריבה וריבה את הכל, בכל אופני אהבה, אהבה מקיפה פשוטה ללא עיון כי ה' בוראך צורך לאהוב אותו,

ואהבה ממלאה מתוך לימוד והתבוננות ברוממות ה', שיהא שם שמים מתאהב על ידך

ה' אוהב כל אחד מישראל בכל אופני אהבה, כשם שכל אחד מישראל מצווה לאהוב את ה' בכל האופנים, וכתב פנים יפות דברים פרק יא משום דכתיב (דברים כו, יז - יח) את ה' האמרת היום וה' האמריך היום, ענינו כי נתקשרו בעבותות האהבה בקשר חזק אשר הוא משני צדדין,

מוצגת העברה כי חצי הפסוק השני מרמז לאופני גמר מלאכה בגידולי אדמה וחיובי הפרשת תרומות ומעשרות.

מהלך ההסבר: (א) קישור מהפסוק ראשית דגנך, המקור המקובל לגמר מלאכה לפסוק כאן; (ב) גמר מלאכה בדגן בפסוק כאן; (ג) כעין בנין אב מכאן לגמר מלאכה לכל יבולי גידולי הארץ; (ד) שיעורי הפרשת תרומה, הקפה מהמוקף, מתי לא מפרישים

ויהיך פרי-בטנך ופרי-אדמתך

דגנך ותירשך ויצחקך שגור-אלפיה ועשתרתך צאנך על האדמה אשר-נשבע לאבותיך לתת לה':

מדרש רבה – על הפסוק מלמד ענינים אחדים ואחרון שבהם – לימוד בהיקש מעישור ופרי-אדמתך היינו תיקון מאכל, לעישור פרי-

בטנך זו המילה, היינו תיקון האדם הישראלי, שיהיה ראוי בין היתר להפריש תרומות ומעשרות. מדרשה זאת נוסה להראות כי הפסוק

מרמז בהיקש או בנין אב לאופני גמר מלאכה בגידולי אדמה וחיובי הפרשת תרומות ומעשרות .

ממקומות אחרים בתורה העלינו כי תבנית טעמים קדמא ואזלא במלה אחת, עשויה ללמד בתפקידים הבאים: (א) בתפקיד של מוקדם ומאוחר (ב) בתפקיד של שוויון, (ג) בתפקיד בעושה תלוי המעשה

בפסוק נמצאת המלה דגנך – קדמא ואזלא במלה אחת, אשר בתפקיד של שוויון עשויה ללמד על גמר מלאכה של דגן בצורת מירוח הכרי, שהוא החלקה והשוואת הצדדים של ערימה = כרי הדגן בגורן. גמרא ב-בבלי ביצה יג,ה המופיעה במקומות אחדים בתלמוד עוסקת בחלק

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) ל"ט, כי במצאתי האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג: תמצית ההשערות: אהנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל, מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה - שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מבין מסוים; מקר - כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1: זקף-קטן - 2: זקף-גדול - 3: רביע - 4: מונח רביעי - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדמות; אזלא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואזלא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שכתבנו"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.2 דברים עקב ז,יב

דברים עקב ז,יג: וְאַתְּכֶם וּבְרַכְתֶּם וְהִרְבֵּיתֶם

וּבְרַכְתֶּם פְּרֵי-בִטְנְתֶם וּפְרֵי-אֲדָמְתֶם דִּנְגָה וְתִירְשֶׁתֶם וּצְהַרְתֶּם שְׁנַר-אֶלְפִיָּה וְעִשְׂתֶּרֶת צֹאנֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְתַתְּ לָךְ:

נפתח בחזרה על ענין שהוצג בדף עקב התשע"א ונפתחו הלאה.

וּבְרַכְתֶּם פְּרֵי-בִטְנְתֶם וּפְרֵי-אֲדָמְתֶם - מונח מונח תלישא-גדולה, כעין שלוש תלישא-גדולה, שעשויים ללמד אלפניהם ולאחריהם ובסה"כ כששה תפקידי תלישא מבין התפקידים כעין שיעור, חציצה, מחיצה.

שלושה שיעורים נדרשו בירושלמי בהסתמך על פסוק ביחזקאל ונמצאים בפ' **רש"י (דב' שפטים יח,ד)** **רִאשִׁית דִּנְגָה** - זו תרומה, ולא פירש בה שיעור, אבל רבותינו (**ירושלמי תרומות פ"ד ה"ג**) נתנו בה שיעור, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים. וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר ושיתם האיפה מחומר השעורים (**יחזקאל מה,יג**) ששית האיפה, חצי סאה. כשאתה נותן חצי סאה לכור, הרי אחד מששים, שהכור שלשים סאין:

באותו ירושלמי גם נדרש שיש להפריש תרומות ומעשרות מן המוקף. היינו מחיצה.

וב- **מדרש תנאים לדברים פרק יח** דרש שיעור השארה לאדם המפריש ברוחב לב ר' עקיבה אומר מנ' אתה אומ' שאם רצה אדם

לעשות כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה שהוא רשאי **ובלבד שישיר מקצת**

ואפשר כי תלישא אחת משמשת בתפקיד עקירת חובת הישראה כנאמר ב-**מדרש תנאים לדברים פרק יח** [ת"ל ראשית] דגנך ולא דגן גוי (מיכן אמ' פירות הגוי שגדלו בקרקע שקנה בארץ ישראל אם נגמרה מלאכתן ביד הגוי ומירחן הגוי פטורין מכלום):

בדרך דרש אבן עזריאל ח"ב, ד"ה ואמר רבי יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין ... ת"ר הנכנס למוד גרנו ... התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה וגו' **וּבְרַכְתֶּם ... דִּנְגָה** - קדמא ואזלא במלה אחת, בעושה תלוי המעשה. דבר הסמוי מן העין מתברך עד אחרי מירוח הכרי - היינו עד גמר מלאכה, ולכן לפניו ש-התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה וגו' מבקש כי הברכה תימשך לנמדד כי נעשה לשם הפרשת תרומה כמצוות ה' ולא לתועלת הבעלים.

וּבְרַכְתֶּם פְּרֵי-בִטְנְתֶם וּפְרֵי-אֲדָמְתֶם - מונח מונח תלישא-גדולה. תלישא-גדולה בתפקיד של מקור, כאן מקור הברכות

מכאן הרחבות על שנת התשע"א

שיעור מתנת כהנים מהגז מרומז בפ' **רש"י דברים שפטים יח,ד** **וּרְאִשִׁית גִּזְ צֹאנֶיךָ** - כשאתה גוזז צאנך בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן. ולא פירש בה שיעור. ורבותינו נתנו בה שיעור אחד מששים. וכמה צאן חייבות בראשית הגז, חמש רחלות,

שיעור גודל או סימנים בפרי או צבע פרי הראוי לעישור, ע"פ **משנה מעשרות פ"א מ"ג** התבואה והזיתים משיכניסו שליש, **פ"א מ"ב מ"ד** צבע וסימנים בפירות אחרים

נמצאו ששה תפקידי תלישא-גדולה, ואפשר כי יש להוריד את ענין עקירת חובת הפרשה.

השלמות למצוות תרומות ומעשרות היוצאות משני פסוקים **(דב' עקב ז,יג)** **דִּנְגָה** ו-**(דב' שפ' יח,ד)** **רִאשִׁית דִּנְגָה**

דברים עקב ז,יג: וְאַתְּכֶם וּבְרַכְתֶּם וְהִרְבֵּיתֶם

דִּנְגָה וְתִירְשֶׁתֶם וּצְהַרְתֶּם שְׁנַר-אֶלְפִיָּה וְעִשְׂתֶּרֶת צֹאנֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְתַתְּ לָךְ:

דברים שפטים יח,ד: רִאשִׁית דִּנְגָה תִירְשֶׁתֶם וּצְהַרְתֶּם גִּזְ צֹאנֶיךָ תַתֵּן-לָוִ:

רש"י דברים יח,ד - **רִאשִׁית דִּנְגָה** - זו תרומה, ולא פירש בה שיעור, אבל רבותינו (**ירושלמי תרומות פ"ד ה"ג**) נתנו בה שיעור, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים. וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר **וְשִׁיתֶם**

הָאִיפָה מִחֶמֶר הַשְּׁעָרִים (ח' מה,יג) **שִׁשִׁית הָאִיפָה** (איפה היא שלושה סאין, לכן), חצי סאה (היא ששית איפה). כשאתה נותן חצי סאה לכור, הרי אחד מששים, שהכור (בתנ"ך נקרא **חֶמֶר**) שלשים סאין:

תלמוד ירושלמי מסכת תרומות פרק ד דף מב טור ד /ה"ג

/ה"ג/ הלכה ג' כתיב **(ח' מה,יג)** **שִׁשִׁית הָאִיפָה מִחֶמֶר הַחֲטָיִם וְשִׁשִׁיתֶם הָאִיפָה מִחֶמֶר הַשְּׁעָרִים** יכול תורם בחטים אחד משלשים ובשעורים אחד מששים ת"ל **(ח' מד,ז)** **וְכָל-תְּרֻמַּת כָּל** שיהו כל תרומות שוות שמואל אמר תן ששית על ששיתם (אחד חלקי 60 ועוד

אחד חלקי 360 = 0.0194 היינו כ-0.2 והוא אחד חלקי 50) ונמצא תורם (יותר מכך) אחד מארבעים (שוה בעין יפה) בינונית אחד מחמשים

אמר רבי לוי כתיב **(במ' מט' לא,ז)** **וּמִמַּחְצַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל תִּקְחוּ אֶתְרוֹ אֲתוֹ מִן-הַחֲמִשִּׁים** כל שאתה אוחד ממקום אחד הרי הוא כזה מה זה אחד מחמשים אף מה שאת אוחד ממקום אחר הרי הוא כזה והרעה אחד מששים דכתיב **וְשִׁשִׁיתֶם הָאִיפָה מִחֶמֶר הַשְּׁעָרִים...**

ומה אין רבי יודה דאית ליה שלא מן המוקף פטיר רבנין דלית להון שלא מן המוקף לא כל שכן ...

אמר ליה ר' יוחנן מן מאן שמעיתא אמר ליה מפילפול חברייא שמעיתא הא דרבי ינאי אמר אפילו אחד מאלף אמר רבי מנא לית כאן שיעורא דכתיב **(דב' שפ' יח,ד)** **רִאשִׁית דִּנְגָה תִירְשֶׁתֶם וּצְהַרְתֶּם** ואפילו כל שהוא

מדרש תנאים לדברים פרק יח ד (דב' שפ' יח,ד) **רִאשִׁית דִּנְגָה תִירְשֶׁתֶם וּצְהַרְתֶּם** בתרומה גדולה הכת' מדבר מלמד שאין תורמין

אותה אלא מן המוכרח שני **רִאשִׁית** ר' ישמעאל אומר מנ' אתה אומר למקדיש ערימתו עד שלא מירח פטור מן המעשרות או יכול משמירה ת"ל **(דב' שפ' יח,ד)** **רִאשִׁית דִּנְגָה תִירְשֶׁתֶם וּצְהַרְתֶּם ... תַתֵּן-לָוִ:**

(דב' שפ' יח,ד) **רִאשִׁית דִּנְגָה תִירְשֶׁתֶם וּצְהַרְתֶּם ... תַתֵּן-לָוִ** - סלוק, מגביל הנתניה, כאן פוטר מן המעשרות מי שהקדיש ערימת פירותיו עד שלא עשה גמר מלאכה

ר' עקיבה אומר מנ' אתה אומ' שאם רצה אדם לעשות כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה שהוא רשאי **ובלבד שישיר מקצת** [ת"ל **(דב' שפ' יח,ד)** **רִאשִׁית דִּנְגָה** ולא דגן גוי (מיכן אמ' פירות הגוי שגדלו בקרקע שקנה בארץ ישראל אם נגמרה מלאכתן ביד הגוי ומירחן הגוי פטורין מכלום):

רש"י דברים שפטים יח,ד **וּרְאִשִׁית גִּזְ צֹאנֶיךָ** - כשאתה גוזז צאנך בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן. ולא פירש בה שיעור. ורבותינו נתנו בה שיעור אחד מששים. וכמה צאן חייבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר **וְחֶמֶשׁ צֹאן עִשְׂוֹת עִשְׂוֹת (שמואל א' כה,יח)**. רבי

עקיבא אומר **וּרְאִשִׁית גִּזְ שֵׁתִים, גִּזְ צֹאנֶיךָ ארבע, תַתֵּן-לָוִ** הרי חמש:

ב"ה טוב טעם ודעת מרדכי מרדכי – תהלים ק"ט – שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אנתג, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב"ש עשוייה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – כד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהציו פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פאר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אפשר כי גם שיעור הגז להינתן מחמש רחלות ילמד מ- וְתִירְשֶׁן וַיִּצְהָרְךָ – מונח רביעי, והשיעור ירומז באחת ממשותפת תפקידי תלשא שבקרא.

דב' עקב זיג, דִּלְגָּךְ וְתִירְשֶׁן וַיִּצְהָרְךָ

דִּלְגָּךְ – קדמא ואזלא במלה אחת, (א) בתפקיד של מוקדם ומאוחר (ב) בתפקיד של שוויון, (ג) בתפקיד בעושה תלוי המעשה (א) תיקון המאכל ע"י תרומות ומעשרות על הסדר של מוקדם ומאוחר המרומז ב- דִּלְגָּךְ – קדמא ואזלא במלה אחת, כלומר הסדר הוא גמר מלאכה ע"י העמדת ערימת כרי בגורן ומירוחה, ואחריו הפרשת תרומות ומעשרות:

פעולה הנחשבת לגמר מלאכה בגרעיני התבואה היינו אדגן, גרעיני התבואה נקראים מעתה דגן נאסרים באכילת ארעי ומחוייבים בתרומות ומעשרות. ורבנן הקישו מדגן לפירות וירקות חלקם בהעמדת ערימה, חלקם בכניסתן לבית. את הרמז להיקש ראה להלן. מדאורייתא רק דגן תירוש ויצהר חייבים בתרומות ומעשרות אחרי גמר מלאכתם. הועלתה השערה כי המשך הקרא שֶׁנֶר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתָּרֶת צִאֲנֶךָ עַל הָאֲדָרְתָּהּ – פעמיים זקף בין שני קיסרים מרמז על כעין היקש או בנין אב ללמד מדגן תירוש ויצהר לשאר יכולי גידולי הארץ על חובת גמר מלאכה ואחריה היכול הוא טבל וחייב בתרומות ומעשרות. האם כל סוגי היבולים יהיו בגמר מלאכה אחיד של ערימת כרי ומירוחה? בא הכתוב וְתִירְשֶׁן וַיִּצְהָרְךָ – מונח רביעי, לרמז על לפחות ארבעה אופני גמר מלאכה נוספים על הערמה. או לרמז על ששה דברים הקובעים למעשר מדרבנן

משנה מעשרות פ"א מ"ה – מ"ח מלמדת תשעה אופנים של גמר מלאכה או הנקבע למעשר. רבוי האופנים עשוי להיות מרומז (א) בקרא דב' עקב זיג, וְתִירְשֶׁן וַיִּצְהָרְךָ – מונח רביעי, לרמז על לפחות ארבעה אופני גמר מלאכה נוספים על הערמה. או לרמז על ששה דברים הקובעים למעשר מדרבנן

או (ב) בקרא דברים שפטים יח, ד וְתִירְשֶׁן וַיִּצְהָרְךָ – מונח רביעי, מאחד משני הפסוקים עשוי להיות רמז ל-**משנה מסכת תרומות פ"א מ"א, מ"ה מ"ו מ"ז** – ל-חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה ו/או חמשה עשר תנאים ממה לא תורמים ו/או חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה

משנה מסכת מעשרות פ"א מ"ב מאימתי הפירות חייבות במעשרות התנאים משיבחו הענבים והאבשים משהבאישו האוג והתותים משיאדימו וכל האדומים משיאדימו הרמונים משימסו התמרים משיטילו שאור האפרסקים משיטילו גידים האגוזים משיעשו מגורה ר' יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה:

משנה ג החורבין משינקדו וכל השחורים משינקדו האגסים והקרסטומלין והפרישים והעוורדים משיקרחו וכל הלבנים משיקרחו התלתן משתצמח התבואה והזיתים משיכניסו שלישי:

משנה ד ובריק הקשואים והדלועים והאבטיחים והמלפפונות התפוחים והאתרוגין חייבים גדולים וקטנים ר"ש פוטר את האתרוגים בקטן החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב במתוקים פטור במרים: שיעור גדול או סימנים בפרי או צבע פרי הראוי לעישור, ע"פ **משנה מעשרות פ"א מ"ג** התבואה והזיתים משיכניסו שלישי, **פ"א מ"ב מ"ד** צבע וסימנים בפירות אחרים

משנה מסכת מעשרות פ"א מ"ה איזהו גרנן למעשרות הקשואים והדלועים משיפסקו ואם אינו מפסק משיעמיד ערימה אבטיח משישלק ואם אינו משישלק עד שיעשה מוקצה ירק הנאגד משיאגד אם אינו אוגד עד שימלא את הכלי ואם אינו ממלא את הכלי עד שילקט כל צרכו כלכלה עד שיחפה ואם אינו מחפה עד שימלא את הכלי ואם אינו ממלא את הכלי עד שילקט כל צרכו בד"א במוליך לשוק אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו:

דִּלְגָּךְ – גמר מלאכתו בעשיית כרי ומירוחה בגורן, ונקבע למעשר. הנעשה בדגן בגורן מושאל כרעיון לעשות לגידולי ארץ אחרים והרעיון הזה נקרא גרנן וזה כמפרש **רמב"ם על משנה מסכת מעשרות פ"א מ"ה [ה] גרנן, מושאלת**. והכוונה מאמתי נעשין הפירות כדגן שבגורן שאסור לאכול ממנו עראי מפני שנקבע למעשר, ...

כאשר מונים את הגרנן השונים במשנה **מעשרות פ"א מ"ה** מתקבל: (א) פיקוס או ערמה, (ב) שילוק אן מוקצה, (ג) איגוד או מלוי כלי או ליקוט כל צרכו, (ד) חיפוי או מילוי או עד כל צרכו, (ה) או הבאה לבית

משנה ו הפרד והצמוקין והחורבין משיעמיד ערימה הבצלים משיפלק ואם אינו מפלק משיעמיד ערימה התבואה משימרה ואם אינו ממרח עד שיעמיד ערימה הקטניות משיכבדו ואם אינו כובר עד שימרח אע"פ שמרח נוטל מן הקוטעים ומן הצדדים וממה שבתוך התבן ואוכל:

כאשר מונים את הגרנן השונים במשנה **מעשרות פ"א מ"ו** מתקבל: (א) ערימה (ב) פיקול (ג) ערימת תבואה ומרוחה (ד) כבירה בנפה או מירווח

משנה ז היין משיקפה אע"פ שקפה קולט מן הגת העליונה ומן הצנור ושותה השמן משיירד לעוקה אע"פ שירד נוטל מן העקל ומבין הממל ומבין הפצים ונותן לחמטה ולתמחוי אבל לא יתן לקדרה וללפס כשהן רותחין רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר:

כאשר מונים את הגרנן השונים במשנה **מעשרות פ"א מ"ז** מתקבל: (א) יין משיקפה (ב) השמן משיירד לעוקה

משנה ח העגול משיחליקנו מחליקים בתאנים וענבים של טבל רבי יהודה אומר המחליק בענבים לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר הגורגרות משידוש ומגורה משיעגל היה דש בחבית ומעגל במגורה נשברה החבית ונפתחה המגורה לא יאכל מהם עראי רבי יוסי מתייר:

כאשר מונים את הגרנן השונים במשנה **מעשרות פ"א מ"ח** מתקבל: (א) החלקה (ב) דישה (ג) מעגל במגורה

בסה"כ ממשנה ז ומשנה ח חמישה אופני גמר מלאכה

חמישיות בתרומה

משנה מסכת תרומות פ"א מ"א חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו עובד כוכבים שתרם את של ישראל אפילו ברשות אין תרומתו תרומה:

חמשה עשר תנאים ממה לא תורמים

[ה] אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו ולא מן החייב על הפטור ולא מן הפטור על החייב ולא מן התלוש על המחבור ולא מן המחבור על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ ואם תרמו אין תרומתן תרומה:

משנה ו חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והשכור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה:

ב"ה טוב טעם ודעת מדוני (טטור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, ט: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שנוי, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שנוי, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דברים עקב יא,יב:

אַרְצֵי אֲשֶׁר-הָיָה אֱלֹהֵיךָ הֵרֵשׁ אֹתָהּ תַמִּיד עֵינֵי הָיָה אֱלֹהֵיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה: ס

ספר שפתי קדושים האדמו"ר צבי הירש המגיד מנאדבורנא מכוון זרע ברך - צפת ע' כז (דב' עקב יא,יב) אַרְצֵי אֲשֶׁר-הָיָה אֱלֹהֵיךָ הֵרֵשׁ

אֹתָהּ תַמִּיד עֵינֵי הָיָה וגו' הענין שכל תיבה של לה"ק צריך לחקור על שורש שלה מאיזה עולם נלקחה ... וצריך להבין באיזה בחנה יכול להפך ע"י נגינות הטעמים דהיינו חכמה מהפך האותיות וע"י ניגון יכול הוא להפך ע"ד מ"ש וד' נתן לי לשון לימודים שהלשון הוא הדרוש וממנו נמשך לדיבור והלשון נמשך מהמחשבה דהיינו מהחכמה וגו'

אַרְצֵי – זקף-גדול, בתפקיד של שלוש כפי' רמב"ן ... ויש בו סוד עמוק, כי הארץ הזאת (א) נדרשת בכל (ב) והיא הכל, (ג) וכל הארצות מתפרנסות ממנה באמת. בדרך סוד זקף-גדול מרמז לפעמים לקשר עולם הכתר לספירת חכמה ולספירת בינה.

אַשֶׁר-הָיָה אֱלֹהֵיךָ הֵרֵשׁ אֹתָהּ - בדרך הסוד אפשר כי יכוון לענינים אלקיים שמעל לספירת החכמה והם בכתר והנקראים עתיק יומין ואריך אנפין. ולמד הרב סנדר ערלנגר הי"ו (ראה איכה התשע"א) כי באריך אנפין יש רק עין חסד, המשפיעה תַמִּיד – רביע בתפקיד

ארבע, דרך השלבים (חכמה ובינה ודעת, חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד) אל השלב הרביעי והמקבל היא מלכות שב- אַרְצֵי . החסד המושפע מהכתר (עתיק יומין, אריך אנפין) מושפע קודם אל הספירות חכמה ובינה המרומזות בכתוב עֵינֵי הָיָה אֱלֹהֵיךָ בְּהַ - קדמא (במובן

קודם) מהפך פשטא זקף-קטן. וע"פ ספר שפתי קדושים הכתוב הָיָה אֱלֹהֵיךָ שהחכמה מהפך האותיות וע"י ניגון (טט – הטעמים) יכול הוא להפך דברים לא טובים לטובים. החכמה והבינה הם התחלות של שני קווי השפעה אל זעיר אנפין (חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד) שבו

מתגלה יותר עין ימין של חסד ועין שמאל של גבורה הנקרא גם דין היינו מה שנאמר מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה בתחילת השנה פותחים דף חדש בלי זכויות ובלי חובות, ונרשמים מעשי ישראל בארץ ישראל עד אחרית השנה. זכו ישראל במעשיהם אזי מה שיצא מ-

אַרְצֵי – זקף-גדול, היינו עולם הכתר נהיה כולו חסד בספירת המלכות השורה ב- אַרְצֵי – בארץ-ישראל וממנה נלמד ע"פ הטעם אַרְצֵי – זקף-גדול, בתפקיד של שלוש כפי' רמב"ן ... ויש בו סוד עמוק, כי הארץ הזאת (א) נדרשת בכל (ב) והיא הכל, (ג) וכל הארצות מתפרנסות ממנה באמת...

טט על בסיס הנאמר ב-ספר שפתי קדושים אפשר לומר כי הפסוק

בראשית ב,י: וַיִּקְרָא יְצָא מַעֲדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגֵּן וּמִשָּׁם יַפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים:

ילמד כי נהר השפעה היוצא מחכמה ירמז כי בחכמה אחדות ובה הטעמים לכל פרט באחדות והם מתואמים ביניהם בשילוביהם. ביציאה יפרד לפרטים עד כי לא יוכרו התאמותיהם אבל כל פרט נושא את טעמיו במקור עמו וע"י התבוננות בהם אפשר לגלות התאמות במקור לפני הפרדם.

ב"ה טוב טעם ודעת מונח ל"ט – כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט – שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תפצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 דברים עקב ז, יב

דברים עקב ז, יט:

הַמִּסֵּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וְהָאֲתֹת וְהַמִּפְתִּים וְהַגִּדְרֵי הַחֲזָקָה וְהַזְרָע הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוּצָאָה מִן הַיָּם לְפָנֶיךָ כִּי-יֵעָשֶׂה ה' לְכָל-הָעַמִּים אֲשֶׁר-אַתָּה נֹרָא מִפְּנֵיהֶם:

הַמִּסֵּת הַגְּדֹלֹת – קדמא ואזלא ... כִּי-יֵעָשֶׂה ה' לְכָל-הָעַמִּים – גרשיים מהפך פשטא, תבנית של כעין מלמד ולמד והלמד מוגבל לא להיות יותר מהמלמד (מעין קל וחומר עם דיו לבא מן הדין להיות כנדון). כאן המלמד הוא ההצלה ממצרים על-אף שלא היו עדיין ראויים, שהיתה ע"י הַמִּסֵּת (רש"י - נסיונות) הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וְהָאֲתֹת וְהַמִּפְתִּים וְהַגִּדְרֵי הַחֲזָקָה וְהַזְרָע הַנְּטוּיָה ... כִּי-יֵעָשֶׂה ה' לְכָל-הָעַמִּים (עמים בכלל ועמי כנען מייד) וְאֲשֶׁר-אַתָּה נֹרָא מִפְּנֵיהֶם: (פנים יפות) אפילו אם לא תשיגו למעלות הבטחון שלא ייראו אפ"ה יעשה ה' עמכם כמו שעשה במצרים

והרלב"ג פירש רק על ענין ההצלה ולא הזכיר שלא היו עדיין ראויים.

רלב"ג ... (זי-יט) עוד הזהירים שלא ייראו שלא יוכלו להוריש הגוים הרבים ההם, כי יש להם לבטוח שיד השם יתעלה לא תקצר מהורישם, בעבור מה שראו מפעולותיו הנפלאות שעשה ביציאת מצרים.

דברים עקב ח, ב: וַזְכַּרְתָּ אֶת-כָּל-הַתְּהִיָּה אֲשֶׁר הוֹלִיכָה ה' אֶלְהֵיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִתָךְ לְנִסְתָּךְ לְדַעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְךָ הַחֲשֹׁמֵר מִצִּוְתוֹ מִצִּוְתָיו אִם-לֹא:

דברים עקב ח, ג: וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ

וַיֵּאָכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ

לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם כִּי עַל-כָּל-מוֹצָא פִּי-הוּא יַחֲיֶה הָאָדָם:

וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ – זרקא סגול, בגלל שלא הכינו מיום ליום זה הוסיף רעב (בבלי יומא, רשב"ם) ו-ראב"ע – יתכן רעב מתאוות אחרות ומפרש אבי עזר תענוגי חמדות ולא תאוות מאכל שטעמו במן כל מיני מטעמים

רשב"ם ח, ב לענתך (ט) - לְמַעַן עֲנִתָךְ) - זה עניו שאין פת בסלך וחיך תלויים למרום בכל יום

אור החיים וַיַּעֲבֹד עֵינֵי הַדָּרֶךְ, וַיִּרְעַבְךָ עֵינֵי חֲסֵרוֹן הַמִּזוֹן וּשְׂבַח הַמֶּן שֶׁהוּא הַדָּבָר הַרְאוּי אֲפִילוֹ לְמַעֲוָנָה וּלְרַעֲב מְלַבֵּד הַטֶּעַם הַנֶּרְגָשׁ שֶׁהִיא כְּצַפִּיחִית בְּדַבְשׁ

ע"פ כתור שם טוב וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ וַיֵּאָכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן אֲכִילַת הַמֶּן הִיְתָה בְּכַחֲנֵת עֵינֵי מִפְּנֵי שֶׁהַמֶּן הָיָה מְאֹכֵל רוּחָנִי, לַחֵם מִן הַשָּׁמַיִם, וְאוֹכְלֵי הַמֶּן לֹא הִתְעַנְּנוּ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ מְאֹכִילַת מְאֹכֵל רִגְלִי.

תולדות יצחק דברים ח

ג - ה) ויעבך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. שמלתך לא בלחה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה. וידעת עם לבבך כי כאשר יסור איש את בנו ה' אלהיך מיסרך

וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ, בכאן יש שלש ספיקות:

הספק הראשון, איך אמר וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ וַיֵּאָכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן, שנראה מזה שהמן הוא עינוי ואינו כן אלא עונג, שנאמר [שמות טז לא] וטעמו כצפיהית בדבש, [במדבר יא ט] והיה כטעם לשד השמן. הספק השני, איך אמר וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ וַיֵּאָכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן שבוה גינה

אותו, ובסמוך לזה שבחו מאד שאמר אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך. הספק השלישי, אחר ששיבחו כל כך ואמר בו אֲשֶׁר לֹא-

יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ, לומר שהוא יותר טוב מאד מפת שלנו, איך אמר לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם,

שהאומר לא על הלחם לבדו צריך שיצא בדבר שהוא גרוע מלחם, כגון שיאמר לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל

פירות אם יצאו מפי יי' יחיה האדם, שהפירות אינם חשובים כלחם, אבל על המן איך אמר לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם כִּי עַל-כָּל-מוֹצָא פִּי-הוּא יַחֲיֶה הָאָדָם...

כפי כוונת חז"ל עינוי והרעבות הוא כמון עצמו, אמרו במס' יומא פרק יום הכפורים [עד, ב] כתיב וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ וַיֵּאָכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן, וכתיב (דב' עקב ח, ב) לְמַעַן עֲנִתָךְ, למען השביעך מיבעי ליה (שובע היה לו לכתוב לא עינוי), רב אמי ורב אסי חד אמר אינו דומה מי שיש

לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל, אמר רב יוסף מכאן לסומין

שאוכלין ואינן שבעים, אמר רבי זירא מאי קרא (קהלת ו, ט) טוֹב מִרְאֵה עֵינַיִם מִהֲלֶךְ-נַפְשׁ, אמר אב"י הילכך מאן דאית ליה סעודתא לא ניכלה אלא ביממא (מי שיש לו סעודה יאכלנה בזמן יום, שיראנה). ומה שכתוב (דב' עקב ח, ג) לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ נ"ל לפי שהטבעים אמרו

שאי אפשר לזון אלא מי שדומה לניזון, ולכן המים אינן זנין אלא במקרה שמעבירין המזון, וזה לפי ששמים פשוטים והאדם מורכב, והלחם שלנו זן לפי שהוא מורכב מארבע יסודות כמונו, והטעם שהוא מורכב לפי שהוא רחוק ונתגלגל מהשי"ת באמצעיים רבים.

הסבר אמוני: (דב' עקב ח, ב) לְמַעַן עֲנִתָךְ – קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד בנושא עינוי מיוחד לעם ישראל במדבר, מטרתו בהמשך פסוק (ח, ב), ופרטיו באים בפסוק (ח, ג)

לפי המהלך של תולדות יצחק הכתוב (דב' עקב ח, ג) לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ – מונח רביע, מלמד שבד"כ אדם המורכב מארבע יסודות, ניזון במאכל המורכב מארבע יסודות. אבל וַיֵּאָכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן – מהפך פשטא, בזמן שהיה במדבר היה היפוך בהזנת בני ישראל. השי"ת הפיק במאמרו מן שהוא דבר (פשוט, שאינו מרכב מארבע היסודות) שיוצא מיי' שהוא פשוט אחר שיצא מפיו יהי מן ויהי מן, ואף-על-

פי-כן המן הפשוט זן לאדם המרכב, וזהו אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ – מונח זקף-קטן, כי הידיעה המקובלת על המזון היא שמאמר השי"ת עובר דרך שני אמצעי ביניים, (א) תנועת הגלגלים (חמריים שמיים) שמהוה את (ב) ארבע היסודות ומהן מורכב המזון. (זוהר פרשת וארא

מלמד כי ארבע היסודות קשורים לארבע חיות של כסא הכבוד – המרכבה, אפשר שיש לומר כי שרשם במרכבה ומשתלשלים

ב"ה טוב טעם ודעת לדמוני (טו"ד) כי במצוותי האמתני – תהלים קי"ט: שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תפצית ההשערת: אנתנ, סלוק = סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: **מהפך פשטא** – מוציא מפשט: **מרכא = מאריך**, רבוי: **דרגא** – מצרף: **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט: **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מק-ב** די"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות: **פסק ו** – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1: **זק-קטן** – 2: **זק-גדול**; 3: **רביע** – 4: **מונח רביע** – לפחות 4 ... **זק-קטן ... זק-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי: **קדמא** – סדר קדמות; **אזלא = גרש = גרשימ** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מחמריים שמייים, ולכן **למען הויריעה** – מונח רביע, ילמד על שלבים רבים להתהוות המזון המרכב: דבר ה', מלאכים, חמריים שמייים, ארבע יסודות, מזון).

קבלת ט), טוב מרצה עינים מהלך-נפש – תביר מרכא טפחא אנתנ. **מרצה עינים** – מרכא טפחא, יתור לרבות המזון לאוכל אותו ע"י הראיה. **טוב** – תביר, ממעט שביעות הסומא כ-אמר רב יוסף מכאן לסומין שאוכלין ואינן שבעים,

רשב"ט טוב – תביר ממעט אכילת מזון לטובת רבוי הסתכלות ראיית ממונו, וזה משביעו. **ר' יוסף קרא טוב** – תביר, לי שאראה אוצר מלא כסף וזהב, משאחקר ממנו להראות את נפשי טובה (ע"פ קה' ב, כד) **טוב** – תביר ממעט הנאה מהמזון כדי להנות מגידולו. **ראב"ע (ט) טוב**. אמר: מה לחכם שתהלוך נפשו בדרך הכסילים, שנפשם לא תמלא (ראה לעיל, ז-ח) ? דיי לו הנמצא הנראה לעין, **טוב** – תביר ממעט החכם מדרך צוברי המזון, שהם ביתור לרבות ממונם.

הששי"ת פשוט ואחד בתכלית הפשיטות והאחדות, והמלאך שהוא קרוב מה' יתברך פשוט אבל יש לו קצת הרכבה, מצד שהוא עלול מה' יתברך והקב"ה יעלתו ולכן כאלו במלאך קצת חומריות, וזהו שאמר [איוב ד יח] הן בקדושו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה, ומה תהלה יש במלאך אלא זה, אבל אותו החמריות שיש להם אינו גשמי, והשמיים שהם יותר רחוקים מהששי"ת הם חמריים שמייים, אבל אינם מורכבין מארבע יסודות אלא הם פשוטים והם יסוד ה' שאין בו הפכיות, ולכן הם נצחיים ואין בהם הפסד ומיתה. ואחר כך נשתלשלו מהם הארבע יסודות נפסדים, והוויים אלו מאלו מצד ההיולי שלהם מאבד צורה ולוקח צורה, וההיולי כאלו מורכב מאחר שבו ארבע יסודות זה אחר זה ואחר כך המזון מורכב מארבע יסודות והמורכבים מהם חמריים מאד, וזה לפי שהם רחוקים מהששי"ת, אבל כל הדבר שיתקרב יותר מהששי"ת הוא יותר פשוט, והמן פשוט מאד לפי שאינו מורכב מארבע יסודות והוא קרוב מאד להששי"ת, שהוא מורכב והמורכב זן למורכב, כי על כל דבר שיוצא מיי' שהוא פשוט אחר שיצא מפיו יהי מן ויהי מן, שלא נתהווה מתנועת הגלגלים כמו היסודות והמזון שמתהווה מצד תנועת הגלגלים, גם בזה הפשוט שהוא **מן יחיה האדם**. ומה שאמר [שמות טז ד] הנני ממטיר לחם מן השמיים, פירושו ממקום גבוה לא שהשמיים מולידים אותו, וזהו שאמר **פי על-כל-מוצא פי-ה' יחיה האדם**, שאין אמצעי בנתים אלא שיצא מפיו והיה כן בלא אמצעי. הכלל העולה שהמזון צריך שיהיה דומה לניזון **המן** פשוט ועם כל זה זן,

וזהו שכתוב בפרק הנזכר [יומא ב] לחם אבירים אכל איש [תהלים עח כה], לחם שמלאכי השרת נוונים בו דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי ישמעאל טעית וכי מלאכי השרת אוכלים לחם, והלא כבר נאמר לחם לא אכלתי, אלא אל תקרי אבירים אלא אבירים שנבלע באיברים, פירוש מצד שהוא פשוט אין בו מותר. ובכל זה הותרו השלש ספיקות **אם הראשונה** איך אמר ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, שנראה מזה שאכילת המן הוא ענוי ורעבון ואינו אלא עונג, שנאמר בצפיתית ברבש וכתעם לשד השמן, הכל יש **במן עונג ורעבון**, **עונג מצד חוש הטעם**, **רעבון מצד חוש הראות**, שהיו כסומים שמשנתה לכמה טעמים, ואין רואין בו אלא כלובן ועינו כעין הברולה. או עונג מצד חוש הטעם, **עינוי ורעבון** מצד שאינו בביתם אלא מצפין אולי יבוא ואולי לא יבוא, שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, שמי שיש לו פת בסלו אף שלא אחד יום אחד הוא שבע שידע כי לא יחסר לחמו, ומי שאין לו פת בסלו אף על פי שאכל הוא רעב. **נהספק השני** איך גינה אותו כמה שאמר ויענך וירעיבך ואחר כך שבה אותו כמה שאמר אשר לא ידעת, גם כן הותר שהעינוי והרעבון הוא מצד שאין רואין אותו והיו כסומין, או מצד שאין להם פת בסליהם, והשבת הוא שלא ידעון אבותיך שיוזן פשוט למורכב ודרך נס זן והוא שבה גדול ומעלה גדולה. ובה גם כן הותר **הספק השלישי** אחר ששיבחו כל כך ואמר **אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך** לומר שהוא יותר טוב מלחם שלנו, איך חזר וגינה אותו כשאמר **למען הויריעה פי לא על-הלקחם לבדו יחיה האדם** וגו', שנראה מזה שהוא גרוע, כבר הותר כמה שאמרנו שהוא **שבת** לומר **לא על-הלקחם** מורכב מארבע יסודות יחיה האדם, **פי על-כל-מוצא פי-ה'** שהוא פשוט **יחיה האדם**, וזה שבה גדול במן ונס גדול.

הסבר אמוני לתלשא:

למען הויריעה פי לא – ס"ת אנכ"י, ממאמר אנכ"י השתלשלות אין סוף עלמין עד הבריאה של עולם המעשה, ושיעור אין סוף מרומז בטעם תלשא במלת **פי**, בלימוד אלפניו.

פי – תלשא, בתפקיד לימוד אלפניו שמתעמי **למען הויריעה** למדנו על מזון מרכב מארבע יסודות, בא ללמד על בחינה מעולה, שבה הבורא שברא את האדם שיוכל להיזון בדרך המורכבת, וגם בלימוד אחריו שבה שהאדם יוכל להיזון במזון פשוט היינו **לא על-הלקחם** (המרכב) **לבדו יחיה האדם**.

לא – מונח, לפני תבנית מלמד על מספר דרשות לפי התבנית שאחריה **על-הלקחם לבדו יחיה האדם** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, (א) לימוד כפשוטו שלא רק על האוכל המרכב מארבע יסודות יחיה האדם אלא גם על אוכל פשוט כמו מן. (ב) דרשה היוצאת מפשוטו אפשר כ-**שפת אמת התרמ"ח** כתב שבכל אוכל יש מן, כלומר גם האוכל המרכב מרכב בו מן (ראה תועלת הענין בהמשך). **פי** – תביר **על-כל-מוצא פי-ה'** – מרכא טפחא, יתור לרבות אופני פעולה של דבר ה', ישיר, דרך אמצעיים, מעורב ו-**פי** – תביר ממעט, לאו כל אחד זוכה לכל אופני פעולת דבר ה'. **יחיה** – מרכא, רבוי חיות מחומר ורוח כמו תורה **האדם** – סלוק, מגביל שרק בני ישראל המכוונים באכילתם לשם שמים ולא לתאוה זוכים להפיק תועלת רוחנית מהמן הישיר או המעורב המתהווה מפי ה' ונותן להם חיות ללימוד התורה ושתיה חלק מהם.

סיכום ויענך וירעיבך – זקא סגול, ע"פ **תולדות יצחק דברים ח ... במס' יומא פרק יום הכפורים [עד ב] כתיב (דב עקב חג) ויענך וירעיבך ויאכילך את-המן**, וכתיב (דב עקב חג) **למען ענתך**, למען השביעך מיבעי ליה (שובע היה לו לכתוב לא עניו), רב אמי ורב אסי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל, אמר רב יוסף מכאן לסומין שאוכלין ואינן שבעים, ... והלחם שלנו זן לפי שהוא מורכב מארבע יסודות כמונו, והטעם שהוא מורכב לפי שהוא רחוק ונתגלגל מהששי"ת באמצעיים רבים....

והמן פשוט מאד לפי שאינו מורכב מארבע יסודות והוא קרוב מאד להששי"ת, ... הכלל העולה שהמזון צריך שיהיה דומה לניזון והמן פשוט ועם כל זה זן, **יש במן עונג ורעבון**, **עונג מצד חוש הטעם**, **רעבון מצד חוש הראות** ... **המן** אינו זן מצד הדמות שיש לו עמכם, שידוע שהמן אין לו הדמות והמן זן בדרך נס.

העלון השבועי – תל ברוך, התש"ע הרב דוד-ישראל אינגבר **ויענך וירעיבך ויאכילך את-המן** אמרו חז"ל שמכאן יש ללמוד שצריך להדליק נרות בשבת. ... בשם האר"י ...

ב"ה טוב טעם ודעת מנדני מנדני (ט"ו, ט"ז) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - א - התשפ"ג: תמצית ההשערות: אהנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל, מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרנא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מוסים; מקף-בד"כ בורר ליגוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גול - 3; רביעי - 4; מונח רביעי - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שנוי, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שנוי, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

א' במן לא היתה צורת מאכל (דמות), וידוע שצורת הדבר היא הרוחניות שבו, לכן התורה מגדירה את אכילת המן לעיניו ... כי רק ע"י הראיה, האדם מתענג באכילתו, מכאן למדו חכמים שצריך להדליק נרות בליל שבת כדי שנתענג מהמאכל כמצות התורה "וקראת לשבת עונג".

ב' על ידי נר הדלקת נר שבת גשמי, יורד אור השכינה הרוחני, היא הנשמה היתירה וגו'
ספר יראים סימן תכט [דפוס ישן - ק] אמרו נביאים [ישעיה נ"ח ג'] **וכבדתו מעשות דרכיך** אמרו חכמים וצו להדליק נר בשבת לכבוד שבת ואסמכוה אקרא **וידעת כי שלום אהליך ופקדת נוך ולא תחטא** ובשבת פ' ב"מ [ל"ד א'] מפרש ליה בנר שבת דתנן שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר מה"מ אריב"ל אמר קרא וידעת כי שלום אהליך זה הנר שהאורה שלום בבית ועד דלא אתא ישעיהו גמרא גמירי ליה ואסמכוה אקרא

וינענף וינרעבך - זרקא סגול, בתפקיד מחסיר או מוסף מסוג הענין המדובר על הענין המדובר. מאמר חז"ל הנ"ל מלמד בחלקיו כך: (א) מחסיר צורת המאכל מהמן, היא הרוחניות שבו ולכן אכילתו לא משביעה העיניים והאדם מרגיש רעב. (ב) ע"י הדלקת נרות שבת מוסף ברוחניות האדם היא הנשמה היתירה המתענגת על מאכלי שבת שרואים אותם.

סיכום: מהמקורות תולדות יצחק, העלון השבועי - תל ברוך בשם האר"י, מתברר כי מעלת המן הייתה בבחינת חסרון תענוג (שביעה), לגופם של בני ישראל מצד חוש הראות ולכן גרמה לענוי ורעב מדומים. ועוד שאם מהמן המעולה מן הלחם היו בבחינת ענוי ורעב, אז בוודאי שכך יהיו מהפחות מהמן, אלא בא ללמדנו כי אכילה ללא אמונה בה' היא הענוי והרעב, והקב"ה הביא ייסורים אלו להטיבם באמונה בה'.
וינענף וינרעבך - זרקא סגול, בתפקיד לרמז על חוסר בכל אחד בישראל הצריך הוספה באמונה בה' ואז כל מזון יהיה מספק.

[קהלת ו ט] טוב מראה עינים מהלך נפש - ר"ת טע"ם מ"ן (רא"ש, טט)

תולדות יצחק דברים ח וזכה נבין קישור יפה שאמר בסמוך לזה **(דב' עקב ח, ד)** **שְׁמֹלֶתְךָ לֹא בָלְתָה מְעַלְיָךְ**, פירוש **הראיה שהמן** אינו זן מצד הדמות שיש לו עמכם, שידוע שהמן אין לו הדמות עם הבגד ועם כל זה המן זן לבגדיכם וזה דרך נס, וכמו שהמן זן לשמלה היפך הטבע כן זן לכם. וזהו שאמרו חז"ל **[מדרש תהלים כג ד]** שאל רבי אליעזר את רבי שמעון מהיכן היו ישראל לבושים כל מ' שנה, אמר ליה ממה שהלבישום מלאכי השרת שנאמר **[יחזקאל טז י]** **ואלבישך רקמה**, מהו רקמה רבי סימאי אמר פירפירא, א"ל ולא היו בלין, א"ל ולא קרית מעולם **(דב' עקב ח, ד)** **שְׁמֹלֶתְךָ לֹא בָלְתָה מְעַלְיָךְ**, אמר ליה והיו הקטנים גדלים עמהם, אמר ליה לא ולמד מן החומט הזה שלבושו גדול עמו, אמר ליה ולא היו צריכין תכבוסת אמר ליה הענין היה שף בהם ומגוהצן, א"ל ולא היו נשרפין, א"ל צא ולמד מן הסיטין הללו שאינן מתנהלים אלא באור, ולא היו עושין מאכולת אמר ליה במיתתם לא עשו בחייהם לא כל שכן, אמר ליה ולא היו מסריחין מריח הזיעה כשלא היו מחליפין בגדיהם, אמר ליה הבאר הזה מעלה להם מיני דשאים שהיה ריחן נודף מסוף העולם ועד סופו והיו מנענעין בהם, שנאמר **[תהלים כג ב]** **בנאות דשא ירביצני**, בא שלמה ופירש **[שיר השירים ד יא]** **ורח שמלותיך כריח לבנון ע"כ**. פי' סיטין בגדים. וא"ת אחר שהמן טוב כל כך מדוע לא נתנו להם בלא עינוי, לזה אמר **וידעת כי כאשר ייסר איש את בנו, פירוש שאין כוונתו לנקמה שמכה אותו אלא להטיבו כן ה' מיסרך**, ועוד שהאב אינו מכה לבנו כל מה שחייב, ועוד שהאב אחר שהכה לבנו יש לו רחמים עליו כאלו מתנחם בעבור שהכהו, ואלו שלשה יש להשי"ת עמו.

ע"פ **תולדות יצחק** המן זן לגוף וזן לשמלותם, ויש קשר מענין בדבר כי **(שמות בשלח טז, טו)** **וַיֹּאמְרוּ - (קדמא ואולא במלה אחת) אִישׁ אֶל-אָחִיו מִן הָאוֹר-ו-(דב' עקב ח, ד)** **שְׁמֹלֶתְךָ - (קדמא ואולא במלה אחת) לֹא בָלְתָה מְעַלְיָךְ**

הסבר הילכתי לרביע ולתלשא:

דברים עקב ח, ג: **וינענף וינרעבך**

ויאכלך את-המן אשר לא-יִדְעַת ולא יִדְעוּ אֲבֹתֶיךָ

למען הודיעך פי לא על-הלחם לכהו יתיה האדם פי על-כל-מוצא פי-ה יתיה האדם:

המן בכתוב משמש דוגמא למזון העשוי מחמשת מיני דגן שאינו לחם, טעמו כלשהו השמן (שמ' בשלח טז, לא) וכצפיחית בדבש (במ' בהע' יא, ט), היינו בלילת קמח או סולת מחמשת מיני דגן בשמן או דבש שהם דוגמאות לבלילה משבעה מיני משקים (נוסף עליהם יין, טל, מים, חלב (בפועל אוסרים לבלול בחלב מפני תקלת בשר וחלב)) (וגם לא דם).

הקרא **יתיה האדם** מרמז לברכה וטעם מרכא במלת יתיה ירמז לרבי ברכות. תכלית אכילה היא הברכה לה' על שמספק צרכינו וזן אותנו. האכילה מזינה הגשמיות, הברכה מזינה את הרוחניות ומקשרת לבורא. להלן בעזרת הרב י"מ רושצקי הי"ד מורה הוראה בהרי"ם לוי"ן ע"פ ש"ע או"ח סי' קסח, סע' וז':
למען הודיעך - מונח רביע, ירמז לענין של לפחות ארבע או שתי רביעיות.

(א) **למען הודיעך** - מונח רביע, ירמז לארבעה מיני מזונות שאפילו שנעשו מחמשת מיני דגן, הברכה שלפני אכילתם מזונות והברכה אחר אכילתם מעין שלוש. קבוצת פת הבאה בכיסמין כל אחת מהשלושה הבאים: (א) נילוש במי פירות (ב) כיס (כדמיון המן המונח בין טל מתחתיו וטל מעליו) (ג) כעבים (כעכים, מזונות שכוססין כמו מצה, מציות, קרקרים, ביגעלע אפוי); ובנפרד מהם (ד) מזונות שאין לו תואר פת הנקרא תוריתא דנהמא.

(ב) **למען הודיעך** - מונח רביע, ירמז לענין של לפחות ארבע או שתי רביעיות, וטעם מלת **פי** - תלשא ירמז לתפקיד אלפניו ולתפקיד לאחוריו מתפקידי תלשא.

פי - תלשא בתפקיד רמז אלפניו ירמז לשיעור המרומו בטעם מונח רביע, והוא שיעור קביעת סעודה על פת הבאה בכיסמין, ע"פ משנה ברורה סימן קס"ח סע' ז אלו אכילת ארבעה ביצים. ובסידור האדמו"ר הזקן (מחב"ד) כתב ששיעור שביעה לקביעת סעודה הוא חצי עומר, העומר נפחו 43 ביצים וחומש ביצה, חצי עומר 21 ביצים ושלוש חומשי ביצה. אם יקבע סעודה על שלושה המינים הקרואים פת הבאה בכיסמין יברך על נטילת ידים, המוציא. אם בסעודה יאכל מהפת הבאה בכיסמין בשיעור של ארבע וי"א חמש ביצים מתחייב בברכת המזון. ובפחות מארבע ביצים יברך מעין שלוש.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד מלמד מלמד - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תפצית ההשערות: אנתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממשט, לא ממש; טפקא = טרנא - שני משמעות, רבוי ממשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואזלא - בסדר זה או הפוך, הגנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

כ"י - תלשא בתפקיד רמז לאחרי עשוי לרמז לשיעור זמן האכילה של הפת הבאה בכיסמין כדי להתחייב בברכת המזון, או מזונות בכלל לברכת מעין שלוש. באכילת לחם בשיעור כזית, תוך שיעור זמן אכילת פרס (מחלוקת רש"י ורמב"ם האם שיעור אכילת הפרס חצי מארבע או חמש ביצים) מתחייב בברכת המזון, בפת הבאה בכיסמין לא כתוב שיעור הגבלת זמן. כתב **דובב מישירים חלק א סימן מח** (בסוף דבריו) ועל כן נ"ל דאינו נכון לעשות על דרך זה שיאכל כדי שביעה מפת הבאה בכיסמין ביותר מכדי אכילת פרס, כי לדעתו גם ככה"ג הוא קבוע כנ"ל.

דברים עקב ח,ד:

שְׁמַלְחָךְ לֹא בָלְתָה מֵעֲלִיךָ וְנִדְעָךְ לֹא בַצֵּקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה:

שְׁמַלְחָךְ - קדמא ואזלא במלה אחת, שוויון בין כל החלקים, כאן במובן ישור פני שטח כפי רש"י ענני כבוד היו שפין בכסותם, ומגזיהם אותם כמין כלים מגוזיהם, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמם, כלבוש הזה של חומט, שגדל עמו (שהש"ר ד,יא) ... **וְרִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ פָּרִיחַ לְבָנוֹן:**

דברים עקב ח,טו:

הַמּוֹלִיכֶךָ בַּמִּדְבָּרוֹ הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נַחֲשׁוּ שְׁרָף וְעַקְלָב וְצִמְאֹן אֲשֶׁר אֵין-מַיִם הַמוֹצִיא לָךְ מֵיַם מִצְרַיִם הַחֲלָמִישׁ:

הַמּוֹלִיכֶךָ - קדמא ואזלא במלה אחת, שוויון בין כל החלקים, אפשר שכאן במובן של הולכה תמידית שוה, ודומה לו (דב' זאת הברכה לד,יא) **לְכָל-הָאֲתָת** - קדמא ואזלא במלה אחת, השוה כל האותות ביניהם לכעין ענין בעושה תלוי המעשה. כאן ע"פ רמב"ן השווה כל האותות שנעשו מכח שה' ידע את משה פנים אל פנים וכולם נעשו בשמו הגדול ובמשה האות היה נעשה מיד ללא תפלה, ביד חזקה ומורא גדול, והיה מתמיד **בשוה** לפי הצורך אפילו ארבעים שנה (מן, עמוד האש והעשן, הבאר, השלו, טט) - אפשר גם ענני הכבוד שהרמב"ן לא מזכיר).

דברים וזאת הברכה לד,יא:

לְכָל-הָאֲתָת וְהַמוֹפְתִים אֲשֶׁר שָׁלַח ה' לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעֹה וּלְכָל-עַבְדָּיו וּלְכָל-אֶרֶצוֹ:

דברים עקב ח,ה: וַיִּדְעֶתָ עִם-לִבְבֶךָ כִּי כֹאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִן-סִרְיָה:

רבי יוסף בכור שור (ה) וַיִּדְעֶתָ עִם-לִבְבֶךָ - יכול אתה ממנה להבין, כי כל הענין הללו לטובתן הן. **כֹּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ** - שמכהו ומצערו על הספר ומתכוין לטובתו; שאעפ"י שמצר הוא עכשיו, שמח הוא לאחר זמן. כך הקדוש ברוך הוא: מה שמצערך - להיות שמח לאחר זמן ולהטיבו באחריתו (ראה להלן, טז), ויכפול לך שכרך. **רמב"ן (ה) כִּי כֹאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ** - שיתן עליו לטובתו עול מוסר, כענין שנאמר **"יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו" וגו' (מש' יט,ט)**, כן ה' אֱלֹהֶיךָ מִן-סִרְיָה מתחלה, בענוי המדבר ונסיון המן, שתערב לנפשך טובת הארץ ופירותיה; על כן אמר אחריו (פס' ז) **כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה**.

רלב"ג (ה) וַיִּדְעֶתָ עִם-לִבְבֶךָ כִּי כֹאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ וגו' - רוצה לומר, כי כבר ידעת כי השם יתעלה ייסר אותך על מרותך פיו בהיותך במדבר, **כֹּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ**; וזה, שהאיש ייסר את בנו תכף מרותו כדי שיכיר שמריו היה סבה אל שהכהו אביו, ויקח בזה מוסר. ואולם השם יתעלה לא נסה לענוש הרשעים תכף מרותם, כי הוא ארך אפים (ראה שמ' לד,ו); אך לאהבתו ישראל ייסרם במדבר תכף מרותם, כדי שיכירו כי מרים היה סבה אל הרע שקרה להם, ויקחו בזה מוסר ויכנעו לעבודת השם יתעלה.

לרבי יוסף בכור שור ורמב"ן **כֹּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ** - קדמא מרכא פשטא זקא-קטן - לכתחילה ובפועל או כאן יותר מתאים לומר בדיעבד. **לכתחילה** הנעשה נראה כעניני וצרה, אבל **בדיעבד** מתברר שהדבר היה לטובת המתענה. לרלב"ג **כֹּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ** - קדמא מרכא פשטא זקא-קטן - **לכתחילה** ה' הוא ארך אפיים ואינו מעניש מיד, אבל **בפועל** לאהבתו את ישראל ייסרם במדבר תכף מרותם כדי שיכירו כי מרים היה סבה אל הרע שקרה להם.

דברים עקב ח,ח: אֶרֶץ חֲטָה וְשֹׁעֲרָה וְגַפְנֵי וְתַאֲנֶה וְרָמְזוֹן

אֶרֶץ-זֵית שְׁמֹן וְדִבְשׁ:

ראה בבלי סוכה ה,ב לענין שיעורין, חציצין מחיצין ראה תלישא-קטנה ראה ירושלמי ביכורים פ"א ה"ג ב' א', ראה במד' שלח טו,ז - כא: (פרשת הפרשת חלה) הגדרת מיני צמחים מהם נעשה קמח: ע"פ האנצ' התלמודית לדעה אחת תרומות ומעשרות מובאים ממינים שנשתבחה בהן ארץ-ישראל ולדעה אחרת כל הגדל בארץ-ישראל חייב בתרומות ומעשרות.

(א) הגדרת מקום הצמחים שעל פיהם נלמד:

אֶרֶץ - מהפך, מוציא הפסוק ממשוטו על פירות שנשתבחה בהן הארץ וללמד שכל הפירות מלמדים שיעורי תורה

ע"י כעין היקף, מארץ ב-(דב' עקב ח,ח) **אֶרֶץ חֲטָה וְשֹׁעֲרָה** מקיש להארץ ב-(במ' שלח טו,יט) ... **מִלְחָם הָאֶרֶץ** ומלמד על מלת **לָחֶם** בקרא זה מהנלווה לארץ בפסוק (דב' עקב ח,ח), שהוא מחטה ושעורה

(ב) הצמחים

חֲטָה וְשֹׁעֲרָה - פשטא זקא-קטן - **אנציקלופדיה תלמודית** ערך **דגן הכוסמין מין חטים, ושכולת שועל ושיפון מין שעורים**

(פסחים לה א וש"ג) **ויש מפרשים הכוסמין הוא אף מין חטים, אבל הוא גם מין שעורים** (תוס' פסחים סם, ועי' ירושלמי חלה פ"א ה"א ופ"ד ה"א ופ"מ ומרה"פ סם)

חֲטָה - פשטא, מרבה לחטה זן אחד שהוא מין חטה - כוסמין, **וְשֹׁעֲרָה** - זקא-קטן בתפקיד שתיים, מרבה לשעורה שני זנים שהם מין שעורה - שכולת שועל, שיפון, אבל יש הסוברים כי כוסמין גם מין חטים וגם מין שעורים.

ב"ה טוב טעם ודעת ומשפחה וזמנה – כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה; אנתנה, סולק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא ממשט; מרָכָא = מאריך; רבוי; דרגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַרְחָא = טרָחָא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרָכָא טַרְחָא – יבֵּק' שעשועי לגדול, תורר לרבות, מכל מקום; דַּרְגָא תְּבִיר טַרְחָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרָכָא תְּבִיר טַרְחָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרָכָא טַרְחָא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מִקְּר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זַרְקָא סַגוּל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1. זַרְקָא-קַטָן – 2. זַרְקָא-גָּדוּל; 3. רְבִיעַ – 4. מוֹנַח רְבִיעַ – לפחות 4; ... זַרְקָא-קַטָן ... זַרְקָא-קַטָן בחצי פסוק – היקף השלישי; (קדמָא – סדר קדימות; אִזְלָא = גָּרַשׁ – גְּרִישָׁם – יוצא מהענין; קְדַמָּא וִאזְלָא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תְּלִישָׁא-קַטְנָה = תַּרְסָא – דרוש בפסוק שנוי, מחיצה, עקירה, שגגה; שַׁחָה; תְּלִישָׁא-גָּדוּלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שנוי, מחיצה, עקירה, שגגה = שַׁחָה; פֻּר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.4 דברים עקב ז, ב

דברים עקב ח, ח:

אַרְצָא חֲטָה וְשַׁעֲרָה וְגַפְּנָא וְתַאנְהָ וְרַמְזָא

אַרְצָא זֵית וְשֶׁמֶן וְדַבְשׁ:

אַרְצָא זֵית – מקף כרב-מצב של הפרי זית כנדרש ב-משנה מסכת כלים פ"ז, מ"ח כזית שאמרו (טט – א) לא גדול (טט – ב) ולא קטן (טט – ג) אלא בינוני זה אגורי וגו'.

אַרְצָא זֵית – מקף כרב-מצב של ארץ ביחס לפרי זית (א) יש ארץ שזיתיה פולטין שמנן ברדת גשמיין עליהם (ב) לעומתן זיתי ארץ-ישראל אינם פולטין שמנן ברדת גשמים עליהם. כהסבר ילקוט שמעוני תנא. [ח, ה] אַרְצָא זֵית שֶׁמֶן (ירושלמי בכורים פ"א הלכה ג) זה איגורי ולמה נקרא שמו אגורי שהוא אוגר שמנו לתוכו וכל הזיתים כולם מאבדין את שמנן א"ר חנניה כל הזיתים הגשמים יורדין עליהן ופולטין את שמנן, וזאת הגשמים יורדין עליהן והוא אוגר את שמנו לתוכו.

וְדַבְשׁ – סלוק כמגביל, ללמד שלא בכל דבר הנקרא דבש עוסק הכתוב אלא רק כהסבר ילקוט שמעוני תנא: אלו תמרים יכול דבש ממש א"ר נתחום בשם רבי יצחק בן אלעזר כתיב וכפרץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר וגו' ודבש חייב במעשר אלא אלו תמרים שהן חייבין במעשר.

שֶׁמֶן – טפחה כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה וְדַבְשׁ כדרשת ילקוט שמעוני ישעיה רמז ת – תב אַרְצָא זֵית שֶׁמֶן וְדַבְשׁ שמנים כחלב ומתוקין כדבש, ללמדך שארץ ישראל גבוה ומתוקה ומשובחת מכל הארצות.

בבלי ברכות מא, א ... דאמר רב יוסף ואיתימא רבי יצחק: כל המוקדם בפסוק זה (למלת ארץ) מוקדם לברכה, שנאמר: (דב' עקב ח, ח)

אַרְצָא חֲטָה וְשַׁעֲרָה וְגַפְּנָא וְתַאנְהָ וְרַמְזָא אַרְצָא זֵית שֶׁמֶן וְדַבְשׁ: ופליגא דרבי חנן, דאמר רבי חנן: כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר.

אפשר כי הקדימות לברכות באה מהתוכן ומסדר המלים בתוכן. היות ובפסוק מלת "ארץ" מופיעה פעמיים, הגמרא מסיקה שהחטה והשעורה הקרובות ל"ארץ" הראשונה מקדימות לזית ותמר הקרובות ל"ארץ" השנייה. ברכות הפירות גפן תאנה ורמון יהיו אחרי הפירות הקרובים למלת "ארץ".

אפשר כי דרשת רבי חנן: כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר מרומזת בתבנית הטעמים של אַרְצָא זֵית שֶׁמֶן – טעם מקף תיאר שלושה נפחים בפרי הזית. הצענו ש-משנה מסכת כלים פ"ז, מ"ח קבעה שהזית הבינוני ימשל לשיעורין של כזית. אפשר כי תבנית הטעמים של אַרְצָא-

זֵית שֶׁמֶן – מרַכָא טַרְחָא כיתור לרבות, כבעין הקש מרבה את מיני הפירות האחרים שבפסוק שגם הם ימשו לשיעורין. ספר מדות

ושעורי תורה, הרב ח"פ בניש" כל השעורים בפירות בינוניים ובצים כי אלו קיימים בכל העולם. זה על פי סברה". אפשר כי תבנית הטעמים של זֵית שֶׁמֶן – מרַכָא טַרְחָא כיתור לרבות תומכת בסברה זאת, ובהלכה שבכל ארץ מודדים ע"פ הזית הבינוני שלה.

ב-משניות מסכת כלים פ"ז, נלמד על חלק מהפירות שבפסוק שגם הם יהיו בשיעורי נפח בינונים [מ"ה] הרמון שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני ... [מ"ז] כגורגרת (= תאנה, להוצאת שבת) שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית... והיוצא דופן הוא [מ"ב] ... האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה כמורה וכגרעינתה ... תפארת ישראל - יכין מסכת כלים פ"ז צג) ככותבת הגסה. והוא מעט פחות מכביצה [יומא ע"ג] נמצא דגם בזה שיערו במדה גסה, שלא אמרו לשער בכותבת פשוטה דהיינו תמרה בינוני שנתבישה; ובבלי יומא ע"ב, לשיעור חמץ בית שמאי סברו בכותבת בינונית, וב"ה בכזית כמו בשאור והלכה כב"ה.

צירוף המלים "ארץ זית" נמצא ב-(מלכים ב יח, א) עד-בֹּא' וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל-אַרְצָא פֶּאֶרְצְכֶם אַרְצָא דְגֵן וְתִירוֹשׁ אַרְצָא לְחֶם וּכְרָמִים אַרְצָא זֵית וְיָצַח וְדַבְשׁ וְחֵזֶי וְלֹא תָמְתוּ וְאֶל-תִּשְׁמְעוּ אֶל-חַזְקֹתַי כִּי-יִסִית אֶתְכֶם לְאֹמֶר ה' יִצְיִלְנּוּ:

קשר אפשרי בין פסוק (מלכים ב יח, א) לפסוק (דברים עקב ח, ח) נמצא בתרגומים הדומים בלשונם ל-"ארץ זית שמן/יצהר ודבש".

תרגום אונקלוס (דברים עקב ח, ח)... אַרְצָא זֵית שֶׁמֶן וְדַבְשׁ - ארעא דזיתאה עבדין משחא והיא עבדא דבש.

ובתוך פ' ר"ק ל-(מלכים ב יח, א) ... לפיכך אמר אַרְצָא לְחֶם וּכְרָמִים, כי הארץ הזאת עושה לחם ויש בה כרמים. וכן תרגם יונתן "ארע חקלין וכרמין, ארע דזיתאה עבדין משחא והיא עבדא דבש".

נענין בתבנית טעמי המקרא של הכתוב (מלכים ב יח, א) אַרְצָא לְחֶם וּכְרָמִים – דרגא מונח רביע, זאת תבנית המופיעה בתורה 59 פעם, לראשונה ב-(בר' ג), וְכִי תֵאָנֶה-הָוָה לְעֵינַיִם וְהַקְשׁוּרָה בְּתוֹרָה בְּחַטְא אָדָם הָרָאוֹן. הכתוב כאן מייצג שתי דעות מה היה עץ הדעת. למאן דאמר כי עץ הדעת היה חטה ולמאן דאמר שעץ הדעת היה גפן. מלך אשור מתחכם בהסתה הדומה להסתת הנחש את חוה נגד ה', לגלות את יהודה לארץ הדומה לגן-עדן שאין בה טרחה לגדל מזון, ובלבד שלא יתקנו חטא אדה"ר. ועוד שאדם הראשון החציף דברים נגד ה' ודומה לו סנחריב מלך אשור כנאמר ב-בבלי סנהדרין צד, א ... (עזרא ד') אסנפר רבא ויקירא. - והאיכא סנחריב! - שסיחתו ריב. דבר אחר: שסח וניחר דברים כלפי מעלה. אמר רבי יוחנן: מפני מה זכה אותו רשע לקרותו אסנפר רבא (טט - הגדול) ויקירא (טט - והמכובד) - מפני שלא סיפר בגנותה של ארץ ישראל, שנאמר (מלכים ב יח, א) עד-בֹּא' וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל-אַרְצָא פֶּאֶרְצְכֶם.

וע"פ בבלי חולין פט, א על (דב' וא' ז, ז) "לא מרכבכם מכל העמים חשק ה' בכם" הקב"ה נותן גדולה לישראל והם ממעטים עצמם לפניו, נותן גדולה לאומות העולם הם מתגאין וכופרים בו .... וסנחריב אמר "מי בכל אלהי הארצות" וגו'

דברים עקב ח, ח:

[ח] אַרְצָא חֲטָה וְשַׁעֲרָה וְגַפְּנָא וְתַאנְהָ וְרַמְזָא אַרְצָא זֵית שֶׁמֶן וְדַבְשׁ:

[ט] אַרְצָא אֲשֶׁר לֹא בְּמַסְכְּנַת הָאֶבֶל-בְּהָ לְחֶם לֹא-תַחְסֹר כֹּל בְּהָ אַרְצָא אֲשֶׁר אַבְנֶיהָ בְּרָזֶל וְמַהֲרֶיהָ תַחְצֵב נַחֲשֶׁת:

[י] וְאַכְלֹתָ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכַתְּ אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטְּבֵה אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ:

בבלי ברכות מד, א משנה. אכל ענבים ותאנים ורמונים - מברך אחריהם שלש ברכות (טט - ברכת המזון), דברי רבן גמליאל; וחכמים אומרים: ברכה אחת (מעין שלש). רבי עקיבא אומר: אפילו אכל שלק והוא מזונו - מברך עליו שלש ברכות. השוטה מים לצמאו - מברך שהכל נהיה בדברו; רבי טרפון אומר: בורא נפשות רבות וחסרונן.

גמרא. מאי טעמא דרבן גמליאל (שיברך ברכת המזון שבזמנו הייתה של שלש ברכות) ? - דכתיב (שלושה פסוקים): (דב' עקב ח, ח): אַרְצָא חֲטָה וְשַׁעֲרָה וְגַפְּנָא וְגו', וכתביב: (דב' עקב ח, ט) אַרְצָא אֲשֶׁר לֹא בְּמַסְכְּנַת הָאֶבֶל-בְּהָ לְחֶם וְגו', וכתביב: (דב' עקב ח, י) וְאַכְלֹתָ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכַתְּ

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כ"י במצואת האמנות – התלים ק"ט, ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **מצבת ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי: דרגא – מצרף: תביר – מחלק, ממעט, לא ממש: טפחא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט: מרכא טפחא – קב' שעשיריה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרכא – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף: השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

את-ה' אלהיך, ורבנך ? – [ט] ארץ הפסיק הענין (של פסוק ה). ורבך גמליאל נמי, [ט] ארץ הפסיק הענין ! – (מסבירה הגמרא) **ההוא מבעי ליה** (ההפסקה הזאת של רבן גמליאל מטרתה) **למעוטי הכוסס את החטה** (כפרי גלמי מברכת המזון). אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי חנינא: כל שהוא מחמשת המינין (של דגן מהמינים של חטה ושעורה) – בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות, ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. אמר רבה בר מרי אמר רבי יהושע בן לוי: כל (פרי עץ) שהוא משבעת המינין – בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש.

אפשר כי **רבן גמליאל** לומד מ-**(דב' עקב ח,ט) לָחֵם** – זקף-קטן שתי הלכות, (א) שברכת המזון על שבעה המינים ולכן הוא מקשר בין שלשה הפסוקים (ב) למעט מברכת המזון את הכוסס חיטה וכנראה שעורה שהן משבעה המינים **(דב' עקב ח,ט) ... אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכַּנְתָּ** – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כתוב שחבירו שלפניו מלמד עליו, היינו מייבא לכאן את פסוק **(דב' עקב ח,ח) אֲרֶץ חֲטָה וְשַׁעֲרָה וְגִפְנָן** וגו' היינו שבעה המינים, ומפסוק **(דב' עקב ח,ז) וְאֶכְלֶתָּ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכַתָּהּ**, מעביר את ברכת המזון הכתובה בפסוק **(דב' עקב ח,ז) אל פסוק (דב' עקב ח,ט) ע"י טעם טפחא של וְאֶכְלֶתָּ** שבראש הפסוק בתפקיד מתפשט אפיונו וכך נוצר שעל שבעת המינים חלה ברכת המזון.

רבנן לומדים ע"פ אותם תבניות הטעמים את ההבאה של **(דב' עקב ח,ח) אֲרֶץ חֲטָה וְשַׁעֲרָה וְגִפְנָן** וגו' היינו שבעה המינים אל **(דב' עקב ח,ט) ... אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכַּנְתָּ** וגם שיחול **(דב' עקב ח,ז) וְאֶכְלֶתָּ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכַתָּהּ** על מה שהובא ל-**(דב' עקב ח,ט) ... אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכַּנְתָּ**, אבל הם דורשים כי מלת **(דב' עקב ח,ט) אֲרֶץ** מפסיקה את השביעיה של שבעה המינים שב-**(דב' עקב ח,ח) ומסנת אל ברכת המזון רק לחם העשוי מ-חֲטָה וְשַׁעֲרָה** ראה הלכה (א) להלן, ולא את הפירות שבשבעה המינים. לרבנן: **(דב' עקב ח,ט) לָחֵם** – זקף-קטן שתי הלכות: (א) חטה ושעורה למיניהם שטחנו אותם לקמח בללו במים ואפו, (ב) אפשר כי לחם אפוי שבושל יעבר מברהמ"ז לברכת אחת מעין שלוש.

מתי מברכין המוציא לחם מן הארץ ובסיום האכילה מברכין ברכת המזון?
נאמר ב-**בבלי ברכות לז,א** והתניא: הכוסס את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה; טחנה אפאה ובשלה, בזמן שהפרוסות קיימות – בתחלה מברך עליה המוציא לחם מן הארץ, ומה שרבן גמליאל ממעט הכוסס חטה מברכת המזון, דומה לברייתא הנ"ל.
נחזור אל **בבלי ברכות מד,א** ורבנן ? – **(דב' עקב ח,ט) אֲרֶץ הפסיק הענין**. רעיון הגמרא של הפסקת הענין רוצה לומר שאם לא יתקיימו ארבעה התנאים הבאים, יופסק ענין ברכת המזון ויברכו אחת מעין שלוש או אדמה או שהכל. ארבעה התנאים לברכת המזון:
(א) כל שהוא מחמשת המינין (של דגן שהאבות הן חטים ושעורים, והכוסמים בכלל חטים ושכולת שועל ושיפון בכלל שעורים); (ב) שטחנו אותו דק – שיקרא קמח – באופן שיתקיים בו הגדרת עיסה (בלילה דביקה) שבתנאי (ג).
(ג) שהקמח בלול במים ואפוי **(דב' עקב ח,ט) לָחֵם**

תורה תמימה (י"ז צו ז,ג) על-חלת לָחֵם – ת"ר, על-חלת לָחֵם חֲמֵץ, מלמד שאין הלחם קדוש אלא אם כן **קרמו פניה בתנור**⁽¹⁾ [מנחות ע"ח ב']: **על-חלת לָחֵם** – אמר רבא, לחמי תודה מכיזן שנאפו נא נתקדשו, מאי טעמא לָחֵם כתיב, והיכי דמי נא, כל שפורסה ואין חוטיין נמשכין הימנה⁽²⁾ [שם שם]:

(י"ז צו ז,ג) על-חלת לָחֵם חֲמֵץ יקריב קרבנו על-זבח תודת שלמי:
תורה תמימה הערה כח ... לחם מורה רק לחם אפוי, וקודם אפיה נקרא עיסה, ומדכתיב **חלת לָחֵם** בא להורות שהחלות תהיינה אפיות, (טט – כבלמד מ-**(י"ז בחקתי כו,כו)**). **וְאָפֹה עֶשְׂרֵי נְשִׁים לְחֶמְקֶם בְּתַנּוּר אֶחָד**
תורה תמימה הערה כט וילפינן ממצה דכתיב בה ג"כ לחם ויוצאין במצה אפיה בשיעור כזה, ולדעת הפוסקים באו"ח סי' תס"א הוי שיעור זה שוה לשיעור קרמו פניה בתנור שבררשה הקודמת:

(ד) שהלחם הוא העיקר ולא טפל כגון הבא להפיג טעם חריף, כנאמר ב-**משנה ברכות פ"ו מ"ז** הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפלה לו זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה: ומדרבנן מוסיפים ענין של קביעות סעודה, אבל זה חשוב בעיקר כאשר אוכל מזונות וקובע עליהם סעודה.

אכילת שיעור מדאורייתא כדי שביעה של כל אחד נלמד מ-**(דב' עקב ח,ז) וְשִׁבַּעְתָּ**, ורבי יהודה עד כוית, ורבי מאיר עד כביצה ויש סוברים שכביצה הוא השביעה, ולשביעה יכול להיות זמן ממושך, אבל לכוית שיעור זמן כדי אכילת פרס

(דב' עקב ח,ז) וְאֶכְלֶתָּ וְשִׁבַּעְתָּ – טפחא אתנה, תבנית טעמי שמע ישראל, **זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (דברים) פרשת עקב רעב,א** דורש קשר בין קריאת שמע ואכילה בדונו בנושא שעת אכילה שעת מלחמה, היינו שעת אכילה היא עבודת ה' ומלחמה בתאוה כמו קריאת שמע שהיא קבלת עול מלכות שמים, וניצחון במלחמה מתקן את הקדושה שבעולם **(תורת המגיד ט"ס שבת)**.
זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (דברים) פרשת עקב דף רעב עמוד א

... א"ל אימא ברי מלאכא דיי' אמר לן אתון בעיתון לחם תפנוקי בלא קרבא או לחם בקרבא, דהכי אוקמוה רבנן דמתני' **שעת אכילה שעת מלחמה**, ואי בעיתו למהוי קרבא עליה, לית חד אכיל אלא מאן דנצח קרבא איהו אכיל ובוצע לכלהו, א"ל חברייא ברי אנת זעיר ועדיין לא ידעת איך מגיחי גבריין ורברכין בחרבא בנענוע דחרבא, ברומחא בקשתא בגירין דקשתא, בקירטא באבנין דקירטא א"ל (מלכים א כ) אל יתהלל חוגר כמפתח, דהא ודאי בק"ש (שמע ישראל) אוקמוה, כל הקורא ק"ש על מטתו כאילו אוזח חרב פיפיות דכתיב **(תה' קמט, י) רוממות אל בגרונו וחרב פיפיות בגדו**, ונענועא דחרבא צריך לנענעא ליה לשית סטרין כמה דאוקמוה כדי שתמליכוהו על השמים ועל הארץ, ועל ד' רוחות העולם, ודא ו' גוף החרב, י' ראש החרב, ה"ה תרי פיות, נרתקא דחרבא אדני, רומחא רמ"ח (מלים ש) בק"ש עם שית תיבין דידוודא הא רומ"ח, מג"ן עם חרבא מיכאל גבריאל נוריאל שמשין דג' אבהן, קשת דזריק חצים וכל זרע דאינו יורה כחץ אינו מוליד, קירטא דא ק"ש, ה' אבנין דקירטא **(דב' ו'א יד, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' א' לקבלייהו (שמואל א יז, ט) – וייקח דוד" לא בפסוק) נִיבְחַר-לָו תַּמְשָׁה סַלְקֵי-אַבְנִים א' מן-הַסֶּל וְכד שוי להון בקירטא דאיהי שפה ואיהי שכינתא אתעבידו חד כלהו ה' וקטיל לפלשתא ועד כען זריקנא האי אבנא לסמאל דאיהו אבן מצור והרסנא מצור דיליה ואשפלנא ליה לתתא, ובג"ד אמינא לכוין אל יתהלל חוגר כמפתח, כען יתברר לכוין דאנא ידענא איך מגיחיין גבריין רברכין בסייפין ברומחא, בקשתא, בקירטא, תווננא ולא יכילנא למללא קמיה א"ל רבנן כען נחזי מאן יהא מרווח נהמא דאיהו לחם המוציא:**

תורת המגיד ט"ס שבת בשם הרב הק' ממעזריטש זצ"ל, אכל ועמד מתחייב כנפשו [קכט ב], וקשה, דאנו רואים כמה בני אדם עומדים אחר אכילה ואין מתים, אך דענין אכילה הוא לברור נצח"ק (ניצוצות הקדושים), וז"ש **שעת אכילה שעת מלחמה**, דבאמת היא מלחמה גדולה, דאם זוכה ומעלה ומברר נצח"ק, אז עולה ממדרגה למדרגה, משא"כ כשאנו מברר אזי הנצח"ק משפילים ומורידין אותו, כענין שאין בידינו אלא כוונת אכילה של מנוח שהיא כוונה קטנה, לכך לא רצה המלאך לאכול אצלו, משא"כ באברהם באו המלאכים דווקא לאכול אצלו להתעלות על ידו.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלדני (טטוול"ט) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: **אתנה, סלקו = סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טפחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדמות; **אזלא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנא = תרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5 דברים עקב ז,יב (התשעה"ה)

דברים עקב ז,כח: פסילי אליהם תשרפון באש

לא-תחמד פספך וזהב עליהם ולקחת לך פן תנקש בו כי תועבת ה' אליהם הוא:

תוספתא מסכת עבודה זרה (צוקרמאנדל) פ"ה,ה"ו

כי מוסייאות (בית עבודה זרה) שהעמידו גוים בשעת השמד אף על פי שעבר השמד הרי אילו אסורות. יכול עבודה זרה שביטלה גוי יכול תהא אסורה תלי' לומי' (דב' עקב ז,כח) **פסילי אליהם** את שנוהג לשום אלה אסור ואת שאין נוהג בו לשום אלה מותר. יכול עבד' זרה שביטלה גוי תהא מותרת תלי' לומי' (דב' עקב ז,כח) **פסילי אליהם** שלהם את שנוהג בו לשום אלה בין שאינו נוהג בו לשום אלה אסור:

פסילי אליהם – מרכא טפחא כיתור לרבות על הפסלים גם בתי עבודה זרה ועצים ומיטלטלין כל שיש בו תפיסת יד (=מעשה ידי) אדם. התוספתא עושה אבחנה בין בתי עבודה זרה שהוקמו בשעת השמד ובין אלו שהוקמו שלא בשעת השמד. מה שהוקם בשעת השמד אע"פ שעבר השמד ממשיכים להיות אסורים גם אם אין נוהגים בו עוד לשם עבודה זרה.

תשרפון באש – מונח אתנה, **תשרפון** – מונח מרבה על פעולת שריפה פעולות נוספות כנאמר **תוספתא עבודה זרה פ"ה,ה"ז** כיצד מבטלה ר' מאיר אומ' עד שיכה בקורנס ויאכל (באש או כד') ר' שמעון אומ' אפילו דחאה וסטרנה ונפלה הרי זו בטילה וחכמי' אומ' נכרי מבטל עבוד' זרה שלו ושל ישר' וישר' אין מבטל עבוד' זרה של נכרי ר' שמע' בן מנסיא אומ' עבוד' זרה של ישר' אין לה בטילה עולמית: **באש** – אתנה, מגביל הביטול לנכרים ואי אפשר ע"י ישראל. **ירושלמי ע"ז פ"ג,ה"ב** מגביל שלא להנות משריפת ע"ז, כגון חיזוק תנור חדש, אוכל שהוכן כשרוב העצים מע"ז, אבל לא כאשר עצי ע"ז לא ניכרים בתערובת.

באש – אתנה, מגביל איסור ההנאה כפי' **רש"י הירש דברים ז,כח** כלל גדול אמרו באיסורי הנאה: "כל הנשרפין אפרן מותר, וכל הנקברין אפרן אסור" (עי' **תמורה לה ע"א**); הוה אומר: אותם איסורי הנאה שמצותם בשרפה – כדוגמת ערלה, כלאי הכרם וכדו' – אפרם מותר משנתקיימה בהם מצות שרפה; אך במקום שאין מצות שרפה נוהגת אלא קוברים את האיסור כדי להוציאו מכלל שימוש, שם גם האפר עודנו אסור. כאן נאמר: (ז,כח) **פסילי אליהם תשרפון באש**; אף על פי כן אפר עבודה זרה אסור (**שם**), ודבר זה נלמד מן האמור לקמן (**ג,יט**) **ולא ידבק בדבדב מאימה מרביתם** (ראה **תוספות שם לג ע"ב ד"ה** הנשרפין):

לא-תחמד פספך וזהב עליהם: לא רק עבודה זרה עצמה אלא גם הדברים שעליה או שעמה אסורים בהנאה. לעניין זה מבחינים בין

שלושה סוגים: "נוי" העומד לקשט או לפאר עבודה זרה; "משמשי" עבודה זרה שמשמשים בהם לצורך פולחנה; "תקרובת" שמקריבים אותה לעבודה זרה. ואין התקרובת אסורה אלא אם כן החפץ שמקריבים אותו או האופן שמקריבים בו הוא "כעין פנים", והוא דומה לקרבנות או לעבודות של מקדש ה' (עי' **עבודה זרה נ ע"א - נא ע"ב**). נוי עבודה זרה ותשמישי עבודה זרה דינם כדין עבודה זרה עצמה ויש להם ביטול; ולא עוד אלא נכרי שביטל עבודה זרה ביטל מאליו גם את המשמשים ואת הנוי של אותה עבודה זרה (שם **נב ע"ב**; בית יוסף טור יורה דעה סי' קלט):

פן תנקש בו. אל יהא מקום בתחום מחשבותינו לרעיון של קיום אלים אליילים (השוה פי' ויקרא יט, ד), ולפיכך עלינו להרחיק מרשותנו ומחוג מחשבותינו את כל הקשור לפולחן האילילי. אל נחשוף את עצמנו לסכנה שיועם על ידי כך טוהר ידיעתנו את ה' ויתרופפו יחסינו אל האל היחיד:

פן תנקש בו – יתיב מונח זקף-קטן, זקף-קטן שתי דרשות, (א) הרחקת כל הקשור לפולחן אילילי (ב) לא להחשף לידיעות על ע"ז **כי תועבת ה' אליהם הוא**: פסל הנערץ כאל, תכשיטיו, קרבנותיו וכלי פולחנו מייצגים את הטעות האילילית וזו עומדת בניגוד חריף למעלה הרוחנית והמוסרית שה' יעד לכל בני האדם. אותך הוציא תחילה מאותה טעות, וכל בני האדם נקראים להגיע לאותה מעלה שהם ראויים לה בכח ייעודם. לפיכך כל דבר המעיד על אותה טעות מנוגד לרצון אלהיך בתכלית הניגוד.

כי תועבת ה' אליהם – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, שעל כל אחד חלה אותה הלכה, כאן הפרטים האסורים הם פסל הנערץ כאל, תכשיטיו, קרבנותיו וכלי פולחנו, טט – תקרובת מהסוג האסור. **תועבת ה' אליהם** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, שעל חלקם לא חלה ההלכה, ואין התקרובת אסורה אלא אם כן החפץ שמקריבים אותו או האופן שמקריבים בו הוא "כעין פנים", והוא דומה לקרבנות או לעבודות של מקדש ה' (עי' **עבודה זרה נ ע"א - נא ע"ב**). אפשר לבטל ע"ז, נויה ותשמישיה. לתקרובת האסורה אין ביטול.

כגון אחרי ביטול ע"י נכרי הפסל מותר בהנאה, תקרובת נשאת אסורה.

רמב"ם הנעבד עצמו מותר בהנאה, ציפוי אסור בהנאה, והנהנה לוקה

לא-תחמד פספך וזהב עליהם ציפוי אסור בהנאה, **הוא** – סלוק, מגביל איסור ההנאה ומתיר **פסילי אליהם** – אחרי אשר

תשרפון באש או שהגויים עצמם בין אם היו עובדיהם בין אם לא היו עובדיהם, ביטולם.

דברים עקב ח,יט:כ: פ [יט] ויהי אם-שכח תשכח את-ה' אליהם והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחית להם

העדתי בכם היום כי אבד האבדון:

[כ] פגוים אשר ה' מאבד מפניכם פן האבדון עקב לא תשמעו בקול ה' אליהם: פ

אור החיים ... וכפי זה תבת פגוים נמשכת למעלה לומר דמיון האבדה שיהיו פגוים ונמשכת למטה לדמיון אבדת הגוים עצמם מן

הארץ. ואומרו **עקב** וגו' פרוש כיון שאין תורה הא למדת שאם יש להם תורה הגם שיהיו עובדי עבודה זרה, תורה תעמוד להם, והוא מה שדקדק לומר **בקול ה'** וכבר העירויתך בכמה מקומות שכל מקום שיזכיר קול ידבר על התורה.

עוד ירצה באומרו **פגוים** וגו', **פן האבדון**, כי מלבד אבדתם שאמר למעלה במאמר **אבד האבדון** עוד צרה אחרת להם אחר שיאבדו הנשואים בהם יהיו **פגוים** אשר וגו' כן יאבדון פרוש שיכרת מהם נבואה ורוח הקודש שיאבדו, ועל זאת יחדר לב עם ה' שאין קללה בעולם כזו אוי לדורות שטעמו כוס המר הזה מר ממות והוא רחום ישוב ירחמנו כי יתן את רוחו בנו כימי קדם.

ב' ה' טוב טעם ודעת למדני (טב"ד) כי במצוות מלמי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה; אנתנ, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

עוד יתבאר על זה הדרך כי שלשה מיני פורענות רמוז להם כאן, האחד דמיון שארע להם בחורבן הבית וגו' והוא מאמר אָבְדַּתְּ אֶבְדָּתְּ הַיָּמִין הַשְּׂנֵי דַמְיוֹן מַה שְׂאָרְעַ לְהֵם בְּיָמֵי מַרְדְּכַי ... והוא מאמר פְּנוּיָם אֲשֶׁר הוּא מְאָבִיר פְּרוּשׁ שְׂגוֹר עֲלֵיהֶם (כ,טז) לא תחיה כל נשמה כמו כן יהיה ענשם ... השלישי גזרות העדר הנבואה מישראל והוא מאמר עֲקַב לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל ה' וגו'

- [כ] פְּנוּיָם** – רביע, אמנם **אור החיים** מסכם דבריו בשלושה מיני פורענות אבל בפירושו לפני כן מונה ארבעה דברים
- (א) דמיון שארע להם בחורבן הבית והוא הנאמר [יט] ... אָבְדַּתְּ אֶבְדָּתְּ הַיָּמִין אבדת שונאי ישראל כאבדת הגויים שהיו אמורים לאבדם מן הארץ (לא מחלטת כי מי מהם שהסכים לעזוב הארץ או להפסיק ע"ו לא אבד)
- (ב) דמיון מה שארע להם בימי מרדכי ... והוא מאמר פְּנוּיָם אֲשֶׁר הוּא מְאָבִיר פְּרוּשׁ שְׂגוֹר עֲלֵיהֶם (כ,טז) לא תחיה כל נשמה כמו כן יהיה ענשם לכלות את כל עם ישראל בכל מקום הימצאו
- (ג) **לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיכֶם** אין תורה שתעמוד להם בעת צרה, ובזה דומים לגוים שאין להם תורה
- (ד) גזרות העדר הנבואה מישראל ורוח הקודש שיאבדו

דברים עקב ט,ג: וַיְדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי הוּא אֱלֹהֶיךָ הוּא-הָעֵבֶר לְפָנֶיךָ אֲשֶׁר אָכַלְתָּ הוּא וְיִשְׁמִירֶם וְהוּא יִכְנִיעֶם לְפָנֶיךָ וְהוֹרֵשֶׁתֶם וְהָאֲבֹתָם מִיָּד כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לְךָ:

במדבר רבה (וילנא) פרשת במדבר פרשה ה ... א"ר אלעזר בן פדת בשם ר' יוסי בן זמרא בשעה שהיו ישראל נוסעין היו שני ניצוצין של אש יוצאין מתוך שני בדיו של ארון כדי לפגוע שונאיהם ומניין שכן משה אומר לישראל מה אתם מתייראין מן בני ענק וכי קשים הם מאותן שהיו באים כנגדנו והיה הארון שורפן וכן הוא אומר (דב' עקב ט,ג) **וַיְדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי הוּא אֱלֹהֶיךָ הוּא-הָעֵבֶר לְפָנֶיךָ אֲשֶׁר אָכַלְתָּ** וגו' מכאן אתה דורש (אָכַלְתָּ - זקף-קטן, בתפקיד שתיים) שהיו בני ניצוצין מקדמין לפניהם אמר להם הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך וכיון שהיו הניצוצין יוצאין היתה האש שפה בטעוני הארון והיו נשרפים ומתמעטין ומנין שהיו שבת קהת ממועט

דברים עקב ט,ד: אֵל-תֹּאמַר בְּלִבְכֶם בְּתַרְךָ הוּא אֱלֹהֶיךָ אַתֶּם וּמִלְפָּנֶיךָ לֹא-תֹאמְרוּ בְּצַדְקַתִּי הִבִּיאֲנִי הוּא לְרִשְׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁתָּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הוּא מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ:

בעה"ט"ד (ד) **הִבִּיאֲנִי** ד' במסורה. **הִבִּיאֲנִי הוּא לְרִשְׁתָּ**. במראות אלהים הביאני (יחזקאל ב, ב). הביאני אל בית היין (שה"ש ב, ד). הביאני המלך חדריו (שם א, ד). זהו שדרשו חז"ל (מכילתא בשלח טו ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל. וזהו במראות אלהים הביאני שכולם היו נביאים וזכו למראה אלהים. וכן במתן תורה הביאני אל בית היין, פירוש לפני הר סיני (שהש"ר ב, ד), ונתן לי התורה שנדרשת ע' פנים (במדב"ר יג טו). הביאני המלך חדריו והראני השמים ושמי השמים (דב"ר ב, לב):

אֵל-תֹּאמַר בְּלִבְכֶם – מונח רביע, אל תגאה על לפחות ארבעה דברים, כגון כפי' בעה"ט שזכית לארבעה גלויים רוחניים: נביאות, תורה הנדרשת בשבעים פנים, פנימיות התורה, השמים ושמי השמים,

בְּתַרְךָ הוּא מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ – מונח תלישא-קטנה, **אֱלֹהֶיךָ אַתֶּם וּמִלְפָּנֶיךָ לֹא-תֹאמְרוּ** – קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל **בְּתַרְךָ הוּא מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ** – מונח תלישא-קטנה, אפשר רמז לשיעור כ- **בעה"ט** במתן תורה הביאני אל בית היין, פירוש לפני הר סיני (שהש"ר ב, ד), ונתן לי התורה שנדרשת ע' פנים (במדב"ר יג טו). אפשר רמז למעבר מחיצות רוחניות כ- **בעה"ט**

חשוקי חמד כתובות סח, א ... תשובה נאמר בשערי תשובה לרבנו יונה (שער ג, כט) (דב' דאה ט, ד) **אֵל-תֹּאמַר בְּלִבְכֶם בְּתַרְךָ הוּא אֱלֹהֶיךָ אַתֶּם וּמִלְפָּנֶיךָ לֹא-תֹאמְרוּ בְּצַדְקַתִּי הִבִּיאֲנִי הוּא לְרִשְׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת**. הוזהרנו בזה שלא נדמה בנפשנו הצלחתנו בצדקתנו ויורש לבכנו, אבל נאמין ונדע עם לבכנו כי הצלחתנו מחסד העליון ורב טובו, ... אמנם יתכן שכל דברי הרבינו יונה אמורים לאדם עצמו 'אל תאמר בלבבך', שאדם לעצמו לא ירגיש את הצלחתו במעשיו, אלא לעולם יראה עצמו חייב וחצי זכאי, וכמבואר ברמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה ה"ד) "לפניך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה, שנאמר וצדיק יסוד עולם, זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו". אבל כאשר אדם רוצה ע"ז לעשות קידוש ה', ולהראות לאחרים את שחר המקיים מצוות, כדי לחזק אחרים שיעשו מצוות, אין בדבר זה משום 'אל תאמר בלבבך'.

בְּתַרְךָ הוּא מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ (א) אדם יראה עצמו חייב חצי זכאי, (ב) כל העולם חצי חייב חצי זכאי. **מִלְפָּנֶיךָ לֹא-תֹאמְרוּ** – זרקא סגול, זרקא בתפקיד מאזניים, חטא אחד מכריע האדם והעולם לחובה, מצווה אחת מכריעה האדם והעולם לזכות. **אֱלֹהֶיךָ אַתֶּם וּמִלְפָּנֶיךָ לֹא-תֹאמְרוּ** – קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, ע"פ רמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה ה"ד) **לכתחילה** האדם יראה עצמו והעולם חצי חייב חצי זכאי, בפועל מעשיו יכריעו לחובה או לזכות.

ר' יוסף בכור שור (ד) **אֵל-תֹּאמַר ... בְּצַדְקַתִּי ... וּבְרִשְׁתָּ** - כלומר: הא והא גרמה לו; כי לא גרם לך צדקתך אלא רשעם, כי מתוך רשעתם היה דעתי להשמידם, ואמרתם לאבות: אתננה לזרעם. ועכשיו נתמלאה סאתם ואתננה לכם, אבל לא בצדקתך. **אֱלֹהֶיךָ אַתֶּם וּמִלְפָּנֶיךָ לֹא-תֹאמְרוּ** – קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, ע"פ ר' יוסף בכור שור לכתחילה מתוך רשעתם היה דעתי (דעת ה') להשמידם, ואמרתם לאבות: אתננה לזרעם (בזכות אבות ולפי ההמשך נראה שגם בזכות זרעם). ובפועל ועכשיו נתמלאה סאתם ואתננה לכם, אבל לא בצדקתך (ולא בזכות זרעם).

אַתֶּם וּמִלְפָּנֶיךָ – פסק בין שתי אותיות מ"ם

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת לדעת (ל) כי במצואנו קט"ט שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – א. התשפ"א: מצאתי ההשערה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים סיורים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = סוף – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשירי לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – כד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק – סדר שנהלך, השלם והחלק נדרשים; ורקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט – 1; זקא-קטן – 2; זקא-גזול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרש'ים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבתי פ.

1.6 דברים עקב ז"כ (התשע"ו)

דברים עקב ז"כ: ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך

כִּי אִם-לִירְאָה אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת בְּכָל-דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וּלְעֲבֹד אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:

מבוא: ברישא של הפסוק (בין סלוק לאתנח) (א) תבנית טעמים המרמזת על לימוד בבנין אב, הקש, דבר החוזר וקורה על משמעות מלת **וְעֵתָה**. (ב) תת-תבנית במלת **מָה** שאפשר שהלימודים בה קשורים לטעם תלשא בסיפא של הפסוק במלים **כִּי אִם-לִירְאָה** בתפקיד שיעור, כי בפסוק צ"ט אותיות. הלימודים במלת **מָה** עוסקים בהוספת אות "א" במלת **מָה**. המביא לשלמות של מאה ברכות. בסיפא של הפסוק (בין אתנח לסלוק) (א) תבנית טעמים של כעין כלל ופרט וכלל או פרט וכלל ופרט וכלל. (ב) תת-תבנית של בנין אב, הקש.

ברישא של הפסוק (בין סלוק לאתנח) (א) תבנית טעמים המרמזת על לימוד בבנין אב, הקש, דבר החוזר וקורה על משמעות מלת **וְעֵתָה**. **[ברכת ציון – יב (ל"ך וגו') הרב אבא שאול בן ציון ע' צג, (אוצר החכמה ע' 97-98)]** מאמר (דמיה ג,ד) **הָלוֹא מֵעֵתָה קראתי קראת לי אָבִי אֶלְוִי נְעָרִי אֶתָּה:** א פירש רש"י הלואי שקב' מרעתך [כלומר הלואי שעם ישראל יחזור בתשובה על הרעות שלהם] ו-קראת לי אָבִי, ואם תעשי כן הניטור לך אדונך לעולם כו' עכ"ל. ונראה שהוא על פי מה דרשו רז"ל ב-**[בראשית רבה (כ"א ו)]** על הפסוק **(בר' ג,כב) וְעֵתָה פָּרִי־שִׁלַּח יָדוֹ, א"ר אבא בר כהנא מלמד שפתח לו הקב"ה פתח של תשובה. ועתה, אין ועתה אלא לשון תשובה שנאמר (דב' עקב ז"כ) וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֶךָ וגו'**

טט – פתוח ענין קל וחומר מהפסוק **(בר' ג,כב) וְעֵתָה פָּרִי־שִׁלַּח יָדוֹ, [אוצר המדרשים (אייזנשטיין) גן עדן; גיהנם עמוד 91] ...** פירות העולם הזה ... סוף כל האוכלים חוזרים אל העפר שנאמר **(קהלת ג,ג) הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל-מָקוֹמוֹ אֶתְּךָ הַכֹּל הֹנֶה מִן-הָעֶפֶר וְהַכֹּל שָׁב אֶל-הָעֶפֶר:** אבל פירות העוה"ב נאכלין ואינם מסריחין וטעם כל מעדני עולם בהם וקיימים הם מימי בראשית והן משובחין והולכין ונותנים חיים לעושיהם ולאוכליהם לעולמי עולמים, שנאמר **(בר' ג,כב) וְעֵתָה פָּרִי־שִׁלַּח יָדוֹ וְלַקְחָם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְתֵי לְעֵלְמ:** והלא **דברים ק"ו** ומה מי שנגזרה עליו מיתה אם אכל ממנו חי לעולם, צדיקים שמקיימים התורה והמצוות ומקיימי רצון יוצרם על אחת כו"כ.

מוסרף **[ברכת ציון]** איתא ב-**[בראשית רבה (ל"ח ט"ו)] (בר' נח יא,ג)** **וְעֵתָה לֹא-יִבְצָר מִתְּמָלָל אֲשֶׁר נָמְו לְעִשׂוֹת:** אמר רבי אבא בר כהנא מלמד שפתח להן הקב"ה פתח של תשובה שנאמר **וְעֵתָה**, ואין **וְעֵתָה** אלא תשובה.

מוסרף **[ברכת ציון]** על דרך זו כתב אור החיים על **(שמ' יתרו יט) (ד) אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל-פְּנֵי נְשִׁימִים וְאָבִא אֶתְכֶם אֵלַי: (ה) וְעֵתָה אִם-שָׁמְעוּ בְּקִלִּי וְשָׁמְרָתֶם אֶת-בְּרִיתִי וְהִייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל-הָעַמִּים כִּי-לִי פְּלִי־הָאָרֶץ:** ואמרו ... (חז"ל) אין **וְעֵתָה** אלא לשון תשובה, כי לצד שהיו ישראל מלוכלכים בחרמי העוונות אשר קדמו להם, וגם החדשים מקרוב באו ... רצה קל עליון ליתן התורה זכה וברה יסוד הקדושה והטהרה ורוחניות הרוחניות, צוה להם שיחזרו בתשובה אפילו על חטא קל ... עוד ביאר **[אור החיים]** ... בספרו ראשון לציון על יהושע **(יהושע ב,ג) וְעֵתָה הַשְּׂבִעִיגָא לִי בְּה' ...** דהוא ג"כ דרך שאמרו ז"ל אין **וְעֵתָה** אלא לשון תשובה, כי הרי אמרו בגמ' **[זבחים (קט"ז ע"ב)]** דאיתגייירא רחב ועל זה אמרה **(יהושע ב,ג) וְעֵתָה וכו',** היינו שהיא שבה בתשובה לה'. ... ועל **(במ' שלח יד,ז) וְעֵתָה יִגְדַל-נֶאֱמָר אֲדוֹנָי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאַמְרֵי:** ע"פ דרשת חז"ל אין **וְעֵתָה** אלא לשון תשובה ... דמבואר במדרש רבה המועתק לעיל את א', דילפינן לה ממה שנאמר **(דב' עקב ז"כ) וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֶךָ,** ובפשוטו צריך ביאור מה משמעות פסוק זה דאיירי על תשובה עד שעושה המדרש **מכאן בנין אב, דאין וְעֵתָה** אלא לשון תשובה.

[ספרי במדבר פרשת פינחס פיסקא קלו] (דב' ג,כט) וְנָשָׁב בְּנֵיָא מוֹל בֵּית עֵפוֹר: פ אמר להם ראו איזו עבירה עברתי וכמה בקשות ביקשתי ולא נסלח לי וראו כמה עבירות עברתם ואמר לכם המקום עשו תשובה ואני אקבל. רבי יהודה בן בבא אומר משלשה מקומות שבאו ישראל לידי עבירה חמורה ואמר להם המקום עשו תשובה ואני מקבל. כיוצא בו אתה אומר **(שמ' בשלח יז,ז) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמִרִיבָה עַל-רִיבוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מהו אומר (שמ' בשלח טו,כ) וַיִּאמְרוּ אִם-שָׁמְעוּ תְּשָׁמְעוּ לְקוֹלוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִנְשַׁר בְּעֵינֵי תַעֲשֶׂה. כיוצא בו **(דב' עקב ט כב) וּבְמַדְבָּרָה וּבְמִסְפָּה וּבְקִבְרֹת הַתְּאֵנָה (מהו אומר) [דב' עקב ז"כ] וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֶךָ,** אף כאן אתה אומר **(דב' ג,כט) וְנָשָׁב בְּנֵיָא מוֹל בֵּית עֵפוֹר:** פ **(דב' וא' ד,ד) וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ אֶל-הַקְּוִים וְאֶל-הַמְּשַׁפְּטִים:** הרי אתם חדשים, כבר מחול לשעבר [ע"כ לשון הספרי]. ומסכם **[ברכת ציון]** וממוצא דבר אנו למדים פירושו, דלשון **וְעֵתָה מורה על חידוש והתחלה, על ידי מחילת העבר (טט) – ע"י תשובה, כפי שהסביר [ברכת ציון] לעיל מבנין אב.****

ולפי זה יובן הנאמר ב-**(דמיה לב) (כו) הִנֵּה אָנֹכִי ה' אֱלֹהֵי כָל-יִשְׂרָאֵל הַמְּנִי: פִּלְאָ כְלִי-דְבָר:** [רש"י: וכי העתידות עלומות ממני] **(כח) לְכֹרֶה אָמַר ה' הַנְּגַדְתִּי אֶת-הַעִיר הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים ... (לב) עַל-כִּלְרַעַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל ... (לו) וְעֵתָה לְכַוְכֵה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-הַעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נִתְּנָה בְּיַד מְלָךְ-כְּתָר וּבְרָעַב וּבְדָבָר: (לז) הִנְנִי מִקְבָּצִים מִכָּל-הָאָרְצוֹת ... (מז) שְׂדוֹת בְּכַסְף יִקְנוּ וְכָלוּב בַּסֶּפֶר וְחָתוּם וְהָעֵד עֵדִים בְּאָרֶץ בְּנִימָן וּבְסִבְיָה יִרְשָׁלַם וּבְעָרֵי הַיְזוּדָה וּבְעָרֵי הַחֵר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַגְּבָב כִּי-אֲשִׁיב אֶת-שְׂבוֹתֶם נְאֻמֵּי ה': פ**

הרי כבר ניבא ירמיה **(יב,טו) כִּי-כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יִקְנוּ כְּתִים וְשָׂדוֹת וְכָרְמִים בְּאָרֶץ הַעֲזָאָה:** פ ואם כן מה הוסיף לשאול ומה הוסיפה נבואה שניה במענהו, אך אם נימא שלשון ועתה הוא לשון תשובה כבשאר דוכתי הנז"ל שפיר מתפרש שהתפלל ירמיה לידע האיך יגאלו מהגלות הנורא, וגילה לו השי"ת שעתידין לעשות תשובה וליגאל.

הדיון הבא הובא גם ב-**(דב' תבוא טו,ט)** ראה גם **(במ' בלק כב,ט) וַיֵּאמֶר (אלקים) מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:** (רמז לבלעם שלושה שלבי תשובה כפ' [בן איש חי])

[רמב"ם הל' תשובה פ"ב], מהות תשובה, ארבעה שלבים: (ה"ב) עזיבת החטא, חרטה, (ה"ד) ודוי, קבלה לעתיד. מתאים קצת ל-**(בר' ג,כב) וְעֵתָה פָּרִי־שִׁלַּח יָדוֹ, מתאים מאד ל-(שמ' יתרו יט) (ה) וְעֵתָה, (יהושע ב,ג) וְעֵתָה, צ"ע ב-(במ' שלח יד,ז) וְעֵתָה, צ"ע ב-(דב' עקב ז"כ) וְעֵתָה, צ"ע ב-(דב' וא' ד,ד) וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ,**

[בן איש חי שנה ראשונה פרשת כי תבוא] שבזה מקבלם בתשובה כאשר אמר דסגי להו בודוי וחרטה בעזיבת החטא, מתאים מאד ל-(במ' שלח יד,ז) וְעֵתָה

[משאת המלך סימן עז] ונראה בזה דהנה עוד צ"ע דכמצות תשובה כתב **[הרמב"ם בריש הל' תשובה]** כיצד מתודיק אומר אנה השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כן וכך והיי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, והו עיקרו של וידוי עביל. ונתבאר כן **ג' ענינים, א. וידוי פה. ב. חרטה. ג. קבלה לעתיד לא לחטא.** והקדים חרטה לקבלה שלא לחטא, ואילו בדברי שהבאנו הקדים הקבלה שלא לחטא לחרטה, שהרי כתב ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבבו שלא יעשה עוד כו' וכן יתנחם על שעבר כו'. ומ"מ נתבאר בכאן רק ג' ענינים אלו שזכרנו, מיהו **הגר"א כפי' (משלי כח,ג) ומוֹדָה נֶעֱבַר יָרְקָם:** כתב, כי בעל תשובה צריך ד' דברים והן עזיבת החטא. וידוי. חרטה. וקבלה שלא לעשות עוד. ונתבאר ד' ענינים הם, ואף על פי דלכאורה קבלה ועזיבת החטא חד הוא, היינו שלא יחזור ויעשה החטא, חלקינהו הגר"א לב' ענינים עזיבת החטא לחוד וקבלה לחוד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מנדני (ט"ו) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אנתג, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרשא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרשא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרשא טפאא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מניין מסוים; מקה – כב' בורה לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדר שחלק, השלם והחלק נדשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עיקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ומנאם בתרתי, אולם יש להבין דלכאורה הרי"ז כמו שכתבנו דעובתי החטא והקבלה היינו הך.
[משאת המלך סימן עט בענין וידוי יוה"כ] כתב (הרמב"ם בריש הל' תשובה) ז"ל, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עיתי פשעתי לפניך ועשיתי כן וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה והו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי"ז משובח עכ"ל. והנה נתבאר כאן ד' פרטים בוודאי א. אנא השם שהוא כעין תפילה, דבפשוטו נראה שאין זה רק לפי שצריך להתודות לפני ה' כמוש"כ הרמב"ם, אלא שאף תפילה היא שז"ל "אנא" ב. פירוט החטא כמוש"כ ועשיתי כך וכך ג. חרטה ונחמה על החטא כמוש"כ והרי נחמתי ובושתי במעשי ד. קבלה לעתיד וכמוש"כ ולעולם איני חוזר לדבר זה, וע"ז סיים הרמב"ם וזהו עיקרו של וידוי.

**[באר הפרשה – כי תבוא התשעה], הרב א"א בידרמן הי"ו ע' י' ... כי אין תשובה אלא מתוך שמחה – כמו שרמז הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע ועתה אל-תעצבו, שהרי אין ועתה אלא תשובה' (בר"ר כא,ו), אבל אל-תעצבו - אל תקיימנה מתוך עצבות. (ע"פ [ברכת ציון] (הרב בן-ציון אבא שאול זצ"ל) שהמלה ועתה בכתוב (דב' עקב יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך ישאל מעמך היא בנין אב לכל ועתה שבתך שמשמעותה תשובה.
ראה (בר' ויחי נבא) ועתה אל-תיראו**

ברישא של הפסוק (בין סלוק לאתנח) (ב) תת-תבנית במלת מָה שאפשר שהלימודים בה קשורים לטעם תלשא בסיפא של הפסוק במלים פִּי אִם-לִירָאָה . בפסוק צ"ט אותיות. הלימודים במלת מָה עוסקים בהוספת אות "א" במלת מָה .
[בבלי מנחות מגב] ... תניא, היה רבי מאיר אומר: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר: ועתה ישראל מה ה' אלהיך ישאל מעמך. [רש"י] מָה ה' אלהיך וגו' - קרי ביה מאה. [תוספות] ישאל מעמך - פי' ר"ת דהוי (מלת ישאל) מלא (וא)יש מאה אותיות בפסוק וי"מ ד-מָה עולה בא"ת ב"ש ("צ והג' של י"צ עולה) מאה. ובקונטרס פירש אל תקרי מָה אלא מאה כלומר שחייב ק' ברכות וי"מ כדי להשלים מאה באותיותיה וכי קרית מאה הרי כולך.
[בעל הטורים] – מָה ה' אלהיך ישאל מעמך. מָה בא"ת ב"ש יי"ץ (גי' ק' = 100), ששואל ממך ק' ברכות בכל יום (מנחות מגב). וכן יש בפסוק ק' אותיות (שם תוד"ה שואל) וכן ממך עולה ק': (צ"צ כי בפסוק נאמר מעמך ולא ממך, וחשבון בעה"ט לא כולל אות ע"י)
[במדבר רבה (וילנא) פרשת קרח פרשה יח] ... (ישעיה לג,ו) יראת ה' היא אוצר: אין בכלל המדות גדול מיראה ועונה (דב' עקב יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך ישאל מעמך פי אִם-לִירָאָה את-הו' אלהיך ללכת בכל-דרכיו ולא־הבה אתו ולא־עבר את-הו' אלהיך בכל-לבבך וּבְכָל-נַפְשְׁךָ: יראת (כנראה מכוון ל-יראה) כי בפסוק נאמר ל-יראה) בגמטריא תרי"א ותורה תרי"א ויראה ותורה עמם הרי תרי"ג, ציצית ת"ר ח' גרורין וה' קשורין הרי תרי"ג שנים למעלה וג' למטה. ימי אברהם קע"ה שנה יצחק ק"פ שנה יעקב קמ"ז שנה כשאתה כוללך נמצא ה' מאות שנה ושתי שנים וכן מהלך שמים לארץ (דב' עקב יא,כא) פִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל-הָאָרֶץ: הוקם (דב' עקב יא,כא) על כנגד מאה ברכות שבכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים בא דוד ותקן להם מאה ברכות כיון שתקנם נתעצרה המגפה. ו-[דעת זקנים מבעלי התוספות] דרשו מהפסוק (שמו"ב כג,א) וְנָאֵם הַגִּבּוֹר (דוד) הִקָּם עָלָי. [בבלי מועד קטן טז,ב] אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב (שמו"ב כג,א) נָאֵם דָּוִד בְּיָדֵי יְשׁוּעָה וְנָאֵם הַגִּבּוֹר הִקָּם עָלָי – נאם דוד בן ישי, שהקים עולה של תשובה. דרשה זאת יוצרת קשר ללימוד ממלת (דב' עקב יב) ועתה שמשמעה תשובה, כפי שהסביר [ברכת ציון] לעיל מבנין אב) בפסוק זה צ"ט אותיות - אל תקרא מָה אלא מאה - הא' משלימה ללא פחות ממאה, תיבת מָה היחידה בתורה בטעם יתיב. דוד המלך דרש קרא זה עקב המגפה וקבע לברך מאה ברכות ביום לתקן ולמנוע המגפה. אפשר שטעם יתיב בתפקיד דווקא כך או לפחות כך סייע לדרשה זאת.

[תורת מנחם - תשמ"ג א, האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן (אוצר החכמה ע' 346)] ולהעיר שתיבת "רשית" (אותיות תשר"י) היא באופן דחסר א' כמו"ש (דב' עקב יא,יב) גְּרִישֵׁית הַשֶּׁנָּה, מ"רשית כתיב" היינו שתיבה זו נכתבה בתורה מלכתחילה באופן דחסר א', כדי להורות שהוספת והמשכת האליף "אלופו של עולם" נעשית ע"י עבודת בניי. וע"ד המבואר בהמשך חייב אדם לברך הג"ל (בסופו) "בענין אל תקרי מָה אלא מאה" [שהרי החיוב דמאה ברכות בכל יום למדים ממ"ש " ועתה ישראל מה ה' אלהיך ישאל מעמך וגו' "אל תקרי מָה אלא מאה" - שעבודת בניי היא להמשיך בחי' אליף, "אלופו של עולם" בכחי' "מה" (בביטול כמו משה ואהרן) ועי"ז נפעל הענין ד- "מאה".

[ילקוט יוסף, א"ח סימן מן] – דין מאה ברכות בכל יום מברר האם חיוב מאה ברכות הוא מן התורה או מדרבנן, והחיד"א בשו"ת יוסף אומץ פסק שזה מדרבנן. ואור החיים (דב' כב,יט) כתב שענשו אותו מאה כסף רומז למאה ברכות שחייב לברך בכל יום, כמו שדרשו את (דב' עקב יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך ישאל מעמך. אל תקרי מה אלא מאה, ופסוק זה בבעל תשובה נאמר (ט) – ראה להלך [ברכת ציון]. (בשו"ת התשב"ץ חלק ב' סי' קסא) עסק בנושא האם בזמן הבית היו מברכים מאה ברכות בכל יום, וב-שו"ת רמ"ע מלאנו (סי' לט) עסק בנושא האם מאה ברכות מנו לפרושים או רק לקלי עולם שלא יפחתו מהם. בשבולי הלקט (סי' א) כתב שהפסוק (שה"ש) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, ששומעים היטב ומכוונים, לברכות קריאת התורה, ומשלימים ע"י כך מאה ברכות. ועדיף לצאת בברכות של עצמו (מגן אברהם סי' מו סק"ח). קונטרס מצות מאה ברכות (טוקר, ע' לה) כתב בשם הגרי"ז מברסיק, שקיום המצוה הוא רק ע"י מספר מאה ברכות בשלימות, ולכן מי שנאנס ולא יכול לברך מאה ברכות, לא חייב להשתדל לברך ... אם בין כך ובין כך לא יגיע לבסוף למנין מאה ברכות.

המקורות הבאים מלמדים על כך שהפסוק הוא בנין האב לענין יראת ה' והתשובה.
[בבלי ברכות לגב] ... ואמר רבי חנינא: הכל בידי שמים - חוץ מיראת שמים, שנאמר: (דב' עקב יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך ישאל מעמך פי אִם-לִירָאָה. אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא? והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי: אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר: (ישעיה לג,ו) יראת ה' היא אוצר: ! - אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא. דאמר רבי חנינא: משל, לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו - דומה עליו ככלי קטן - קטן ואין לו - דומה עליו ככלי גדול. פ'רש"י ע"פ [בבלי ברכות]: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. והסביר פירושו [שפת"ח] האדם הוא בחי' ונתנה הבחירה בידו ליראה ה', ע"פ פירוש שפת"ח אִם-לִירָאָה – מקף כרב-מצב של יראת ה' לפי היכולות שהוטבעו בו בעודו עובר (בבלי נדה טז,ב). האדם בעל בחירה להיות ירא ה' לפי היכולות שלו ולהשיג עמם מה שיותר כהשתדלות משה לעצמו. ואז אִם-לִירָאָה – תלשא בתפקיד (א) להורות שהאדם הוא בעל בחינה נעלה כעין מחיצה לעצמו משאר הבריאה; בבחירת דרגת יראת ה' (ב) תלשא כשיעור (או אומדנא של) יראת ה' ולפי כך לתקן ולהתעלות לפי יכולותיו הטבעיות.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלמד (ט"ו) כי במצוות (ל) ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תשפ"ג: תמצית התשע"ז: אתנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקב – כד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.7 דברים עקב ז"י, (התשע"ז)

(המשך משנת התשע"ו) [שמלת אליעזר פר' עקב מאמר ב' ע' ריד, הרב יאקאב יצחק אליעזר (אוצר החכמה ע' 219)]
ניצבת פליאה עצומה, משה רבנו דורש מעם ישראל: (דב' עקב יג, יב) וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מַה הָיָה אֱלֹהֶיךָ שֶׁאַל מַעֲמֶךָ כִּי אִם-לִירְאָה אֶת-

ה' – אין הקב"ה מבקש מאתם כי אם מילתא זוטרתא – לִירְאָה אֶת-ה' ואילו לבסוף נדרש מישראל:

(דב' עקב יג, יב) לָלֶכְתָּ בְּכָל-דְּרָכָיו וּלְאָהֲבָה אֹתוֹ וּלְעֵבֶל אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ: (דב' עקב יג, יג) לְשַׁמֵּר אֶת-

מִצְוֹת ה' וְאֶת-הַקְּלָיוֹ, וכי כל אלו הם דברים של מה בכך, שמשה רבנו קורא לישראל (דב' עקב יג, יב) וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מַה הָיָה אֱלֹהֶיךָ

שֶׁאַל מַעֲמֶךָ. ברם כאן בנה בנין אב כי מדת היראה היא שורש הכל ואם יש כאן יראה הרי הכל כאן ואם אין יראה הרי מאומה אין

כאן וכפי שכתב הרבי ר' בער ממעזריטש ז"ל בליקוטי אמרים דף יא "הנה תכלית הכל היא היראה, כי אם אין יראה אין חכמה ספונה

וחשובה כלל ותכלית חכמה היא יראה הגם שצריך לעבוד ה' יתברך באהבה וביראה, אין צריך לתפוס רק יראה וממילא תשרה עליו

אהבת הכורא יתברך, ובזו הבחינה יבחון האדם את עצמו אם יש לו יראה בשלימות" וכן הביאו ב"קדושת לוי" (ליקוטים ד"ה או

יבואר הגמרא מאי טעמא עיזי מסגי ברישא (עזים והולכות בראש)) "יסוד ושורש עבודת ה' יתברך ליראה ולאהבה את שמו יתברך, ובכל

מקום היראה קודמת לאהבה שמקודם צריך לירא מה' יתברך ומהדר גאונו, ואמר מורי הקדוש מו"ה דב בער המגיד ממעזריטש ז"ל

שהאדם צריך להשתדל ולהתאמץ שיהיה יראת שמים על פניו ואז האהבה בא ממילא, שמחמת שזיכך את עצמו להיות יראת ה' על

פניו, זוכה גם לאהבת ה' יתברך". עד כאן. (ראה עוד אור החיים, מגיד דבריו ליעקב, מאור ושמש)

(דב' עקב יג, יב) וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מַה הָיָה אֱלֹהֶיךָ – זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין בנין אב, הקש, דבר החוזר וקורה.

שֶׁאַל מַעֲמֶךָ, שֶׁאַל – טפקא בתפקיד שני משמעות רבוי שיאזין הייטב לברכות של אחרים ויצא בהם, מַעֲמֶךָ – אתנה, מגביל,

שאם אי אפשר, לא חייב להשתדל להשלים למאה.

כִּי אִם-לִירְאָה – מונח תלשא, כעין שני תפקידי תלשא, וכל תלשא עשויה להדרש אלפניה ולאחריה, סה"כ כארבעה תפקידי תלשא.

(א) לימוד אלפניה על שיעור מאה ברכות ביום וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מַה – יתיב – דווקא כך, לפחות כך, לפחות מאה ברכות ביום.

ועוד מרמז לבעל בחינה נעלה (כעין מחיצה לעצמו) העניו המבטל עצמו לה' כמו שאמר משה ואהרן (שמ' בשלח טז, ז) וַנִּחְנֶנּוּ מִה

ובהתבטלותו הוא ממשיך לתוך הבריאה את "אלופו של עולם".

(ב) לימוד לאחריה (דב' עקב יג, יב) כִּי אִם-לִירְאָה – מונח מקף תלשא, מקף כרכ-מצב מרמז על בחינות (דרגות) שונות ביראה, יראה

תתאה (כענין יראת העונש), בחינת יראה נעלה ביותר, הנקראת בחסידות יראה עילאה, יראת הרוממות, ומבטאים יראת הרוממות

בפעולות הנאמרות בהמשך הפסוק והפרשה (דב' עקב יג, יב) אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ לָלֶכְתָּ בְּכָל-דְּרָכָיו וּלְאָהֲבָה אֹתוֹ וּלְעֵבֶל אֶת-ה'

אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ: במסירות נפש לקיים קדושת החיים. ואילו בקריאת שמע (דב' וא' ו, ה) בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ

וּבְכָל-מְאֹדְךָ: הוא מסירות נפש עד כלות הנפש על קידוש ה'.

(דב' עקב יג, יב) כִּי אִם-לִירְאָה – מונח תלשא, בלימוד לאחריה. כפירש רבינו יונה יראה היא כמו קב חומטין שמשמר כל התבואה.

היינו שיעור זמן קצר ללימוד התבוננות בהנהגת ה', התבוננות של מוסר לתיקון דרכי האדם, התבוננות בחסידות. שע"י התבוננות זאת

משמר את כל לימוד התורה.

נוסח כל ברכה רמז למאה הברכות שבכל יום בראשי התיבות של המלים א'להינו מ'לך ה'עולם – א' מ' ה' רמז למספר מא"ה

דברים עקב יא: בַּעַת הַהוּא אָמַר ה' אֵלַי פֶּסֶל-לָךְ שֶׁנִּי-לֹחֶת אֲבָנִים פְּרָאשִׁים וְעֵלָה אֵלַי הַהָרָה וְעִשִׂית לָךְ אֲרוֹן עֵץ:

שבירת הלוחות הראשונים כתבלין להמתקת התנגדות יצר הרע, התורה ניתנת בלוחות השניים ותביא לביטול יצר הרע.

בַּעַת הַהוּא – קדמא ואזלא, ... פֶּסֶל-לָךְ שֶׁנִּי-לֹחֶת אֲבָנִים – גרשיים מהפך פשטא, תבנית טעמים בתפקיד כעין קל וחומר,

כדי לברר זאת נעייין בתבנית הטעמים הבאה:

(דב' עקב יא, א) פֶּסֶל-לָךְ שֶׁנִּי-לֹחֶת אֲבָנִים – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, כנאמר ב-[אבות דרבי נתן פ"ב] ... כן

אמר משה אם אני נותן את הלוחות לישראל נמצאתי מחייבן כלייה שנאמר (שמ' מש' כב, יט) זָבַח לְאֱלֹהִים יִהְיֶה בְּלִפְי לֵה' לְכֹהֵן, מה

עשה תפש בשני הלוחות ושיברן שני' (דב' עקב טז, ז) וְאֶתְפַּשׁ בְּשֵׁנֵי הַלְּחֹת וְאֶשְׁלַחם, מנין שהודה לו המקום שני' (דב' עקב יא, א) בַּעַת

הַהוּא אָמַר ה' אֵלַי פֶּסֶל-לָךְ, הא שהודה לו המקום על שיבורן.

מכאן נלמד לתבנית הטעמים המלמדת בכעין קל וחומר. דיו לבא מן הדין אלו בני ישראל (הרבים) שחטאו בעבודה זרה של עגל הזהב

להיות כניידן זה הישראלי היחיד שעבד עבודה זרה שמתחייב כלייה שנאמר (שמ' מש' כב, יט) זָבַח לְאֱלֹהִים יִהְיֶה בְּלִפְי לֵה' לְכֹהֵן, ולכן גם עובדי העגל

מתחייבים כלייה וזה תיקונם. וע"פ [אבות דרבי נתן פ"ב] כדי לא לחייב את הרבים שלא עבדו עבודה זרה אמר משה אם אני נותן את

הלוחות לישראל נמצאתי מחייבן כלייה לכן תפש בשני הלוחות ושיברן שני' (דב' עקב טז, ז) וְאֶתְפַּשׁ בְּשֵׁנֵי הַלְּחֹת וְאֶשְׁלַחם, וב-[נוסחה

א של אדר"ג] מוסיף אלא אחוזו בהן ואשברם וחזון למוטב (כנראה כוונתו ואהזירן למוטב).

ועוד נאמר שם רבי יהודה בן בתירא אומר לא שבר משה את הלחות אלא שנאמר לו מפי הגבורה שנאמר (במ' בהע' יב, ח) פֶּה אֶל-פִּי

אֶדְבָּר-בִּי פֶה אֶל פֶּה אִמְרתי לו שבר את הלחות. וי"א לא שבר משה את הלחות אלא שנאמר לו מפי הגבורה שנאמר (דב' עקב טז, ז)

וְאָרָא וְהִנֵּה חֲטָאתָם לָךְ אֱלֹהִים אינו אומר וארא אלא שראה שפרח כתב מעליהם.

(במ' בהע' יב, ח) פֶּה אֶל-פִּי אֶדְבָּר-בִּי – מונח גרשיים רביעי, מונח מלמד על רבוי לימודים בתבנית הטעמים שאחריו גרשיים רביעי,

בתפקיד כעין יצא מהכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. ראה (במ' בהע' יב, ח) על היוצא מן הכלל. אפשר שכאן מוסיף לימוד הנאמר

הנאמר ב-[אבות דרבי נתן פ"ב] פה אל פה אמרתי לו שבר את הלחות. יוצא מן הכלל המלמד על עצמו וואו על הכלל. עשוי ללמד

לחושן משפט בסוגיה "קרע כסותי והפטור" – פטור, לא אמר היפטור – חייב.

אם תבנית הטעמים של הכתוב (דב' עקב יא, א) בַּעַת הַהוּא – קדמא ואזלא, ... פֶּסֶל-לָךְ שֶׁנִּי-לֹחֶת אֲבָנִים – גרשיים מהפך פשטא, היא תבנית טעמים

בתפקיד כעין קל וחומר, עולה סוגיה בדרך הלימוד של קל וחומר שאין עונשין מן הדין. אז אי אפשר ללמוד מ-(שמ' מש' כב, יט) זָבַח לְאֱלֹהִים יִהְיֶה בְּלִפְי לֵה' לְכֹהֵן שהוא

על יחיד ללמד ממנו אל כלל ישראל, אלא רק אל יחידים שגם עובדים ע"ז כמו עגל הזהב מתחייבים כלייה וזה תיקונם.

וגם בעיר הנידחת רק אם כולם עבדו ע"ז כל אנשי העיר ורכושה נשרפים ואם חלקם לא עבדו אז כל העובדים נידונים במיתה בהרב כיחידים ואין רכושם

אובר. אפשר שבכעין קל וחומר שבפסוק (דב' עקב יא, א) יש הדגמת היסוד שאין עונשין מן הדין (היינו מלימוד בקל וחומר)

דברים עקב יא: בַּעַת הַהוּא אָמַר ה' אֵלַי פֶּסֶל-לָךְ שֶׁנִּי-לֹחֶת אֲבָנִים פְּרָאשִׁים וְעֵלָה אֵלַי הַהָרָה וְעִשִׂית לָךְ אֲרוֹן עֵץ:

ב"ה טוב טעם ודעת מדוני (ט"ו) כי במצותך האמנתי – תהלים קי"ט: שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תפצית ההשערה: אתנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני משמעות, רבוי ממשות; מרכא טפחא – קב' שעשירה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מניין מסוים; מקב – ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת עקב (ח)] (דב' עקב יא) בַּעַת הָהוּא אָמַר ה' אֵלֵי פֶסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לוּחֹת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁי זֶשֶׁה כ"י (ימיה ב,ג) כִּי מַעֲוֹלִים שָׁבַרְתִּי עֲלֶיךָ נִמְקַתִּי מוֹסְרֵיךָ וְנִתְמַרְתִּי לֹא אֶעֱבֹד אֲעֲבֹד אִיהוּ עוֹל עוֹלוּ שֶׁל מִלֶּאךְ הַמוֹת שֶׁנֶּאמַר (שם' תשא לב,טז) וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהַמִּקְרָב מִקְרָב אֱלֹהִים הוּא הַרְוֵת עַל-הַלָּחַת: חִירוֹת מִמֶּלֶאךְ הַמוֹת ור"נ אומר חירות מן הגליות ורב אמר חירות מן היסורין שהיו כמלאכי השרת שנאמר (תה' פב,ו) אֲנִי־אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אֲתָם וּבְגִי עֲלִיזוּ פְלִקָם: ובשעה שעשו אותו מעשה נאמר (תה' פב,ז) אָכֹן פָּאָדָם תַּמְיוֹנוֹ וְכַתְּוּ הַשָּׁרִים תַּפְלוּ: (ימיה ב,ג) נִתְמַרְתִּי לֹא אֶעֱבֹד אִפִּי' מִשְׁתַּעֲבַדְתָּ עוֹשֵׂיךָ מִה שֶׁאִנִּי מִבְּקִשֶׁיךָ, אִמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה אַתָּה הוּא קִשָּׁה שֶׁלָּהֶם הַשְׁתַּבְּעֵד / הַשְׁתַּעֲבַד / תַּחֲלָה שֶׁנֶּאמַר פֶּסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לוּחֹת אֲבָנִים.

[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת עקב (ט)] ... (קהלת ג,ה) עַת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים אֵלּוּ הַלוּחֹת הָרֵאשִׁוֹנוֹת (קהלת ג,ה) וְעַת כְּנֹס אֲבָנִים עַת הִיא לְפִסּוֹל לוחות אבנים אחרים שנאמר (דב' עקב יא) פֶּסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לוּחֹת אֲבָנִים, אִמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהוּא מִבְּעַר (דב' עקב ז,כ) פִּסְיִלִי אֱלֹהֵיכֶם תִּשְׁרְפוּן בָּאֵשׁ, ד"א פֶּסֶל-לָךְ שְׁתַּהֲא הַפְּסוֹלֵת שְׁלֶךְ, רַבִּי לִוי וְרַבִּי יוֹחָנָן אֹמְרִים מֵהֵיכָן פִּסְלֵן אֶחָד אֹמְרִים מִתַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד פִּסְלֵן, וְאֶחָד אֹמְרִים מִתּוֹךְ אֵהְלוּ בְּרַא לּוּ מִחֻצַּב וּמִשָּׁם חֻצַּב שְׁנֵי לוחות אבנים ונטל את הפסולת ומשם העשיר שהיו של סנפרינון,

מוצע להסביר המשך דרשת [אדר"ג] מנין שהודה לו המקום שנ' (דב' עקב יא) בַּעַת הָהוּא אָמַר ה' אֵלֵי פֶסֶל-לָךְ, הא שהודה לו המקום על שיבורן, בשילוב דרשות [מדרש תנחומא עקב (ח) (ט)] על-פי תבנית הטעמים של אָמַר ה' אֵלֵי – דרגא מונח רביעי, תבנית טעמים לתיקון חטא אדם הראשון. החטא גרם לירידת העולמות התערבות היצר הרע ולעבודה זרה שהתגלתה בעגל הזהב ומלאך המות. נאמר ב-[בבלי קידושין ל,א] בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין נאמר ב-[בבלי סנהדרין כו,ב] דבר אחר: (התורה מכונה) תושיה - שניתנה בחשאי מפני השטן. [רש"י] מפני השטן - שהוא מקטרג, ואמר: תסתפק לעליונים ולא יססרו הלחות ביד משה. ואילו ב-[נילוט שמעוני תורה פרשת מקץ (המתחיל ברמז קמז)] לוחות הראשונות על ידי שנתנו בקולות נשתברו (טט: כי שלט במ עין הרע), אבל לוחות אחרונות שנאמר (שם' תשא לד,ג) וְאִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ נִתְקִימוּ וְאִף יְרוּשָׁלַיִם חִרְבָה מִפְּנֵי הַעֵין (טט: הרעה) (איכה ב, טו) הַנָּזַת הַעֵינַי שְׂאֵמְרוּ פְלִילֵת יָפִי. וכן כתב [פענח רזא שמות כג] (דב' עקב יב) אֲשֶׁר שִׁבַרְתָּ, וְקִשָּׁה לְמַה לֹּא זָכוּ לוחות ראשונות להתקיים, וי"ל משום שנתנו בקולות ועי"ל משום שלא נכתבו מן הכתב אף על פי דלמעלה לא שייך, מהר"ר אליעזר: זאת כנראה דרשת [תנחומא עקב (ח) (ט)] החטא גרם לירידת העולמות התערבות היצר הרע ולעבודה זרה שהתגלתה בעגל הזהב ומלאך המות. החירות ממלאך המוות שהוא תוצאת היצר הרע, יבוא בביעור ע"ז וביטול יצר הרע מהעולם. הלוחות הראשונים נתנו בקולות ולכן היצר הרע פעל ביתר שאת לבטל התיקון שבא עמם. לכן קב"ה צוה על משה לשברם כדי שיעשו כתבלין להמתיק את התנגדות היצר הרע. בפריחת אותיות התורה מן הלוחות היצר הרע כביכול זכה בכעין שיעיר לעזאזל, אבל זה היה כתבלין להמתיקו, להחליש התנגדותו. הלוחות השניים, שנתנו בצנעה נושאים את התורה כאשר היצר הרע לא כל כך מודע להם והתורה הנשאת עליהם פועלת את התיקון של חטא אדם הראשון עד ביטול היצר הרע לגמרי.

פֶּסֶל-לָךְ – מקף כרב-משמע מלות פסל-לך ע"פ [מדרש תנחומא (ורשא) פרשת עקב (ט)] (א) מִבְּעַר (דב' עקב ז,כ) פִּסְיִלִי אֱלֹהֵיכֶם תִּשְׁרְפוּן בָּאֵשׁ, (ב) שְׁתַּהֲא הַפְּסוֹלֵת שְׁלֶךְ,

דברים עקב יב: וְאָכַתְבָּה עַל-הַלָּחַת אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל-הַלָּחַת הָרֵאשִׁינִים אֲשֶׁר שִׁבַרְתָּ וְשִׁמְתָם בְּאָרוֹן: [מדרש תנחומא (ורשא) פרשת עקב (יא)] (דב' עקב יב) אֲשֶׁר שִׁבַרְתָּ, רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא חַד אִמַר טוֹל מִיַּד הֵילֵךְ מֹשֶׁה אֲשֶׁר שִׁבַרְתָּ, וְאֶחָד מֵהֶם אֹמֵר יִפֶּה עֲשֵׂה מִלֶּה"ד לְמֶלֶךְ שֶׁקֵּדֵשׁ אִשָּׁה אִמַר לֶה אֲחֵר זְמַן אֲנִי מִשְׁלַח לָךְ כְּתוּבַתְּךָ בִּיד שׁוֹשְׁבֵיךָ, שֶׁלַח הַמֶּלֶךְ אֲחֵר זְמַן עַד שֶׁהוּא הוֹלֵךְ מִצָּא אוֹתָהּ שֶׁקֵּלְקֵלָה עִם אֲחֵר, מִה עֲשֵׂה אוֹתוֹ שׁוֹשְׁבֵיךָ קָרַע אוֹתָהּ כְּתוּבָה אִמַר מוֹטֵב שִׁידוֹן אוֹתָהּ כִּפְנוּיָה וְלֹא כֹאשֵׁת אִישׁ, כִּך הַקְּדוֹשׁ ב"ה קֵדֵשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאמַר (שם' יתרו ט,י) וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וְיִתְקַדַּשׁ בָּא מֹשֶׁה לִיתֵן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה וּמִצָּאן שְׁעֵשׂו אוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה מִה עֲשֵׂה שֶׁבֵר אֶת הַלוּחֹת שֶׁנֶּאמַר (דב' עקב ט,טז) וְאָרָא וְהִגַּה חֲטָאתָם לְה' אֱלֹהֵיכֶם (דב' עקב ט,יז) וְאֶתְפַּשֵׁשׁ בְּשִׁנֵּי הַלָּחַת וְאֶשְׁלַח מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי וְאֶשְׁבַּרְם לְעֵינַיִכֶם: אִמַר ר' בְּרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֵלְבוּ מִשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא כִר נַחְמִיָה הַלוּחֹת אֲרַכֵּן הִיא שֶׁשָּׂה טַפְחִים וְרַחְבּוֹן ג', וְהִיא מִשָּׁה מַחְזִיק בְּשֵׁנִים וְהַקְּב"ה בְּשֵׁנִים וְשֵׁנִי טַפְחִים רִיחַ בְּאֲמֻצָּה, וּגְבֻרָה יְדֵיו שֶׁל מֹשֶׁה וְאֶחָד בְּלוּחֹת וְשִׁבַרְתָּ שֶׁנֶּאמַר (שם' תשא לב,ט) וְיִשְׁלַךְ מִיָּדוֹ מִיָּדוֹ אֶת-הַלָּחַת וְיִשְׁבַר אֲתָם תַּחַת הַקָּר: לְפִיכָן אִמַר לִיָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲתָה שִׁבַרְתָּ, עַל מִה שִׁבַרְתָּ עַל שִׁפְרָה הַכְּתַב מַעֲלִיָּהם לְפִיכָן שִׁבַרְתָּ מִלֶּה"ד לְדוֹאֵר שֶׁהִיא מִהֵלֶךְ וּפְרוּדִיגִי"א בִּידוֹ לְהַכֵּס בְּמִדְיָה וְעֵבֵר כְּתוּךְ הַנְּהַר וּנְפֻלוּ הַכְּתָבִים לְתוֹךְ הַיָּם וְנִמְחוּ הָאוֹתוֹת מִה עֲשֵׂה אוֹתוֹ הַדוֹאֵר קָרַען שֶׁנֶּא' (דב' עקב ט,טז) וְאָרָא וְהִגַּה חֲטָאתָם לְה' אֱלֹהֵיכֶם מִה רָאָה רָאָה הָאוֹתוֹת שִׁפְרוּן וְאִף הוּא שִׁבַרְתָּ שֶׁנֶּאמַר אֲשֶׁר שִׁבַרְתָּ אִמַר לּוּ הַקְּדוֹשׁ ב"ה אֲנִי הַכְּתַבְתִּי בְּתוֹרָתִי וְאִמַרְתִּי (ויקרא ה,כ) וְהַשִּׁיב אֶת-הַגְּזוּלָה אֲשֶׁר גָּזַל אוֹ אֶת-הַעֲשָׂק אֲשֶׁר עָשָׂק אוֹ אֶת-הַסְּפֻדוֹן אֲשֶׁר הִפְקַד אֹתוֹ, וְאֵתָה הַפְּקָדוֹן שֶׁהִיא אֲצִלְךָ וְהַשִּׁיב אוֹתוֹ, זֶה שֶׁנֶּא' (דב' עקב יא) פֶּסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לוּחֹת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁי זֶשֶׁה, וְלֹא עוֹד אֵלּא לְמַחֵר הֵן עוֹמְדִין לְהִיּוֹת שׁוֹנִים מִה שֶׁהֵן לְמִדֵּין מִמֶּךָ נִשְׁתַּבְּרָה חֲבִית וְשִׁבְרָה הַסְּרִסוֹר הוּא מִשְׁלּוֹ אוֹתָהּ הֵייתָ סְרִסוֹר בֵּינֵינוּ לְבִינוּ וְשִׁבַרְתָּ לְפִיכָן אַתָּה צִרִיךְ לְשַׁלֵּם

(דב' עקב יא) פֶּסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לוּחֹת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁי זֶשֶׁה – גִּרְשִׁיִים מִהֶפֶךְ פִּשְׁטָא זִקְף-קָטָן, זִקְף-קָטָן מִלְמַד עַל שְׁנֵי לִימוּדִים, מִהֶפֶךְ פִּשְׁטָא מִלְמַד שְׁלִפְחוֹת אֶחָד מִהֵלִימוּדִים יוֹצֵא מִפִּשְׁטָא הַכְּתוּב. לִימוּד אֶחָד הוּא הִלְימוּד שֶׁל יֵצֵא לְהַקֵּל שִׁשְׁבִירַת הַלוּחֹת מִנְעָה קְבַלַת הַתּוֹרָה ע"י עַם יִשְׂרָאֵל וְכִך לֹא נִתְחַיְבוּ כּוֹלָם כְּלִיָּה. אִמַנְם ב-[מדרש שה"ש רבה] מִשָּׁה טַעַן כִּי הַתּוֹרָה נִיתְנָה לְעַצְמוֹ כְּמִתְנָה וְלֹא לְיִשְׂרָאֵל כִּדִּי לֹא לְחַיִּיבָם, וְשִׁבַר אֶת הַמִּתְנָה שְׁלוֹ.

אבל מ-[אבות דרבי נתן פ"ב] ומ-[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת עקב (יא)] מתברר לימוד אחר של דבר והפוכו והוא סוגיית מזיק. ב-[אדר"ג] הקב"ה הפקיד הלוחות בידי משה כשליח, ואמר לו לשברם והיה עמו בשעה ששברם וגם הודה לו על ששברם. אבל ב-[תנחומא עקב (יא)] משה מצטווה להשיב לוחות שניים משלו מפני ששבר מה שהופקד בידי כשליח לעם ישראל. ברור סוגיית מזיק בחושן משפט. בהתייעצות עם הרבנים הי"ח ח"נ גירש, הרב א"מ בראון, הרב רובינשטיין, התברר כי המזיק דבר, שאינו שלו, בידיים חייב לשלמו (בלי קשר אם הוא שליח, נפקד שהוא שומר מארבע שומרים, או בלי חוב שומר). אם אמר בעל החפץ "קרע כסותי" "קצוץ אילנות" "שבור" ולא אמר לו היפטר – המזיק חייב, אמר "הפטר" – המזיק פטור. אמר הרב א"מ בראון הי"ח ש"הקצות" מפלפל בדין בעליו עמו. אמר לו "הזק ופטור" או "קרע כסותי", אם המזיק הוא שומר – חייב, אם המזיק אינו שומר – פטור.

עצם משיכת חפץ ע"י שליח זה קנין. שליח נמצא בתנועה לכן אין כאן הקצאת מקום ולכן השליח הוא לפחות שומר חנים (וודאי אינו לא שומר כלל). קנין סודר הוא חמור מסתם משיכה כי המקבל עליו בקנין סודר משעבד גופו לחפץ לפצות בכסף. היות והקב"ה אמר למשה "שבור" ולא אמר לו "הפטר" או שמשם שבר מעצמו הלוחות זהו הזק שיש לשלמו בכסף או שווה כסף כגון שיש גלמי, חייטם, לוחות. הקב"ה הקל על משה ומצא אבן סנפירון באוהלו וממנה חצב הלוחות השניים והעשיר מן הפסולת. ואם הייתה מתנה אליו אז אינו שומר וכל זכויות הקנין הן של משה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג: **מצוות ההשערת**: **אנתנן**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל, מונח - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **הרנא** - מוציא; **מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרףא - שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשועי לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **הרנא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מננין מסוים; **מקא** - כד"כ בורה לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביעי** - 4; **מונח רביעי** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף השלישי; **קדמא** - סדר קדמות; **אזלא** = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אחרים בתושבע"פ.

1.8 דברים עקב ז, יב (התשע"ח)

דברים עקב י, יב: ועתה ישראל מה יהי אליהיך שאל מעמך

כי אם ליראה את-ה' אליהיך ללכת בכל-דרכיו ולאחבה אתו ולעבד את-ה' אליהיך בכל-לכתך ובכל-נפשך:

דברים עקב י, יג: לשמר את-מצות ה' ואת-חקתיו אשר אנכי מצוה תיגום לטוב לך:

[דברי דוד] (דב' עקב י, יג) ... שאין הש"י מבקש ממך רק היראה שבשים לכן (י, יב) ליראה את-ה' ותו לא, אלא מן מחשבת היראה שלך

ימשך ללכת בכל-דרכיו ולאחבה אתו, ואינו צריך לחשוב ולדאוג ע"ז והיינו במצות עשה, שע"ז אמר ללכת בכל-דרכיו

ואח"כ אמר על מצות לא תעשה דהיינו (י, יג) לשמר את-מצות ה' דכל השמר אינו אלא לא תעשה, וסיים ע"ז לטוב לך, וכמו

שארז"ל [שיר השירים רבה ד, ה] כל מי שבא עבירה לידו וניצל ממנה ולא עשה אותה (נחשב לו ש) מצוה גדולה עשה. : ומסיים [דברי

דוד] ויש לו שכר כאילו עשה מצוה. ומשום מה לא הביא [משנה מפורשת מכות פ"ג, מט"ו] הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה.

(דב' עקב י, יב) את-ה' אליהיך - קדמא ואזלא ... (דב' עקב י, יג) לשמר את-מצות ה' - גרשיים מהפך פשטא זקא-קטן, תבנית משני

הכתובים בתפקיד כעין קל וחומר עם דיו.

דיו לבא מן הדין (במצוות לא תעשה (דב' עקב י, יג) לשמר) להיות כנידון (במצוות עשה של תשובה (דב' עקב י, יב) ועתה) מה בעל

התשובה מקבל שכר אז לא כל שכן שמי שלא עבר על לא תעשה ואפילו לא ברח ממקום העבירה אלא ישב ולא עשה יקבל שכר.

אפשר שזה קל וחומר גם בלי דיו. מה בעל התשובה מקבל שכר אז קל וחומר שמי שלא עבר על לא תעשה ואפילו לא ברח ממקום

העבירה אלא ישב ולא עשה יקבל שכר.

דברים עקב י, יג: לשמר את-מצות ה' ואת-חקתיו אשר אנכי מצוה תיגום לטוב לך:

[רש"י] (דב' עקב י, יג) לשמר את-מצות ה' - ואף היא לא לחנם (רא"ם: עבורך), אלא לטוב לך, שתקבלו שכר:

[רבי אליהו מזרחי] (דב' עקב י, יג) לשמר את-מצות ה' ואף זו לא לחנם, אלא לטוב לך, שתקבלו שכר. הוצרך להוסיף על לטוב לך

"אף זו לא לחנם", מפני שבזולתו היה נראה כסותר זה את זה, דמעיירא אמו: (דב' עקב י, יב) מה יהי אליהיך שאל מעמך כי אם-

ליראה... לשמר את-מצות ה' משמע שה' צריך זה לעצמו, ולבסוף אמר לטוב לך ומשמע שאינו צריך זה - רק בעבורך. אבל עם

תוספת הזה, יהיה פירושו: אף על פי שה' שואל זה מעמך, אינו בעבורו - רק בעבורך, כדי לקבל שכר. ופירש "לא לחנם" לא בעבורו,

שהיא לך לחנם, מאחר שאינך נהנה ממנו.

פי' ה-[רא"ם] 'לא בעבורו' ונמשיך דבריו אלא בעבורך. כיצד? ע"פ [דברי דוד] לשמר אלו מצוות לא תעשה. כאשר בא לפניך

מצוות לא תעשה ואתה יושב ולא עושה אתה מקבל שכר.

(י, יג) לשמר את-מצות ה' - מהפך פשטא, בתפקיד להוציא מהפשט. ע"פ [רא"ם] מהפשט נשמע שה' צריך זה לעצמו, ומלמד שאינו

צריך לעצמו אלא עבור הישראלי המקיים את מצוות ה' עשה ולא תעשה.

[דעת זקנים מבעלי התוספות] (דב' עקב י, יב) ועתה ישראל מה יהי אליהיך. אטו דבר קטן הוא זה וי"ל דאקרא דלכתריה קאי (דב' עקב

י, יג) לשמר את-מצות ה' וגו' לטוב לך. כלומר אינו שואל ממך דבר זה (טט: לברך מאה ברכות ביום) כי אם לטוב לך להנאתך

ולהרבות לך שכר. ויש אמרים שדוד תקנם לעצור מגפה שבה מתו כל יום מאה אנשים. עוד יש להוכיח מאה ברכות מכתובי הנה כ"י

כ"י יברך גבר במנין כ"י כ"י יברך גבר כי יברך חסר ו"א כתיב ולכך תקנו לומר מודים שהרי פי' משתחיים כדכתיב גבי נעמן (שמ"א

טו, ו) והשפתחתי לך אליהיך. : ותרגם יונתן ואודיתי קדם ה' אלהך

(הערות טט: בגירסה של שו"ת 24 תיב"ע (שמ"א טו, ו) ואסגוד קדם ה' אליהיך: ופסוק זה נאמר בשאול ולא בנעמן שבו נאמר (מל"ב ה, יח)

והשפתחתי לך רמון וינתן ואסגוד בית רמון. כך שהמסקנה הבאה "שהשתחיה" משמעה "מודים" (צריכה מקור נוסף).

ומ"מ אנו אומרים מודים ולא משתחיים לפי שעולה בגימטריא מודים" מאה לומר שכל האומר מודים כהוגן כאלו קיים מאה ברכות

ר"ל שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה או שיראה איסר כנגד לבו וכרע כחוטרא וזקיף כי חויא

(דב' עקב י, יג) לשמר את-מצות ה' ואת-חקתיו - גרשיים מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שני לימודים, מהפך פשטא

מלמד שלפחות אחד משני הלימודים יוצא מפשטו של מקרא. לימוד (א) אפשר שאחד משני הלימודים הוא לשמר את-מצות ה' -

גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא לדון בענין אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר. הנשמר מלעבור על לא תעשה מקבל שכר.

לימוד (ב) ע"פ [דעת זקנים מבעלי התוספות] יצא להקל (א) לציבור שאמירת מאה ברכות מצילה מהמגפה; (ב) האומר מודים

כהוגן כאלו קיים מאה ברכות

[משך חכמה] (דב' עקב י, יג) לשמר את-מצות ה' ואת-חקתיו אשר אנכי מצוה תיגום לטוב לך:

... הבאור, כי כל התורה בכללה היא לטובת מין האנושי ולקיומו ... כפי מה שיודע היודע האמיתי יתברך. ולכך לא נוסדו דרכיה על

ענינים מחלשים את החומר וכוחותיו, רק כלליותיה המה דברים מחלשים התאוה. ... לבד מצוה אחת מצאנו, מילה, שהיא גם כן

החליש התאוה כמו שכתב בהמורה.

(דב' עקב י, יג) לשמר את-מצות ה' - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא לדון בענין אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר. מצוות מילה

שבאה להחליש התאוה יצאה מכלל המצוות ללמד שכלל המצוות המה דברים מחלשים התאוה ובאות להקל על ישראל בשמירת

המצוות.

אשר אנכי מצוה - תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, הקשורה לנושא ושעל חלקה לא חל ענין מסוים או הלכה

מסוימת בקשר לנושא. כגון מצוות מילה [משך חכמה] אם יש איזו סכנה בדבר, אז אינו נימול, וכגון [בבלי סנהדרין עד, א] והא תניא,

אמר רבי ישמעאל: מנין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודה וזה ואל תהרג מנין שיעבוד ואל יהרג - תלמוד לומר (וי' אח"מ יח, ה) ותי פגם

- ולא שימות בהם. יכול אפילו בפרהסיא - תלמוד לומר (וי' אמר כב, לב) ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מונח (ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מצוה היום – טפחא כטעם עוצר ובכל זאת יש לומדים אותם כיחידה אחת. וההסבר **מצוה** – טפחא בתפקיד כפוחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **היום** ע"פ **[דברי דוד] (דב' עקב יא,ג)** פר' **הַיְהִי אֱמֶת וְשִׁמְרָתוֹ וְשִׁמְרָתוֹ אִם תִּשְׁמַע בִּישׁן תִּשְׁמַע בְּחֵדָשׁ. פִּירֵשׁ יי (סוכה מ,ב):** מה שתחדשו אתם מעצמכם בכל יום מה שתלמדו מן הישן, דהיינו מה שלמדתם ממני. ועפ"ז נראה לתרץ מה שקשה על פירש"י אחר זה ב-**(דב' עקב יא,ג)** **מִצְוַת אֱתֶכֶם הַיּוֹם** 'שיהיה בעיניכם חדשים' והיינו ממה שכתוב **מצוה היום**, דלמה לא פירש"י כן על מ"ש בפרשה זו: ב-**(דב' עקב יא,ג)** **אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לְטוֹב לְךָ**, ולפי מה שכתבתי כאן נחא, דבאמת הוה הצווי היום (ט:ט) כלומר הפסוק **(דב' עקב יא,ג)** מתיחס לזמן שמר"ח שבט בשנה הארבעים, ואילו **(דב' עקב יא,ג)** **אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם** מתיחס לזמן צווי קודם כגון מתן תורה **הַיּוֹם** – אתנה כמגביל?
תכלית כל הקרא בסיפא **לְטוֹב** – טפחא, פוחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, **לְךָ** – סלוק, כמגביל את הטוב דווקא לכל אחד מישראל, כבן יחיד לאביו. המקיים גזרת ה' בלי הרהור זה תכלית הטוב לו כנבאר.

דברים עקב יז, 2 – ח: [ז] מִשֶּׁם נִסְעוּ הַגִּדְּוָה וּמִן-הַגִּדְּוָה יִשְׁכַּחַה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם:
[ח] בְּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ה' אֶת-שִׁבְט הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת-אֲרוֹן בְּרִית-ה' לְעֹמֵד לְפָנָיו ה' לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
[בעה"ט] ... סמך מַיִם (דב' עקב יז, 2) לְשֵׂאת אֶת-אֲרוֹן בְּרִית ... וּלְבִרְךָ לומר שצריך ליטול ידיו כדי לישא כפיו,
(דב' עקב יח, 1) לְעֹמֵד - תלישא-קטנה (= תרסא) אפשר שבשני תפקידים מתוך תפקידי תרסא: שיעור, חציצה, מחיצה, עקירה.

(א) בתפקיד חציצה מלמד שעבודת כהנים בעמידה **במחיצת** מחנה שכונה (הצר המשכן והמשכן, ובמקדש עזרה, קדש (אולם, היכל) וקדש הקדשים וכל הלשכות בקדש) **בלא חציצה** על הרצפה (היינו יחפים),
[בבלי יומא נח,א] תא שמע: היה עומד על גבי כלי או על גבי רגל חבירו - פסול.
[רמב"ם ביאת המקדש פ"ה, ה"ז] וכל העובד והוא יושב חילל ועבודתו פסולה ואינו לוקה, מפני שאזהרה שלו מכלל עשה היא, וכן כל העוסק בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהיה עומד על הרצפה, ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כגון שעמד על גבי כלי או בהמה או על רגלי חבירו פסל, וכן אם היה דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי שעובד בו פסל.
[חברותא זבחים כד,א] שנינו במשנה: היה עומד על גבי כלי, על גבי בהמה, על גבי רגלי חבירו - פסול!
והוינן בה: מנלן שהעומד על גבי חציצה פסול עבודה?
ומתריצין: דתנא דבי רבי ישמעאל: הואיל ורצפה של המקדש מקודשת לעמוד ולשרת עליה בקדושה שקידשה דוד, וכלי שרת מקודשין כדכתיב **(במ' נשא זא, 2) נִימְשָׁם וְנִקְדַּשׁ אֲתָם** - מה כלי שרת נאמר בהם הדין שלא יהיה דבר חוצץ בינו של הכהן המקבל בידו את הדם לבין כלי שרת, אף רצפה של המקדש, לא יהא דבר חוצץ בינו של הכהן העובד לבין הרצפה!

(ב) בתפקיד שיעור נטילת מים לכהנים.
[רמב"ם ביאת המקדש פ"ה, ה"ז] מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר, וגו' **[כסף משנה] ... ברייתא בפרק שני דזבחים. ומפרש טעמא משום דכתיב (שמ' תשא לז, 1) יִרְחֲצוּ רַבּוֹת כְּלֵי שֵׁרֶת.**
(שמ' תשא לז, 1) כְּבָאֵם אֶל-אֱהֲרָא מוֹעֵד יִרְחֲצוּמִים וְלֹא יָמְתוּ ... אֶל-אֱהֲרָא מוֹעֵד יִרְחֲצוּמִים – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חלה אותה הלכה, הפרטים שבהם מקדשים ידים ורגלים הם כיור וכלי שרת
[רמב"ם ביאת המקדש פ"ה, ה"א] הטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפילו במעין אין זה קידוש כלל עד שירחץ בכלי, ובכל כלי הקדש מקדשין בין שיש בהן רביעית (ע"פ כסף משנה אם נוטלים עמם מתוך הכיור) בין שאין בהן רביעית (ע"פ כסף משנה הכוונה שאלו ברזים הקדושים לתוך הכיור). **[כסף משנה]** ברייתא שם (שני דזבחים דף כ:): טבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה ופירש"י במי מערה שהם כשרים לטבילה וה"ה למים חיים:
(דב' עקב יז, 2) נַחֲלֵי מַיִם – מרכא סלוק, כעין רבוי הגבלות כפסק **[רמב"ם ביאת המקדש פ"ה, ה"א]** הטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפילו במעין אין זה קידוש כלל ועוד הגבלות כפירש **[כסף משנה]** ברייתא שם (שני דזבחים דף כ:): טבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה ופירש"י במי מערה שהם כשרים לטבילה וה"ה למים חיים: טט: ועל פי [רמב"ם מקוואות ט] יש עוד צורות של מעיינות, וגם טבילת כהן באלה אינה קידוש.

(דב' עקב יח, 1) לְעֹמֵד לְפָנָיו ה' לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ
לְפָנָיו – קדמא, בתפקיד קודם קידוש ידים ורגלים, כדי **לְעֹמֵד** – תרסא בתפקיד שיעור המים שבו יקדש ידיו ורגליו מכיור שיש בו שיעור מים ללפחות ארבעה כהנים או יקדש מכלי שרת בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית
ה' לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שני לימודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מן הלימודים יוצא מפש הכתוב.
[בבלי תענית כו,ב] אמר רבי יצחק אמר קרא **(דב' עקב יח, 1) לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ** מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך מותר בחרצן. **[רש"י בבלי תענית כו,ב]** מה (כהן) משרת כו' - עובד עבודה, דלא מיתסר אלא שתויי יין ממש, דכתיב יין ושכר אל תשת וגו', הא (כהן שאכל) בחרצן – מותר (לשרת).
[בבלי ערכין יא,א] מדכתיב: **(דב' עקב יח, 1) לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ**, מכלל דברכת כהנים לאו שירות היא.
[בבלי סוטה לח,א] **[במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יא, ד]** ... ר' נתן אומר אינו צריך שכבר נאמר **לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ** מקיש ברכה לשירות מה שירות בעמידה דכתיב לעמוד לשרת אף ברכה בעמידה, כה תברכו בנשיאות כפים אתה אומר בנשיאות כפים או אינו אלא בנשיאות כפים ושלא בנשיאות כפים ת"ל **(וי' שמ' ט,כב) וַיִּשָּׂא אֶת־יָדָיו אֶת־יָדָיו וַיְבָרֶכֶם** מה הוא בנשיאות כפים אף בניו **בנשיאות כפים**
[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) במדבר פרשת נשא [המתחיל בדף פה עמוד א]]
רבי נתן אומר הרי הוא אומר **(דב' עקב יח, 1) לְעֹמֵד לְפָנָיו ה' לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ**. מה שרות בעמידה אף ברכה בעמידה.
[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) דברים פרשת עקב [המתחיל בדף יב עמוד א]]
(דב' עקב יז, 2) מִשֶּׁם נִסְעוּ הַגִּדְּוָה. (דב' עקב יז, 2) בְּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ה' אֶת-שִׁבְט הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת-אֲרוֹן הַבְּרִית. (דב' עקב יז, 2) בְּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ה' אֶת-שִׁבְט הַלְוִי. לְשָׂרְתוֹ וּלְבִרְךָ בְּשִׁמּוֹ. מקיש ברכה לשירות. מה שירות בכשרים ותמימים אף ברכת כהנים בכשרים ותמימים. מיכן אמרו חכמים כל כהן שיש בו מומין אינו עולה לדוכן:

ב"ה טוב טעם ודעת ומדע מונח – רבוי; **מקד פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מניין מסוים; **מקד** – ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.9 דברים עקב ז"ב (התשע"ט)

דברים עקב ז"ב: והנה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמתם ועשייתם אתם ושמר' ה' אלהיך לך את-הברית ואת-החסד אשר נשבע לאבתך:

[עבודת ישראל – הרב הופשטיין ישראל, המגיד מקוז'מיין, פר' עקב (אוצר החכמה)] (הפנייה של הרב בראון, התשע"ד)
והנה עקב תשמעון הכתוב מרמז היסוד לכל עבודת השי"ת להיות במדרגת עקב ינכנע ושפל כמ"ש חז"ל שייף ועגיל שייף ונפיק ולא מחזיק טיבואת לנפשי וזש"ה **והנה עקב תשמעון את המשפטים האלה**. פי' אפ"י שתשמעו ותשמרו כל התורה תהיו בבחינת עקב ואז **ושמר' ה' אלהיך (דב' עקב ז"ב) ואתה וברכך והרבה** וסוף הכבוד לבא.

והנה **והנה עקב תשמעון** נקוד בטעם מונח מונח רביע ומורה ג"כ ע"ז שלא יסתפק האדם בענוה ושפלו' מועט כי כל אשר ירבה יותר להקטין א"ע באמת יהיה מונח מונח והטעם הוא למטה תחת תיבה להורות על ההכנעה אז יזכה לבחי' רביע שהוא על האותיות ורביע פי' שתהיה השכינה רובצת עליו כאמ' דרביעא על בנין (כאמא הרובצת על בנים), וכמ"ש בתיקונים פי' טעם רביע ע"ש. וכן כאן **והנה עקב** כשתהיו בבחי' עקב אז **תשמעון את המשפטים האלה** ותזכו להיות מכוון לשבטו יתברך.

והנה עקב – מונח מונח רבוי אחר רבוי של הכנעה אז זוכה ל- **תשמעון** – רביע שכינה רובצת **[עבודת ישראל ע"פ ספר התיקונים]**, דומה לענין **(בר א,ב)**, **נרום אלהים מרתפת על-פני המים: [רש"י] (בר א,ב)**, **נרום אלהים מרתפת** – כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקדוש ברוך הוא ובמאמרו, כסא הכבוד של ארבע צדדים המרחף מעל עולמות הבריאה יצירה ועשיה מכסא הכבוד נמשך החיות לעולמות כגון המרוזם בהמשך **את המשפטים האלה ושמתם** – ר"ת א-ה-ו-ו שם אהו"ה בצירוף חדש אייר, המכונה אור הגנוז של התורה, שם הבינה והדעת, קישור שמים וארץ, שם קפיצת הדרך.

והנה עקב תשמעון – מונח לגרמיה (מונה פסק) מונח רביע, כעין שתי קריאות (א) עם פסק **והנה** – שם הוי' בצירוף חדש תשרי, חדש עשרת ימי תשובה, דין ורחמים. זכו אזי הקריאה (ב) ללא פסק **והנה עקב תשמעון** – מונח מונח רביע, והיה לשון שמחה, והשפעת החיות הא-לקית ולאלו שלא זכו ניתנת האפשרות לתקן **עקב תשמעון** – מונח רביע, רמז לארבע דורות של המתנה של מדת הפורענות

דברים עקב ח,ח - י:

[ח] ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ-נית שמן ודבש:
[ט] ארץ אשר לא במספנת האכל-בה להם לא-תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת:
[י] ואכלת ושבעת וברכת את-ה' אלהיך על-הארץ הטובה אשר נתן-לך:

(דב' עקב ח,ח) **ואכלת ושבעת וברכת** בענין מי בחבורה בוצע ומי מברך???

[בבלי ברכות מט,ב] ד"ה "עד כמה מזמנין וכו'" ... אביי אמר: לעולם לא תיפוך, הכא בקראי פליגי (בפירוש המקראות הם חולקים) **רבי מאיר סבר: (דב' עקב ח,ח) ואכלת** - זו אכילה, **ושבעת** - זו שתיה (שלאחר האכילה) ואכילה בכזית (כלל הילכתי: שיעור האכילה הוא כזית).

ורבי יהודה סבר: ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה, ואיזו זו - כביצה.

ט - ואכלת ושבעת – טפחא אתנח, ע"פ **רבי מאיר** טעם הטפחא בתפקיד עוצר (פוסק) מעמיד כל תיבה לדרשה לעצמה, ע"פ **רבי יהודה** טעם הטפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, מלת **ושבעת** מאפיינת את תיבת **ואכלת** וביחד אכילה שיש בה שביעה.

[ירושלמי ברכות פ"ז ה"א] ... רבי ישמעאל **(דב' עקב ח,ח) ואכלת ושבעת וברכת** (מקבילה לנאמר ב-**בבלי ברכות מז**) בשם רבי)

... כר' ישמעאל אמר הטוב והמטיב דבר תורה דכתיב **(דב' עקב ח,ח) ואכלת ושבעת וברכת** - [טפחא אתנח פשטא] זו ברכת הזימון.

את-ה' אלהיך [מונה זקף-קטן] זו הזן את הכל

על-הארץ [מרכא] זו ברכת הארץ

הטובה [טפחא] זו ברכת בונה ירושלים. וכן הוא אומר **(דב' וא' ג,ה) הנה הטוב הזה והטוב הזה:**

אשר נתן-לך [מרכא סלוק] זו הטוב והמטיב.

... וההמשך לברכה שלפניה **(דב' הא' ג,ה) כי שם ה' אקרא הנה גדל לאלהינו...** שם שם לגזירה שיה שנתמר בתורה ברכה לפניו אף שם שנאמר במזון ברכה לפניו.

ט - **(דב' עקב ח,ח) ואכלת** - טפחא בראש פסוק, אפשר שמאפיין אלפניו בלימוד סמוכים את שני הפסוקים שלפניו

[ח] ארץ חטה ושעורה וגפן גו' [ט] ארץ אשר לא במספנת האכל-בה להם וגו' ושבעת מאכלי ארץ-ישראל משביעים ועל כך **וברכת** אפשר כי הסיפא של **(דב' עקב ח,ח) ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת:** מלמדת שהברזל והנחשת הם משל לאוכל פשוט - כמו ציני הר ברזל - התמרים בהר **[משנה ובבלי סוכה]** וכדוגמת **[בבלי עירובין נג נד]** המשלת חזרה על לימוד תורה לאכילת אוכל פשוט ללא הכנות ועידונים. משמעות האפיון של **ואכלת ושבעת** – טפחא אתנח תהיה שגם אכילת האוכל הפשוט ובצמצום של א"י משביעה ומתברכת במעיים ולכן מחייבת ברכה ולא כל שכן שהאוכל המגוון ובשפע של כנאמר ב-**(דברים עקב ח,ח - ט)** וכמשל שגם הלומד תורה פשוטה של א"י מתעלה.

יתכן שרבי ישמעאל אומר ואכלת ושבעת - מאפיין \ מפרש שתכלית האכילה (עד כדי) שביעה (ולא עוד), ממתנת ה' הוא התקון שעושה המדבר בחי צומח ודומם כאשר הוא מברך - **וברכת** טעם פשטא כתיקון פשוט למזון זו ברכת הזימון

את-ה' אלהיך [מונה זקף-קטן] זו הזן את הכל

על-הארץ [מרכא] זו ברכת הארץ

הטובה [טפחא] זו ברכת בונה ירושלים. וכן הוא אומר **(דב' וא' ג,ה) הנה הטוב הזה והטוב הזה:** (כעין לימוד מ-**הטוב** ל- **הטובה** ללמד ש- **הנה הטוב** הוא הר המוריה שעליו בית המקדש והוא תכלית כיבוש ובנין ירושלים.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מנדלי (ט"ו) כי במצות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תפצית ההשערה: אתנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשורה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקח – בדי"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שנוי, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שנוי, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

- טט - על-הָאָרְצָי [מרכא] הַטְּבָחָה [טפחא] בתבנית הטעמים מהוים יחידה שלימה. לכאורה רבי ישמעאל הפריד בין על-הָאָרְצָי [מרכא] - זו ברכת הארץ ובין הַטְּבָחָה [טפחא] - זו ברכת בונה ירושלים.
- אפשר לתרץ שברכת הארץ נשלמת ע"י ברכת בונה ירושלים והם מהוות שלימות אחת. ע"פ [בבלי ברכות מח,ב] יהושע תקן ברכת הארץ על כבוש הארץ וע"פ ה-[רד"ק] [יהושע טו,טג] "ואולי היתה סבה מאת ה' וגו'" שדוד כמלך ישראל ישלים כבוש הארץ בכבוש ירושלים ומקום המקדש ולכן ע"פ [בבלי ברכות מח,ב] כאשר דוד תקן ושלמה הוסיף בברכת בונה ירושלים הם השלימו ברכת הארץ שתקן יהושע. כמו-כן על-הָאָרְצָי הַטְּבָחָה [מרכא טפחא] - בא לומר שתכלית כבוש הארץ ובנין ירושלים האכילה, השביעה והברכה הינה בנין בית המקדש ועבודת בית המקדש. כפירוש ה-[רד"ק] להלן:
- [רד"ק] [יהושע טו,טג] לאִי־יִכְלֹוּ וְיִכְלֹוּ בְּיַדְיָהוּדָה לְהוֹרִישָׁם מִפְּרֵשׁ כְּתִיב יִכְלֹוּ ... וְקִרְיָ יִכְלֹוּ כִּי לֹא יִכְלֹוּ אֶזְלֵי הַהוֹרִישִׁים (טט) - [יהושע טו,טג] וְאֶת־הַיְבוּסִי יוֹשֶׁבֵי יְרוּשָׁלַם בעת כבוש הארץ ואמרו וז"ל יכולין היו אלא שלא היו רשאים מפני השבועה שנשבע אברהם לאבימלך ... יבוס והיה מפלשתים מזרע אבימלך ... וכשכבשו בני יהודה את ירושלים היה נכד אבימלך חי עדיין ... ובימי דוד לא היה עוד הנכד חי ... אולי היתה סבה מה' שלא תלכד המצודה ההיא עד מלוך דוד מלך ישראל כדי שתקרא על שמו לפי שהיה ראש ממלכת ישראל ומה שאמר [יהושע טו,טג] עַד הַיּוֹם הַזֶּה: פ יהושע כתב כן כי הוא כתב ספרו לפי הקבלה וגו'.
- באופן זה הפסוק מתחלק ע"פ הטעמים בלי לשנות כלום מכוונת רבי ישמעאל
- מצינו במשנה במקומות אחדים שרבי יוסי (כנראה הוא רבי יוסי הגלילי) לומד סמוכין כאשר תבנית הטעמים היא [מרכא] טפחא בראש פסוק.
- זאת כעין מדה י"ב מ"ג מידות בברייתא רבי ישמעאל בן-רבי יוסי הגלילי אומר "דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו".

[שו"ע א"ח קצ"א] הפועלים אומרים ברכת הזן ומקצרים ואומרים ביחד נודה וברכת בונה ירושלים - רב קליין מו"צ בי"ד הרב ווזנר [ירושלמי ברכות פ"ח ה"ז]עד מתי הוא מברך רבי חייא בשם שמואל עד שיתעכל המזון במעיו וחכמים אומרים כל זמן שהוא צמא מחמת אותה סעודה רבי יוחנן אמר עד שירעב.

דברים עקב ח,י: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ **וּבְרַכְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרְצָי הַטְּבָחָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ:**
יומא עט,ב...עד כמה (שיעור אכילה ש) מזמנין (שמצטרפים לזימון) עד כזית (ולא פחות) דברי ר"מ, רבי יהודה אומר עד כביצה (ופחות לא מצטרף לזימון, כיון שאינו מחויב בברכת המזון).
במאי קא ומילג, רבי מאיר סבר: (דב' עקב ח,י) וְאָכַלְתָּ - זו אכילה, וְשָׂבַעְתָּ - זו שתיה (שלאחר האכילה) ואכילה בכזית (כלל הילכתי: שיעור האכילה הוא כזית). (על כן אמרה התורה "וברכת")
ורבי יהודה סבר: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ (הכל מדובר באכילה שיש בה) אכילה שיש בה שביעה (ובאכילה זו אמרה תורה "וברכת") ואי זה זה כביצה.

רבוי אחר רבוי-ממעט שאינו מצטרף לזימון לר"מ בפחות מכזית, לר"י בפחות מכביצה.
ע"פ **תוספות** לשניהם (ר"מ ור"י) לא מחויב בברכת המזון בפחות משיעורן של כל אחד מהתנאים תניא רבי אומר כל השיעורין (של אוכלים) כולן (שיעורן) בכזית חוץ מטומאת יומא פ' א'...טומאת אוכלין כביצה מגלן (שנשתנה שיעורו) (משנוי הלשון, לומדים שינוי בהלכה) אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר, דאמר קרא (וי' שמ' יא,ד) **מִכֶּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל**... (כפל הלשון בא ללמדנו שמשערין בדבר) שאוכל הבא מחמת אוכל (כלומר-אוכל היוצא מדבר שגם הוא עשוי להיות מאכל) ואיזה זה ביצת תרנגולת (שהביצה והתרנגולת שתיהן נאכלות) הביצה זמינה מיידית ללא כל הבשר, כגון שחיטה, זמן המתנה, סחיטת דם.

ויקרא שמיני יא,ד: מִכֶּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲשֶׁר יִבּוֹא עֲלָיו מִיּוֹם וְטִמְאָ וְכֹל־מִשְׁקָהוּ אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכֹל־כֶּלִי וְטִמְאָ:
מִכֶּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל - אזלא-גרש מונח רביע, כעין יוצא מן הכלל, **אֲשֶׁר יֹאכַל** - מונח רביע-ארבעה עניינים לפחות:
א. לענינו ביומא שיעור טומאה? מאת אוכלין אוכל הבא מחמת אוכל, היינו ביצה
ב. הכשר שאוכל אשר יבוא עליו מים (שבעה משקים) לטומאה, הכשר זרעים לטומאה ע"י כל הנקרא משקה.
ג. אין ודל הטומאה מטמא כלים.
ד. השרץ שנפל לתוך תנור, ולא נגע בפת, התנור ראשון והפת שניה ולא הפת תחילה
ה. ולמדנו עוד על ביאת מים שאינה המכשרת זרעים אלא א"כ נפלו עליהן משנתלשו. או שאינן זקוקים עוד לקרקע.
ו. הקשור לא' אין אוכל מטמא אחרים אלא אם כן יש בו כביצה.
[יומא פ,א] אמר רבי יוחנן, שיעורין (של אכילות וטומאות וכיוצא בזה) ועונשין (על העבירות מקורם) הלכה למשה מסיני...אלא הכי כאמר (ג"א אמר רבי יוחנן) (רק ה)שיעורים של (ה)עונשין (כגון חיוב כרת ביו"כ הוא באכילת ככותבת דווקא, הם כאמרו) הלכה למשה מסיני (אבל העונשים עצמם מפורשים בכתוב). (המשך...)
[יומא פ,ב]-ואף שמדין תורה אין אדם מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, גזרו חכמים שהאוכל מאכלים טמאים בשיעור חצי פרס (כשתי ביצים) נעשה שני לטומאה ונפסל גופו מלאכול בתרומה (כגון כהן או ישראל המקפיד לאכול בטהרת תרומה) שיעור הזמן לצרף אכילתו לשיעור חצי פרס, הוא בכדי אכילת פרס, (היינו אם יאכל כשתי ביצים בפרק זמן שבו נאכלות ג ביצים נעשה שני לטומאה ונפסל גופו מלאכול בתרומה)

דברים עקב ח,י: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ **וּבְרַכְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרְצָי הַטְּבָחָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ:**
(היקף בין טובה לטוב לומר שזו ירושלים)
[ט] אָרְצָי אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכְּנַת הָאֲכָל־בָּהּ לָחֵם כלומר לא מאוצרות אלא מן השדות.
ההסבר כביכול תמיד תהיה אכילה כדי שביעה.
אפשר שמתמדת תבואתה ופירותיה כהשתמרות הברזל והנחשת כי משה רבינו באזהרותיו **בדברים כי תצא** שינה מהאזהרות **בויקרא בחקותי** שהארץ תהיה כברזל שאינו מזיע ושומר הפירות יבשים והשמים יהיו כנחושת שמזיעה ויש בזה טל.
ג' כלי עבודת אדמה. ד' השתמרות לימוד התורה היינו אכילה ושביעה כמו הברזל והנחושת.
להכין הציבור לברכת המזון.
אמר חטיבה לעצמה והרי מרכא טפחא חטיבה אחת.

ב"ה טוב טעם דעת מדוני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אנתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביעי – 4: מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.10 דברים עקב ז"ב (התש"פ)

דברים עקב יא,ח: ושמרתם את-כל-המצוה אשר אנכי מצוה היום למען תחזקו ויבאתם וירשתם את-הארץ אשר אתם עברים לשמה: דברים עקב יא,ט: ולמען תאריכו ימים על-האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם ולזרעם ארץ זבת חלב ודבש: ס

מה כוונת הכתוב (דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה ?

לכתוב זה מפרש [אור החיים] (דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה אשר אנכי מצוה היום למען תחזקו. הכוונה בזה לשלול דעת אומרים לחדול מעסק התורה, משום מלחמת הארץ שצריך חוזק. והתורה נקראת תושיה (בבלי סנהדרין כו ב) לזה אמר (יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה, וכבר כתבתי למעלה שמאמר כל-המצוה ירצה אל עסק התורה ויחד לה שמירה ליתן לאו על ביטולה. וגמר אומר ל-למען תחזקו, פירוש שאדרבה נותנת לו כח וגבורה להתחזק במלחמת ה' וכן הוא אומר (משלי תיז) לירצה ותושיה אני בינה לי גבוהה:

ב-[ספרי] ובמדריש אגדה אין התיחסות ישירה לכתוב זה. אבל [ספרי דב' עקב פיסקא מח] מבאר כתוב דומה (דב' עקב יא,כב) כ' אם-שמרתם תשמרון את-כל-המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל-דרכיו ולדבקה-בו, למה נאמר לפי שנאמר (דב' עקב יא,יג) וה' אם-שמעו תשמעו אל-מצותי שומע אני כיון ששמע אדם דברי תורה ישב לו ולא ישנה תלמוד לומר (דב' עקב יא,כב) כ' אם-שמרתם תשמרון מגיד שכשם שאדם צריך להזהר בסלעו (מטבע שקל קדש) שלא תאבד כך צריך להזהר בתלמודו שלא יאבד וכן הוא אומר (משלי ב,ד) אם-תבקשנה כספך מה כסף קשה לקנותו כך דברי תורה קשים לקנותם או מה כסף קשה (לאדם המ) אבדו כך דברי תורה קשים (לאדם המ) אבדם תלמוד לומר (איוב כח,יז) לא-יערענה וקב ונכובית ותמורתה פליפו: קשים לקנותם כזהב ונוחים לאבדם ככלי זכוכית,

(דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה – פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, פשטא מרמז ששני הלימודים בפשט הכתוב. הסבר ראשון: (לימוד א זקף-קטן) (דב' עקב יא,ח) ושמרתם – פשטא בתפקיד של אחד שמירה אחידה של המצוה היא התורה, יש לשמור כל המצוות ולא שחלק לשמור וחלק לא לשמור. ולפי [אור החיים] (דב' עקב יא,ח) ושמרתם – פשטא בתפקיד אחד ליתן (במנין מצוות לא תעשה) לאו על ביטולה. עד כאן למדנו כי (דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה בלשון יחיד זה לימוד התורה וחזרה על הלימוד (לימוד ב זקף-קטן)

(דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה – מקף מקף בתפקיד (א) לרמז על דבר בעל שלושה חלקים, אפשר שאלו תורה נביאים כתובים. כי בתורה שבעל-פה מתיחסים ללימודים מנביאים וכתובים כאל דברי תורה. וכיון שיש עוד כתוב כזה ב-(דב' עקב יא,כב) כ' אם-שמרתם תשמרון את-כל-המצוה הזאת מוצע לומר כי מקף מקף בתפקיד (ב) לרמז על דבר בעל שלושה חלקים, אלו מצוות דרבנן. התורה מכילה תרי"ג מצוות והתורה שבעל-פה מרבה עליהם מצוות רבות מרבנן (א) המבררות כיצד מקיימים את תרי"ג המצוות, (ב) גדרות מרבנן להרחיק מהלא תעשה (ג) והנהגות למצוות העשה.

ע"פ [אור החיים] מאמר כל-המצוה ירצה אל עסק התורה היינו מרבה כל עיסוק המסייע ללימוד התורה. היות וזה לא רק לימוד ישיר לכן מתאימה לכך מלת את שגם מלמדת על ענין לא ישיר. אפשר שיש ללמוד שטעם מקף שבין את-כל כבורר בין חיוב שמירת עסק התורה בנוסף ללימוד ולקיום התורה ובין חיוב הלימוד וקיום התורה. בפועל יש העוסקים ומקיימים ולומדים קצת ויש הלומדים ומקיימים וכמעט שלא מעורבים בסיוע.

(יא,ח) כל- מקף בתפקיד (ג) בורר בין לימוד כל ענפי התורה ע"כ כל יחיד ובין לימוד של התורה שבכתב וחלק מענפי התורה שבעל-פה. כך שהלימוד מתחלק בין כל הלומדים. (יא,ח) כל- מקף בתפקיד (ד) בורר בין קיום כל המצוות ובין קיום חלק מהמצוות ולימוד על המצוות האחרות. כי יש מצוות ששיכות רק לכהנים, רק ללוים, רק לאנשים, רק לנשים,

(דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה – פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, פשטא מרמז ששני הלימודים בפשט הכתוב. הסבר שני: [ספרי דב' עקב פיסקא מח] מבאר כתוב דומה (דב' עקב יא,כב) כ' אם-שמרתם תשמרון את-כל-המצוה הזאת שזה לימוד התורה בהתמדה.

על תלמוד תורה נאמר ב-[משנה פאה פ"א,מ"א] [*] אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם:

על הפסוקים (דברים עקב יא,ח-ט) פירש [רמב"ן] (דב' עקב יא,י) ופשטו של מקרא בדרך האזהרות נאמר, שאמר להם (דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה ... וירשתם (דב' עקב יא,ט) ארץ זבת חלב ודבש: כי ה' יתן מטר ארצכם בעתו והארץ תתן יבולה, היינו הפסוקים (דברים עקב יא,ח-ט) מקשרים בין לימוד מתמיד של התורה ושמירתה כנאמר (דב' עקב יא,ח) ושמרתם את-כל-המצוה, ובזכות כך נוחלים הארץ, ואריכות ימים.

ויש להקשות על על הפסוקים (דברים עקב יא,ח-ט) ועל [משנה פאה פ"א,מ"א] מהמשנה הבאה [מתני' קידושין פ"א,מ"י]. כל העושה מצוה אחת – (בזכות קיום מצוה אחת ולא בזכות [דב' עקב יא,ח] ושמרתם את-כל-המצוה) מטיבין לו, ומאריכין לו ימיו, ונוחל את הארץ, וכל שאינו עושה מצוה אחת – אין מטיבין לו, ואין מאריכין לו ימיו, ואינו נוחל את הארץ.

ה-[רמב"ם פיהמ"ש קידושין פ"א,מ"י] ביאר כי העושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו כשהם שקולים כנגד עוונותיו, מיטיבין לו ומאריכין ימיו בעולם הבא, ונוחל את ארץ החיים בעולם הבא. לכן לכאורה אין קשר לפסוקים (דברים עקב יא,ח-ט) שנושאים התמדה בלימוד התורה ושמירת מצוותיה ובזכות זאת נוחלים ארץ-ישראל, ואריכות ימים בארץ-ישראל כשבעת ה' לאבות.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי (תהלים ק"ט) שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תשפ"ב: מצבת ההשערה: אנתג, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממשט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק-ו – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

הגמרא מקשה על המשנה כיצד מצוה אחת מספקת כאשר נאמר ב- [משנה פאה פ"א] תלמוד תורה כנגד כולם. [בבלי קידושין לט,ב] גמ' ורמינהי (משליכים קושיה על הנאמר במשנה [קידושין פ"א,א,ו]) ממשנה ב-: [מסכת פאה פ"א] אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, אלו הן: כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והכנסת אורחים, והבאת שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כולם! אמר רב יהודה, הכי קאמר: כל העושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו (כשהן שקולות לעונותיו) – מטיבים לו [תוספות בעולם הזה ונפרעים ממנו עונותיו וזהו תיקון יום טוב לו לעולם הבא], ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה. מכלל, מהנך אפילו בחדא נמי? אמר רב שמעיה: לומר, שאם היתה שקולה – מכרעת.

[רש"י בבלי קידושין לט,ב] לומר שאם היתה שקולה מכרעת - הא דקתני [מסכת פאה פ"א] אלו דברים במחצה עונות ומחצה זכויות קאמר ויש במחצה זכויות אחת מאלו (שבמשנה פאה פ"א) מכרעת את הכף כאילו הוי רובא זכויות ואינו צריך למצוה יתירה דמתני' וכי לית ליה בה חדא מהני (שבמשנה פאה פ"א,מ"א) צריך למצוה יתירה.

[תוספות] שאם היתה שקולה (הזכות כנגד החיוב, המצוה הנוספת) מכרעת – ואם תאמר בלאו הכי נמי אמרי' במסכת ר"ה (דף יז.) ד(הקב"ה) רב חסד מטה כלפי חסד כשהן שקולין (הזכויות כנגד החיובים, והמטה חסד מזהה אותו אדם גם בלי המצוה הנוספת) וי"ל דבשאר מצות כשמעשיו שקולים הוי כבינוני אבל בהני (הנמנים במסכת פאה פ"א,מ"א) חשיב צדיק גמור.

ותלמוד תורה [ומב"ם תלמוד תורה פ"ג,ה"ג] אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצוות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום. [ש"ע י"ד הלכות תלמוד תורה סי' רמו, ס"ח] מהן תלמוד תורה (=ת"ת) יא' שקול כנגד כל המצוות. יח מן היה לפניו עשיית מצוה ות"ת, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו. לומר [ומב"ם תשובה פ"ג,ה"ב] אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך, וכן מדינה שעונותיה מרובין מיד היא אובדת שנאמר זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו', וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכויותיהן מיד הן נשחתין שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם, ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות אלא לפי גודלם, יש זכות שהיא כנגד כמה עונות שנאמר יען מוצא בו דבר טוב, ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות שנאמר וקוטא אחד יאכד טובה הרבה, ואין שקולין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע עורכין לעונות. /השגת הראב"ד/ אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו. א"א לא כמו שהוא סובר שכשאמר רשעים נחתמין לאלתר למיתה שמיד מתים, ואינו כן כי יש רשעים חיים הרבה אלא נחתמין לאלתר שלא ימלאו ימיהם שני הדור שנגורו עליו, ועיקר דבר זה ביבמות (נ').

סיכום להסבר שני ל- [דב' עקב יא,ח] ושמרתם את-כל-המצוה – פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, (לימוד א) התמדה בלימוד התורה מזכה לנחילת ארץ ישראל ולאריכות ימים עליה וכנראה שכל שכן לחיי העולם הבא בארץ החיים העליונה. (לימוד ב) [בבלי קידושין לט,ב] לרב יהודה הבינוני המקיים מצוה יתירה על זכויותיו כשהן שקולות לעונותיו דומה כמי שמקיים כל התורה כולה כעין [דב' עקב יא,ח] ושמרתם את-כל-המצוה אף על פי שלא למד את כל התורה /ואו לא התמיד בלימוד התורה. עשיית מצווה מכרעת את הכף לזכות כדי שיתבו לו ויאריכו ימיו בעולם הבא וינחל את ארץ החיים בעולם הבא.

היות ועסקנו עד כאן בנושא של מצוה אחת ששקולה כנגד כל התורה נציג מצוות נוספות שנאמר עליהן ששקולות לכל התורה כולה (בעזרת ר' פ"מ טייטלבוים הי"ו). ואפשר כי הפסוק שנעזרנו בו להסביר את [דב' עקב יא,ח] ושמרתם את-כל-המצוה מכיל רמז בטעמי במלים "את-כל-המצוה הזאת".

[דב' עקב יא,כב] כי אם-שמרתם את-כל-המצוה הזאת – מונח רביעי בתפקיד לפחות ארבעה לימודים, מצאנו שבנוסף לתלמוד תורה שהוא השורש לכנגד כל המצוות, יש עוד חמש מצוות שהם ענפים ראשונים, שנאמר עליהם שהן שקולות לכל התורה כולה. בתורה יש חמשה פסוקים "ויאמר ה' אל-משה לאמר" באותם טעמים ואותו ניקוד. ומצאנו שהם פותחים נושא שעליו נאמר שזו מצוה שקיומה שקול לקיום כל התורה כולה. כגון הנאמר "הריני מקיים מצות ... כאילו קיימתי כל תרי"ג מצוות התלויות בה" שמות תשא לא,יב: ויאמר ה' אל-משה לאמר: שבת שמירת שבת שהיא אות לחידוש הבריאה, דוחה בנין המשכן, ואחריו שבירת הלוחות, שהוא שבת למשה. ונאמר בזהוה [פירוש הסולם לזוהר - שמות פרשת יתרו מאמר זכור את יום השבת לקדשו (א) אות תסה] בגיני כך שקיל וכו': משום זה שקולה שבת כנגד התורה, וכל השומר שבת כאלו שמר התורה כולה. וכתוב, אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע. נשמע, שמי ששומר שבת כמי ששומר התורה כולה. במדבר נשא ז,ז: ויאמר ה' אל-משה לאמר: חנוכת המשכן, שבת לנשיאים שהביאו קרבנותיהם מעצמם, מעצת נשיא שבט יששכר, שמירת קיום ברית מילה י"ג פעם מזכר ברית מילה בתורה מביא להשראת השכינה במשכן [פירוש הסולם לזוהר - ויקרא פרשת ויקרא מאמר ולא שקרנו בביתך אות רטו] ולא שקרנו בביתך: כי כל מי שמשקר באות ברית קדש הזה שרשום בו, הוא כאלו משקר בשמו של המלך, משום ששמו של המלך רשום באדם, בברית מילה.... וע"כ התורה נאחזת בזה, בברית, וכל מי ששומר ברית הזה כאלו שומר כל התורה, ומי שמשקר בזה כאלו משקר בכל התורה.

במדבר שלח טו,לז: ויאמר ה' אל-משה לאמר: פרשת ציצית, נאמר מפורש (לט) ונהיה לכם לציצית וראיתם אלו וזכרתם את-כל-מצוות ה' ועשייתם אותם ולא תתורו אחרים לכבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחרים: ולא תתורו אחרים לכבכם – אזלא מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, במצווה אחת זוכר ומקיים כל המצוות

במדבר פינחס כז,ו: ויאמר ה' אל-משה לאמר: שבת ישיבת ארץ-ישראל שקולה כנגד כל מצוות שבתורה שבת לבנות צלופחד, שמעצמן דרשו אחוזה בא"י וראויות לגלוי בת יורשת. [ש"ת עטרת פז חלק א כרך א - אורח חיים סימן יא] איתא בספרי (פר' ראה, אות נג. על פסוק יב, כט) מעשה בר' אלעזר בן שמעון ור' יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירא ללמוד הימנו תורה, והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה, וירשת אותם וישבת בארצם חזרו ובאו להם למקומם. אמרו, ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל מצוות שבתורה. ע"כ.

[אנציקלופדיה תלמודית כרך ב, ארץ ישראל [המתחיל בעמוד קצט טור ו]] ישיבתה. מצוה לישב בארץ ישראל ולדור בה, ואמרו: וירשת אתם וישבת בארצם (דב' יב,כט), שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות שבתורה (תוספתא ע"ז פ"ה) במדבר מטות לא,כה: ויאמר ה' אל-משה לאמר: הכופר בע"ז כאילו מקיים את כל התורה. מהותה של מלחמת מדין לנקום במכחישי התורה ע"י פולחן של ע"ז המבוזה ביותר. שבת לאנשי הצבא שמסרו עצמם למלחמה בכפירת התורה.

[ספרי דברים פרשת ראה פיסקא נד] (דב' ראה יא,כח) [סרתם מוסיף, מדרך חיים לדרך מות, (דב' ראה יא,כח) מוסיף אשך אנכי מצוה אפקם היום ללכת אחרים אלקים אחרים, מיכן אמרו כל המודה בעבודה זרה כופר בכל התורה כולה וכל הכופר בעבודה זרה מודה בכל התורה כולה סליק פיסקא

ב"ה טוב טעם ודעת מנדתי מנדתי (ט"ו) כי במצוותי (ל) תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תפצית ההשועות; אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.11 דברים עקב ז, יב (התשפ"א)

דברים עקב ז, יג: ואתה בך עקר ועקרה ואתה בך עקר ועקרה
ובכה אתה בך עקר ועקרה ואתה בך עקר ועקרה
שנר אלפיך ועשתרת צאנך על הארץ אשר נשבע לאבותיך לתת לך:
דברים עקב ז, יד: ברוך תהיה מקל העמים לא יתנה בך עקר ועקרה ואתה בך עקר ועקרה

[דברים רבה (וילנא) פרשת עקב פרשה ג סימן ו] (דב' עקב ז, יד) ברוך תהיה מקל העמים, א"ר חייא בר אבא אין שבחה של מטרונא בשעה שמתקלסת מקרובותיה אלא בשעה שמתקלסת מצרותיה,
פתוח מדרש [ד"ר] זה נמצא ב-[ספרי דברים פרשת עקב פיסקא לז] ד"ה (דב' עקב יא ז) **כי הארץ אשר אתה בא-שמה לרשמה, ...** ארץ ישראל שחביבה מכל נבראת לפני כל, **וכן אתה מוצא בסנתריב כשבא לפתות את ישראל מה אמר להם (מל"ב יח, לב) עד-באי ולקחתי אתכם אל-ארץ פארצכם, אל ארץ יפה מארצכם אין כתוב כאן אלא אל ארץ כארצכם, והלא דברים קל וחומר, אם מי שבא לומר שבחה של ארצו לא אמר גנייה של ארץ ישראל קל וחומר לשבחה של ארץ ישראל ...**

המשך [ד"ר] (דב' עקב ז, יד) **לא יתנה בך עקר ועקרה** סריסין ואילונית, אין לי אלא באדם מנין אף בבהמה דכתיב (דב' עקב ז, יד) **ובכה אתה בך עקר ועקרה** הרי באדם ובבהמה, מנין אף בארץ דכתיב (שמות מ"ג, כג) **לא תתנה משפלה ועקרה בארצך** את-מספר ימיה אמלא: הרי באדם ובבהמה ובארץ, מנין אף באילן דכתיב (מלאכי ג, יא) **ולא תשפל לכם הגפן בשדה, ד"א (דב' עקב ז, יד) לא יתנה בך עקר ועקרה** א"ר חנין בן לוי אמר הקדוש ברוך הוא לא תהא תפלתך עקרה אלא תהא עולה ועושה פירות, ד"א א"ר יונתן (דב' עקב ז, יד) **לא יתנה בך עקר ועקרה** מן (יכולת) התשובה (לקושיות על דברי תורה). (ד"ר מביא הדגמה למענה על קושיה) מעשה ברבי יונתן שהיה מהלך אצל ניפולין של כותים והיה רוכב על החמור והבהם עמו נתלוה להם כותי אחד הגיעו אצל הר גריזים אמר אותו כותי לרבי יונתן ר' מהו דין דהדין טורא קדיש א"ל רבי יונתן למה הוא קדיש אמר לו אותו הכותי שלא לקה במי המבול אמר ליה מנין לך א"ל לא כך כתיב (יחזקאל כב, כד) **בן-אדם אמר-לך את ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום זעם:** אמר לו רבי יונתן אם כן היה לו להקב"ה לומר לנח לעלות (לשם) [להר] ולא לעשות תיבה אמר לו לא עשה אלא לנסותו שתק ר' יונתן אמר לו הבהם תן לי רשות לומר לו דבר אחד אמר לו אמור אמר לו אותו הבהם (בפסקנות) אין ההר הזה תחת השמים אמר לו אותו הכותי (בתמיה) אלא חוץ לשמים א"ל אין (אכן מחוץ לשמים) כתיב (בר' נח ז, ט) **חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים: (בר' נח ז, ט) והמים גברו מאד מאד עליהן ויכסו כל-ההרים הגבהים אשר-תחת כל-השמים** מלמד שלא בכל הארץ היה מבול) מיד ירד רבי יונתן מן החמור והרכיבו ארבעה מילין וקרא עליו הפסוק הזה (ישעיה נד, יז) **וכל-ישון תקום-אתך למשפט תרשיעי הוי לא יתנה בך עקר ועקרה ואתה בך עקר ועקרה** מהו ובכהמתך ובכהמין (מנהיגי הבהמות) שלך. נושא היכן לא היה מבול שייך לפר' נח.

[מדרש אגדה (בבור)] (דב' עקב ז, יד) ברוך תהיה מקל העמים, לפי שכל העמים יתברכו בגללכם, לכך העמים יהיו מברכים אתכם: ד"א (דב' עקב ז, יד) ברוך תהיה מקל העמים, וגו'. ומה ברכה היא שלא יהיה בכם עקר ועקרה ובכהמתך: ד"א לא יהיה בך עקר. שבשעה שהגוים שואלים אתכם שום דבר שלא תהיו עקורים מלהשיב להם תשובה ניצחת: (דב' עקב ז, יד) ובכהמתך. אפילו עמי הארץ שהם חשובים כבהמות ישיבו להם כראוי:

(דב' עקב ז, יד) ברוך תהיה – (סלוק) מרכא טפחא, אפשר שבתפקיד סמוכים כעין מידות כ"ב ו"ג מל"ב מידות: (כב) מדבר שחבירו (הכתוב לפניו) מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו (הכתוב לפניו), אפשר שמפני שנאמר ב-(ז, יד) לא יתנה בך עקר ועקרה ובכהמתך בא ללמד על הנאמר (ז, יג) ובכה פרי-בטנת ופרי-ארמתך ... שנר אלפיך שלא יהיה בם עקרות ומשכלה.

(דב' עקב ז, יד) ברוך תהיה – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן אופנים אחדים של הווית ברכה בישראל כמואב ב-[מדרש אגדה] (אופן א) לפי שכל העמים יתברכו בגללכם, לכך העמים יהיו מברכים אתכם:
(אופן ב) כמואב ב-[מדרש אגדה] וב-[ד"ר עקב ג, ו] שלא יהיה בכם (בעם ישראל) עקר ועקרה וסריס ואילונית ובכהמתך:
(אופן ג) (שמות מ"ג, כג) לא תתנה משפלה ועקרה בארצך (בארץ ישראל)
(אופן ד) תפלתך לא תהא עקרה אלא עושה פירות (אופן ה) ד"א לא יהיה בך עקר להשיב תשובה ניצחת למקנטרים.

(דב' עקב ז, יד) מקל העמים – מקף כבורר בין העמים, אמנם [מדרש אגדה (בבור)] דורש לפי שכל העמים יתברכו בגללכם, לכך העמים יהיו מברכים אתכם: אבל מלת מקל- מנוקדת במקץ קטן ולא בחולם ובהצטרפות טעם מקף מלמדים שלא כל העמים יתברכו בגללכם,
(דב' עקב ז, יד) מקל העמים – אתנה כמגביל ללמד שאותם עמים שאינם מתברכים משנתם לישראל ולקב"ה לא יתברכו בגללכם.

(דב' עקב ז, יד) לא יתנה בך עקר ועקרה מקף כבורר במהות ההויה, האם היא מוחלטת שאין כלל עקרות, או האם היא לא מוחלטת ויש עקרות מה, או שיכול ולדות ופירות.
(דב' עקב ז, יד) לא יתנה בך עקר ועקרה – מרכא תביר מרכא טפחא, תבנית טעמים ובה שני ענינים או הלכות (לימוד א) (דב' עקב ז, יד) לא יתנה בך עקר ועקרה – מרכא תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, העשויה להתרחב, והשוניים בהלכותיהם או ענינם לנושא. אפשר שהדבר קשור לקיום מלא של המצוות.
(לימוד ב) (דב' עקב ז, יד) בך עקר ועקרה – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, העשויה להתרחב, ושעל חלקם לא חל (ענין ב) או (הלכה ב). אפשר שהדבר קשור לקיום מלא של המצוות. אם לא מקיימים כל המצוות לא מתקיימות כל הבטחות של "של לא-יהיה בך עקר ועקרה" אלא רק חלקית ובגלל הערבות ההדדית נפגעים גם מקיימי המצוות.

ב'ה טוב טעם ודעת לדעת מנדני (טו,ח) כי במציאות אמתית – תהלים ק"ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תהש"א – א. תשפ"ג: תפצית ההשערת; אנתג, סלוק = טו-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, למעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזור; תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מיקד – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שפור, מחיצה, עקרה, שכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שפור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דברים עקב ח,טז:

[יד] וְרָם לִבְבְּךָ וְשִׁכַחְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּמִצְרַיִם עֲבָדִים: [טז] הַמְאֲלִיכֶךָ מִן הַמְאֲלִיכֶךָ אֲשֶׁר לֹא־יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ לִמְעַן עֲנִתְךָ וְלִמְעַן נִסְתָּךְ לְהִיטֵבֶךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ:

(דב' עקב ח,טז) הַמְאֲלִיכֶךָ מִן הַמְאֲלִיכֶךָ – (סלוק) קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, תבנית טעמים לכתחילה ובפועל.

[רבינו בחיי] (דב' עקב ח,טז) וְרָם לִבְבְּךָ וְשִׁכַחְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ. הגאווה סבה להשכיח העיקר, כי מתוך השפע ורבויו השלוה לבו של אדם מתגאה ויצר הרע מתגרה בו ועושה כל חפציו עיקר וחפצי שמים טפלים, ...

[רבינו בחיי] (דב' עקב ח,טז) לִמְעַן עֲנִתְךָ וְלִמְעַן נִסְתָּךְ לְהִיטֵבֶךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ: כל ענוי המדבר הטורח הגדול שהיה לישראל בו לא היה אלא להביאם לידי נסיון להרגיל טבעם במדת הבטחון, ולהניסם בלבם אמונת ה' יתברך עד שיחזור להם רגילות העבודה לטבע, ... ומה שקרא הכתוב אכילת המן ענוי ואמר **לִמְעַן עֲנִתְךָ** בא ללמד שכל מי שאין מזון לפניו, לזמן מרובה אלא דבר יום ביומו אותה אכילה ענוי היא לו כיון שאינו רואה המזון לפניו, וכן כל מי שאינו רואה מה שאוכל אינו שבע, לכתחילה אכילת המן במדבר נועדה להרגיל טבעם במדת הבטחון

בפועל באה להזכיר בהתמדה שלא יתגאה הישראלי כי הגאווה סיבה להשכיח ה', וב-**[לקח טוב]** השלוה גורמת לידי פקרתו. שכל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו כופר בעיקר.

[בבלי יומא עד,ב] (דב' עקב ח,טז) הַמְאֲלִיכֶךָ מִן הַמְאֲלִיכֶךָ ... לִמְעַן עֲנִתְךָ, רבי אמי ורבי אסי; חד אמר: אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, וחד אמר: אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל. **[בבלי יומא סז,א]** על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים. תנא: מעולם לא הוצרך אדם לכך, אלא שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

לכתחילה הכינו כי אין דומה מי יש לו מזון (ח,טז) ומים (טו,ח) בסלו למי שאין לו פת בסלו, **בפועל** תנא: מעולם לא הוצרך אדם לכך

ומכאן לכתחילה – טוב להכין מה שצריך לענין כלשהו, אף ש-**בפועל** לא בא לשימוש מפני ש- אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

[העמק דבר] (דב' עקב ח,ג) אמנם עוד נכלל בזה עוד כונה, דקרבנות נקראו לחם כדכתיב **(במ' פי' כה,ב) אֶת־קֶרְבְּנֵי לֶחֶם לְאִשִּׁי,** ונתבאר במקומו שהודיע הקדוש ברוך הוא למשה דמוצא פרנסת ישראל בארץ ישראל בא ע"י זכות קרבנות שהוא עבודה המשביע לחם, והיה דעת ישראל נוטה שבזמן הגלות ואין לנו קרבנות תאבד מישראל תקוה וזכות מיוחדת לפרנסה ח"ו, על כן האכילם **(דב' עקב ח,טז) מִן הַמְאֲלִיכֶךָ** מ' שנה, כדי שידעו דזה לא בא בזכות קרבנות, שהרי לא היה שום קרבן ממך, כמו בא"י שבא בכורים משבעת המינין לברך מין את מינו, כמבואר בתנחומא פ' תצוה, משא"כ במן, ובוזה ידעו ישראל כי לא על הקרבנות לבד יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה'. לכתחילה מוצא פרנסת ישראל בארץ ישראל בא ע"י זכות קרבנות שהוא עבודה המשביע לחם, **בפועל** כאשר אין קרבנות, יש ללמוד מן המן כי לא על הקרבנות לבד יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה'

דברים עקב ט,י: וַיִּתֵּן ה' אֱלֹהֵי אֶת־שְׁנֵי לִחְתֹּת הָאֲבָנִים כְּתָבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וַעֲלִיָּהֶם כָּכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהַר מִתְּוֶךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקִּהָל:

(דב' עקב ט,י) וַעֲלִיָּהֶם כָּכָל־הַדְּבָרִים, [ירושלמי חגיגה ז,ב], מציון שבכל אחת משלוש המלים האות הראשונה יתירה. ו' יתירה, כ'

יתירה, ה' יתירה. מיתורים אלו דורש רבוי של ארבעה דברים שעשוי להיות מרומז בטעם רביעי של **וַעֲלִיָּהֶם** אבל כתובים בירושלמי 6 דברים: מקרא, משנה, תלמוד, מדרש, אגדה, כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. אבל ע"פ דרשות ב-**[ירושלמי שקלים] וַעֲלִיָּהֶם** – רביעי, בתפקיד ארבע, מתאים לדרשת התנאים שהדברות נכתבו ארבעה פעמים על הלוחות.

(דב' עקב ט,י) דִּבֶּר – תלישא-קטנה ... בְּהַר – תביר, צירוף בין שני טעמים אלו בתפקיד רמז לחישוב חשבוני כלשהו בתוך הכתוב, כגון רמז לדרשת [בעה"ט] וַעֲלִיָּהֶם כָּכָל־הַדְּבָרִים (גי' הכתוב עולה 492) בגימטריא ז"ה תלמו"ד (492) שמתאים לדרשת **[ירושלמי שקלים]** שהמציאות היו כתובים על הלוחות בין הדברות. **[במדבר רבה (וילנא) פרשת קרח פרשה יח]** ... הלוחות היו בהן תרי"ג מצות כנגד אותיות מן (שמ' ית' כב, אֶנְגְל' עד (שמ' ית' כיד) אֲשֶׁר לְבָעֵד: לא פחות ולא יותר וכולן נתנו למשה בסניני שבהם חוקים ומשפטים תורה ומשנה תלמוד ואגדה (מלות הפסוק הבא המצוטט במדבר רבה מייצגות ששה סדרי משנה) **(ישעיה לג,ו) וְהָיָה אֲמוֹנַת עֲפִיז עֲפִיז חֶסֶן יְשׁוּעַת הַקֶּמֶת וְנִעַת יְרָאת ה' הִיא אוֹצְרוֹ: ס** אין בכל המדות גדול מיראה וענוה המשך **[במדבר רבה שם]** הוא אוסף של חישובים

יראת בגמטריא תרי"א ותורה תרי"א ויראה ותורה עמם הרי תרי"ג, ציצית ת"ר ח' גרורין וה' קשורין הרי תרי"ג שנים למעלה וג' למטה ימי אברהם קע"ה שנה יצחק ק"פ שנה יעקב קמ"ז שנה כשאתה כוללן נמצא ה' מאות שנה ושתי שנים וכן מהלך שמים לארץ כימי השמים על הארץ הוקם על כנגד מאה ברכות שבכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים בא דוד ותקן להם מאה ברכות כיון שתקנם נתעצרה המגפה על עולה של תורה ועולה של קצרה (הושע יד) כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, אמרו ישראל רבש"ע בזמן שבהמ"ק =שבית המקדש= קיים היינו מקריבים קרבן ומתכפר ועכשיו אין בידינו אלא תפלה טו"ב בגימטריא י"ז תפלה י"ט ברכות הוצא משם ברכת המינין שתקנה ביבנה ואת צמח דוד שתקנו אחריו על שום (תהלים כו) בחנני ה' ונסני רבי סימון אומר קח טוב בגימטריא נפ"ש אמרו ישראל כשבית המקדש קיים היינו מקטירים חלבים ואמרינו ומתכפרין ועכשיו הרי חלבנו ודמינו ונפשתינו יחי רצון מלפניך שתהא כפרה עלינו, (הושע יד) ונשלמה פרים שפתינו, (רות ד) ויתן לה' ה' הריון בגימטריא רע"א שיעור מי מקוה ארבעים סאה כל מי באר שכתוב בתורה וכמה ביצים במקוה חמשה אלפים ושבעה מאות וששים כל סאה קמ"ד ביצים חלה מ"ג ביצים וחומש ומנין למקוה שצריך ארבעים סאה (ישעיה ח) מי השלוה ההולכים לאט בגימטריא ארבעים ומפריש חלה צריך שיפריש אחת מארבעים ושלוש וחומש מן התורה למנין חלה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת דכתיב אלה הדברים אלה שלשים ושש דברים ב' הדברים ג' הרי מ' חסר אחת (דברים כה) ארבעים יכנו לא יוסיף כנגד ארבעים קללות שנתקללו נחש וחווה ואדם ופחתו חכמים אחת משום לא יוסיף רבו זכויות מליצי טובות ופחתו עונות מוטב שיבאו ב' וידחו אחד ששך בא"ת ב"ש בכל טבאל באלב"ם רמלא (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה בזאת רמז למקדש ראשון שיעמוד ת"י שנה.

(דב' עקב ט,י) אֲשֶׁר דִּבֶּר – מונח תלישא-קטנה, כעין שני טעמי תלישא, אחד מהם בתפקיד מחיצה או חציצה, דבור ה' - מאמר אש - מעין מחיצה, רשות לעצמה, י' טפחים מעל ההר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כ"ו במצואתו האמתי - תהלים ק"ט: שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - א: התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אהנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה - שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא - בקי ששעיה לגול, תור רבבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקח-ב"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק-ו - סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט. 1: זקף-קטן - 2: זקף-גול - 3: רביע - 4: מונח רביעי - לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדמות; אולא - גרש - גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט, תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.12 דברים עקב ז,יב (התשפ"ב) (בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים עקב ז,טו: וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָל-חֲלִי וְכָל-מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרְעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יִשְׁמְעוּ בְךָ וְנִתְּנָם בְּכָל-שְׂנְאֵיךָ:

[מדרש הגדול] ד"א מחלה (ט: הכוונה ל-כל-חלי). ששמונים ושמונה (ט: כל-חלי) מקשר לנאמר ב-(שם' בשלח טו,כו) כְּלֵי-הַמַּחֲלָה המחלה"ה ג"ל פ"ח) (וילקוט שמעוני עקב תתמט) פ"ג (ג"ל של מחלה"ה) מיני חלאים תלויין בה, וכולן פת במלח וקיתון של מים שחרית מבטלתן. מכאן אמרו חכמים, השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנה. וכן הוא אומר (ישעיה מט,ו) לֹא יִרְעָבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא-יִכְּפוּ שֶׁרָב נִשְׁמַשׁ.

[מדרש הגדול] (דב' עקב ז,טו) וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָל-חֲלִי. אמר ר' לוי אם השלחן מלא והאוצרות מלאים ואין אדם יכול לאכול מה הנאה יש לו, אלא וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָל-חֲלִי. הרי ברכה שלימה. מה כתיב אחרינו, (דב' עקב ז,טו) וְאֶכְלַתְּ אֶת-כָּל-הָעֵצִים, שיהו מכאן ואילך

אויביכם מסורין בידיכם. ד"א (דב' עקב ז,טו) וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָל-חֲלִי. זו שריפה. [תורה תמימה] (דב' עקב ז,טו) ... ר' אליעזר בן יעקב אומר, זה הרעיון, ר' אליעזר לטעמיה, דאמר, ונתן עול ברזל על צואריך (פ' תבא) זה הרעיון, ר' אבון אמר זה יצה"ר שראשו מתוק וסופו מר(א) (ירושלמי שבת פ"ד ה"ג): [תורה תמימה הערה ל] ר"ל זה שמשתקע עצמו ברעיונות לחשוב ולדאוג הרבה שוב א"א לו להשמש ממנו ונעשה עליו כעול ברזל וע"י מחבל גופו ורוחו. ומדייק כן דאלו בעבודה ממש איירי הא כבר כתיב ועבדת את אויביך:

[תורה תמימה הערה לא] לפי פשוטו י"ל דרדיש חלי מלשון מתיקות כמו תרגומו של הפסוק ב-(שופטים יד,ח) מִהֶמְתוֹק מִדְּבִשׁ - מה חלי מדובשא, וכן דרשו בש"ר (שם' תשא לב,יא) וְנִתַּל מִשָּׂה - עשה את המר מתוק, ועוד הרבה, ודרכו של יצה"ר להמתיק דרכיו אף כי סופו מר: (דב' עקב ז,טו) כָּל-חֲלִי - מקף כבורר בין משמע מחלה ובין משמע מתיקות,

[מדרש הגדול] ד"א (דב' עקב ז,טו) וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָל-חֲלִי. אמר רב זו עין. רב לטעמיה דאמר רב, תשעים ותשעה (אנשים נפגעים)

בעיני ואחד (נפגע) בדרך ארץ. וכן מצינו כשאמרו בני יוסף ליהושע, (יהושע יז,י) וְאֲנִי עֹמֵרְךָ עַד אֲשֶׁר-עֲדָה בְּרַכְנֵי ה': (יהושע יז,י) אמר להן יהושע, אין אתם מתיראין מעין רעה, (יהושע יז,טו) אִם-עֲמַרְכָּב אֶתְּהָ עֲלֶיהָ לֹךְ הַלְעֵרָה וּבִרְאֵת לֹךְ שָׁם בְּאַרְצֵי הַפְּרָזִים פִּירְאֵץ לָהּ הִרְאָפְרִים: . ולמה אמר להן כן, כדי להנצל מעין רעה. אמרו לו, כבר בירכנו יעקב אבינו וביטל ממנו עין רעה שנאמר (בר' ויחי מט,כב)

בְּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עֲלִיעֵזֶר בְּנֹת צִעְזָה עֲלִישׁוּר: הינו דתניא אמר רב, זו עין, רב לטעמיה דאמר רב, תשעים ותשעה בעין ואחד בדרך ארץ. ושמואל אמר זו הרוח, שמואל לטעמיה דאמר שמואל, הכל ברוח. ולשמואל הא איכא הרוגי מלכות. אמר להו נמי אי לאו זיקא עבדו ליה סמתרי (סם מרפא העשוי ממיץ עשבים) וחאיי (היו חיים). ר' יוסי בר חנינה אמר זו צועא, דאמרינן צועא וצועת אוזן רובן קשה ומיעוטן יפה. ר' חנינה אמר זו צנה ופחים, דאמר ר' חנינה הכל בידי שמים חוץ מצנה ופחים שנאמר (משלי כב,ה) צַיִם פְּחִים בְּדֶרֶךְ עֲקֹשׁ

שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִתְקַם מִמֶּנּוּ: ר' אלעזר אומר זו מרה, דאמר ר' אלעזר מחלה זו מרה. ולמה נקרא שמה מחלה, שמחלחלת כל גופו שלאדם. (דב' עקב ז,טו) וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ - דרגא תביר טפקא תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים אשר על כל אחד חלה אותה הלכה או ענין לגבי הנושא, או הם מצטרפים ביחד. כאן (למוד א) כנלמד ב-(מדרש אגדה (בבורר) (דב' עקב ז,טו) וְהִסִּיר

ה' מִמֶּנּוּ כָל-חֲלִי. התורה היא מרפא ל-כל-חלי, שנאמר (משלי ג,ח) רְפָאוֹת תִּהְיֶה לְשִׁבְרֵךָ וְשָׁלוֹם לְעַצְמוֹתֶיךָ:

(למוד ב) כנלמד ב-(מדרש הגדול) פת במלח וקיתון של מים שחרית מבטלתן לכל אחד מה-פ"ג או פ"ח מחלות.

(למוד ג) אפשר שבין הפ"ג או הפ"ח חליים נמצאים החוליים וגורמי החוליים הנמנים ב-(מדרש הגדול) [תורה תמימה] חלקם גם ב-

[בבא מציעא קז,ב] ושבוכות הסרתם יתקים (דב' עקב ז,טו) וְאֶכְלַתְּ אֶת-כָּל-הָעֵצִים, שייגברו על העמים. ה-(מדרש הגדול) מונה (למוד א) רב - עין רעה, (למוד ב) שמואל - רוח (מצאוות הרוח הזאת מונעת רפוי של הרוגי מלכות ואולי גם של אחרים), (למוד ג) ר' יוסי בר חנינה אמר זו צועא, (למוד ד) ר' חנינה אמר זו צנה ופחים, (למוד ה) ר' אלעזר אומר זו מרה, דאמר ר' אלעזר מחלה זו מרה. (למוד ו) . זו שריפה. (למוד ז) רעיונות מדאיגים (בימינו דכאון - דפרסיה)

[מדרש הגדול] (דב' עקב ז,טו) וְכָל-מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרְעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ. אימתי ידעו אותן ישראל, בשעה שדן הקדוש ברוך הוא את המצרים, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, דעו שכל מי שעובר על רצוני, אני דן אותו בדינין הללו.

[רמב"ן] (דב' עקב ז,טו - טו) וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָל-חֲלִי - הנהוג לבא בעולם. והזכיר (דב' עקב ז,טו) וְכָל-מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרְעִים - להבטיח (דב' עקב ז,טו) וְנִתְּנָם בְּכָל-שְׂנְאֵיךָ - או שירמוז, כי בעשותם המשפטים ינצלו מהם ואם לא יעשו אותם יבואו עליהם כאשר באו על

המצרים, כאמור בתוכחות (דב' תבוא כח,ט) וְהָשִׁיב בְּךָ אֶת פְּלִמְדָנָה מִצְרַיִם וגו', וכבר פירשתי זה ב-(שם' בשלח טו,כו) ויהי בשלח: והזכיר תחלה במשפטים לכלות ולהכרית עובדי ע"ז, ולכך אמר (דב' עקב ז,טו) וְאֶכְלַתְּ אֶת-כָּל-הָעֵצִים - שתכריתם, כענין שנאמר

(במ' שלח טו,ט) כי לחמנו הם, (תהלים עט ז) כי אכל את יעקב (ירמיה י כה) ואכלוהו ויכלוהו, וכן רבים. ואמר לא תחוס עינך עליהם - כאשר הזכרתי (בפסוק יב) כי ברחמנות השופטים (ס"א הטפשים) יאבד כל משפט: (דב' עקב ז,טו) וְכָל-מַדְוֵי - מקף כבורר בין מניעת מדוויים מישראל ונתינתם (דב' עקב ז,טו) וְנִתְּנָם בְּכָל-שְׂנְאֵיךָ וּבִין הַיַּדִּיךָ

[רמב"ן] בין כי בעשותם המשפטים ינצלו מהם וּבִין ואם לא יעשו אותם יבואו עליהם כאשר באו על המצרים, כאמור בתוכחות (דב' תבוא כח,ט) וְהָשִׁיב בְּךָ אֶת פְּלִמְדָנָה מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָגַרְתָּ מִפְּנֵיהֶם וְדַבְּקוּ בְּךָ: הוספת הפסוק הבא תועיל להבנת המלים והטעמים הבאים ב-(דב' עקב ז,טו) . (דב' תבוא כח,טא) גַּם כָּל-חֲלִי וְכָל-מַדְוֵי אֲשֶׁר לֹא כְתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יִנְעָלְם ה' עֲלֵיךָ עַד הַשְּׂמָדָה: [אלשיך] (דב' תבוא כח,ט)

ועוד שנית אעשה אחרי כן (דב' תבוא כח,ט) וְהָשִׁיב בְּךָ אֶת פְּלִמְדָנָה וכו', ובמה יכירו כי מה' הן, הלא הוא כי (כח,ט) וְדַבְּקוּ בְּךָ: [וְדַבְּקוּ - טפחא כשנוי שהמדוה שהיה למצרים, פוגע בשנאי ישראל; בְּךָ - סלוק כמגביל את המדוה רק לשנאי ישראל] כלומר ולא בגוים אשר אתה בקרבם, בזה תכיר כי לא מהשר או המזל באו כי אם מאתו יתברך, שאם מהשר או המזל היה גם בגוים אשר אתה בתוכם היו באים, כי אין שר ומערכת מבחין בין ישראל לגוים להשגיח בפרטים, אך מזה תכיר כי אין זה כי אם אשר יפלה ה' בין ישראל לגוים:

[אלשיך] (למוד א) (כח,ט) וְדַבְּקוּ בְּךָ: מדוה שהיה למצרים, פוגע רק בשנאי ישראל ואמר (כח,ט) אֲשֶׁר יָגַרְתָּ מִפְּנֵיהֶם, לומר הנה אמרתי (דב' תבוא כח,נח) לְיִרְאָה אֶת-ה'שָׁמַיִם וכו' ואם לא תירא ממנו יביא עליך ה' אשר לא יגורת ממנו את (כח,ט) אֲשֶׁר יָגַרְתָּ מִפְּנֵיהֶם:

או בדרך אחרת, הלא אמרתי לך (דב' תבוא כח,נח) לְיִרְאָה אֶת-ה'שָׁמַיִם הַנִּכְבְּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ: שהוא שם ההויה על ה' בעצמו יפלה (דב' תבוא כח,נט) וְהִקְלָה ה' אֶת-מִפְתָּךְ, ואם באלה לא תוסר אז (דב' תבוא כח,ס) וְהָשִׁיב בְּךָ אֶת פְּלִמְדָנָה מִצְרַיִם כו' אשר לא ידעו את השם הנכבד הזה, כי כה (שם' שם' ה) וְיִאֶמַר פְּרַעֲה מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמְעֵם בְּקוֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא יִדְעֵתְלִי אֶת-ה' ולא יירא ממנו והביא עליו זעמו

(כח,ס) מְדָנָה הוּא, כך בעשותכם כמעשיהם לבלתי יראו את השם הנכבד ההוא ישיב בכם (כח,ס) אֶת פְּלִמְדָנָה מִצְרַיִם, ובהיות באות הייסוריך ההם מלומדים לבא על עון זה, בעשותך כהם מִיד (כח,ס) וְדַבְּקוּ בְּךָ: [אלשיך] (למוד ב) (כח,ס) וְדַבְּקוּ בְּךָ: מיד כאשר אין שנאי ישראל מאמינים בה' יתברך.

[אלשיך] (דב' תבוא כח,סא) והנה אם מיד הייתי מביא עליך (דב' תבוא כח,סא) גַּם כָּל-חֲלִי וְכָל-מַדְוֵי אֲשֶׁר לֹא כְתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת, הלא אין ספק שהיית אומר כי לא ה' פעל ועשה, על כן אני נותן לך סימנים הלא המה כי תחלה אביא עליך מכות ראשונות עצמן באופן נפלא מאשר בתחלה, ואחריהם (כח,ס) אֶת פְּלִמְדָנָה מִצְרַיִם, אשר הם שני עדים כי מה' יבואו עליך. ואז כאשר . (דב' תבוא כח,סא) גַּם

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מלדני (טו"ד) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: מצבת ההשערת; אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשירי לגזול, תור רבבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שזממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גזול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

פְּלִיגְלִי וְכָל־מִפְּהָ אֲשֶׁר לֹא כְתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הִנָּחַת תִּכְרַח כִּי יַעֲלֶה ה' עִלְיָי, ולא מפאת השר או מזל כי ראשונות יוכיחו (כנראה כוונתו אל (כח,ס) אַתְּ פְּלִמְדָנָה מְצָרִים), גם היות החלי ומכה ההם עליך בייחוד ולא על הגוים, יתנו עדיהן כי מה' יצא הדבר כי אין זולתו משגיח בפרטים: עוד יכוין כי הנה הוא יתברך מתנהג ברחמים ומייסר ועולה קו לקו תחלה בידו יתברך כאומר (דב' תבוא כח,ט) והפלא ה' אַתְּ מְפַתֵּחַ שְׂבָחֵהוּ עַל יַד שֵׁם רַחֲמִים לֹא יִבְצַר מֵהַיּוֹת צַד רַחֲמִים. ואם לא ישובו והשיב כם (כח,ס) אַתְּ פְּלִמְדָנָה מְצָרִים.

ע"פ [אלשיך] היו שלושה שלבים בעונשים לשנאי ישראל (עונש א) (דב' תבוא כח,טא) אַתְּ פְּלִיגְלִי וְכָל־מִפְּהָ וּבִינֵיהֶם פ"ג (ג' של מחל"ה) או פ"ה (ג' של (עונש ב) מדוי מצרים וביניהם דבר ושחין (עונש ג) (דב' תבוא כח,טב) אַתְּ פְּלִיגְלִי וְכָל־מִפְּהָ וּבִינֵיהֶם פ"ג (ג' של מחל"ה) או פ"ה (ג' של המחל"ה) מני חלאים. (עונש א) ו-1 (עונש ב) יהיו שני עדים שיעידו שהעונש השלישי הוא מאת ה'.

(דב' עקב ז,ט) וְכָל־מְדוּרֵי – תרסא בתפקיד כעין מחיצה והתרעה, מחיצה במשמע שכחת או התעלמות פרעה ומצרים מה' יתברך, התרעה מה קורה לשוכח את ה' כמו שקרה למצרים.

(דב' עקב ז,ט) מְצָרִים הָרָעִים – קדמא ואזלא מרמז לכלל לשוכח את ה' יתברך והפרטים (דב' עקב ז,ט) אֲשֶׁר יִדְעָתָ – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה למודים, כאן עשרת מכות מצרים כדרשת [מדרש הגדול] בשעה שדן הקדוש ברוך הוא את המצרים, ושלושה שלבי העונשים כדרשת [אלשיך].

על דרך הפירוש של [אלשיך] בפרשת התוכחה (דב' תבוא כח,ג – סא) אפשר לומר, שהכתוב (דברים עקב ז,ט) מבטיח למאמינים בה', שלא יגיעו אליהם שלושה העונשים שבתוכחה. הכתוב (דב' עקב ז,ט) וְהִסִּיר ה' מִמֶּנָּה פְּלִיגְלִי הוא כנגד (עונש ג), הכתוב (דב' עקב ז,ט) וְכָל־מְדוּרֵי מְצָרִים הָרָעִים אֲשֶׁר יִדְעָתָ לֹא יִשְׁיֵם בָּךְ – מסתיים בזקף-קטן בתפקיד שני למודים ו-1 (נחלת יעקב) מציע לומר שאלו כנגד שני העונשים האחרים.

[מדרש הגדול] (דב' עקב ז,ט) לֹא יִשְׁיֵם בָּךְ. יכול יחזור ויקם, ת"ל (דב' עקב ז,ט) וְנִתְּנָם בְּכָל־שְׁנָאֵיךְ. וכן הוא אומר, (ישעיה מג,ד) וְאֶמְנוּ אֲדָם תִּתְּקִיד וְלֹאֲמִים תִּסַּח נִפְשָׁךְ: [אלשיך פרשת עקב] וזהו אומר (ז,ט) וְנִתְּנָם כי מתנה מאתי תחשב לכם מה שיהיו בְּכָל־שְׁנָאֵיךְ. והוא, כי יהיו כפרה עליך ע"פ [אפריזן] שימה היא לפי שעה נתינה היא קיום קבוע.

[אילת השחר] (דב' עקב ז,ט) וְהִסִּיר ה' מִמֶּנָּה פְּלִיגְלִי וגו' לֹא יִשְׁיֵם בָּךְ (הלשון והסיר ה' וגו' משמע שיהיו מחלות והקב"ה יסירם, אבל לֹא יִשְׁיֵם בָּךְ משמע שלא יהיו כלל, (ועי' רמב"ן וספורנו, וברשי' בפרשת בשלח ט"ו כ"ו, אה"ח) וְנִתְּנָם בְּכָל־שְׁנָאֵיךְ. אין הכרח שכל הגוים יחלו במחלות אלו, אלא דבכללות הם יחלו, ובפשוטו משמע דמשום שישאל יתברכו הגוים יחלו, וצ"ב למה, ואולי אין הכונה שהעכו"ם יחלו יותר מהמגיע להם, אלא דבזה גופא שישאל לא יחלו במחלות אלו והגוים יחלו, יהא ניכר שישאל מבורכים (דב' עקב ז,ט) בְּכָל־שְׁנָאֵיךְ – מקף כבורר בין ממש כל כל הגויים ובין הגויים השונאים, (דב' עקב ז,ט) בְּכָל־שְׁנָאֵיךְ – סלוק מגביל שהמחלות יהיו בגויים השונאים לישראל וגם לא יותר מהמגיע להם. וְנִתְּנָם – טפחא כשנוי מהטבע של העולם שבכל עם חולים אבל השנוי יהיה שבישראל לא יהיו חולים בתנאי שיקיימו התורה, ואילו הגויים השונאים ימשיכו לחלות במחלות עבר ובכאלו שלא היו בעבר ובהו יהיו כפרה על ישראל.

דברים עקב ז,ט: וְאֶכְלַת אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא־תַחֲסוּ עֵינֶיךָ עֲלֵיהֶם

וְלֹא תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־מוֹקֵשׁ הוּא לָךְ: ס [מדרש אגדה (בבב)] הקב"ה התיר להם לאכול מה שימצאו משלל שבעה עממים,

(דב' עקב ז,ט) וְאֶכְלַת אֶת־כָּל־הָעַמִּים – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה למודים, כאן רמז לשבעה עממים בארץ כנען.

(דב' עקב ז,ט) אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ – קדמא מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז לשלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשט הכתוב, קדמא מהפך פשטא עשוי לרמז ללמוד לכתוב לפניו או מהכתוב לפניו עליו. קדמא עשוי לרמז לתנאי מוקדם, מונח עשוי לרמז ללמודים נוספים בזקף-קטן בתפקיד שתיים, או לאפיון נוסף באחד הלמודים.

[בבלי בבא קמא קיג,ב] (הסברים בסוגריים ע"פ מתיבתא) אמר רב ביבי בר גידל אמר רבי שמעון חסידא: גזל כנעני אסור, אבידתו מותרת (למוצאה ואין צריך להשיבה); גזילו אסור, דאמר רב הונא: מנין לגזל הכנעני שהוא אסור? שנאמר (שם שומרו תורה אז): (דב' עקב ז,ט) וְאֶכְלַת אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, בזמן שהן מסורים בידך (כמשמע מהנאמר אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ) _____ ולא בזמן שאינם מסורים בידך; אבידתו מותרת, דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב: מנין לאבידת הכנעני שהיא מותרת?

שנאמר (למצות השבת אבידה): (דב' תצא כב,ג) וְכִן תַּעֲשֶׂה לְכָל־אֲבֵת אֲתִידָה אֲשֶׁר־תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצִּאֲתָהּ, לֹאֲתִידָה אֲתָהּ מִחוּזֵי, ואי אתה מחזיר לכנעני. ואימא (ואולי תאמר): הני מילי (אי השבת אבידת גוי) היכא דלא אתי לידיה (שלא באה לידי ישראל שמצאה), דלא מחייב לאהדרורי בתרה (לחזור אחרי הנכרי שאיבד), אבל היכא דאתי לידיה אימא ליהדרה (אבל אם באה לידיו שמא מחויב להשיבה לנכרי המאבד)! אמר רבינא: וּמִצִּאֲתָהּ, דאתאי לידיה משמע. (התורה מיעטה את הנכרי מהשבת אבידתו גם כאשר הגיעה האבידה לידי ישראל). (אבל לא בכל אופן הותרה אבידת גוי) תניא, ר' פנחס בן יאיר אומר: במקום שיש חילול השם, אפי' אבידתו אסור (ליטול) (כגון שבמקום הרוב הם ישראלים והנכרי יסבור שגנבו ממנו). אמר שמואל: טעותו (של נכרי) מותרת (ע"פ [ראב"ד] גזילת הגוי מותרת רק בזמן מלחמה, ודעת ה-[מקנה] שמותרת גם בשלום כשהם כבושים, וה-[חזון איש (אהע"ז ס' קמח)]) הוסיף רק כאשר כל האומה כבושה)

(דב' עקב ז,ט) אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ – קדמא מהפך פשטא עשוי לרמז ללמוד לכתוב לפניו, כאן בזמן שהן (שהגויים) מסורים בידך

(דב' עקב ז,ט) וְאֶכְלַת אֶת־כָּל־הָעַמִּים – מקף אחד בורר בהיתר גזילת גוי רק במלחמה ובין היתר גם בשלום, ולהלכה רק בשעת מלחמה;

מקף אחד בורר בהיתר גזילת גוי רק במלחמה כאשר כל האומה כבושה ובין היתר של גזילת יחיד, ולהלכה רק כאשר כל האומה כבושה

(דב' עקב ז,ט) וְאֶכְלַת אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר – תנאי מוקדם שאם ישמרו תורה או (דב' עקב ז,ט) וְאֶכְלַת אֶת־כָּל־הָעַמִּים

(דב' עקב ז,ט) וְאֶכְלַת אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר – תנאי מוקדם דינא דמלכותא דינא לכן אם קנה את גביית מס המלכות ושלם עליו קודם לגבייה מותר לו לגבות יותר מההיטל של המלכות ואין בכך גזילת הכנעני או הכות

(דב' תצא כב,ג) וְכִן תַּעֲשֶׂה לְכָל־אֲבֵת – מקף בורר באלו נסיבות מחפשים את המאבד הישראלי ובין באלו נסיבות לא מחפשים אחרי המאבד הישראלי.

(דב' תצא כב,ג) וְכִן תַּעֲשֶׂה – מונח רביע מרמז לשלפחות ארבעה למודים,

(דב' תצא כב,ג) לְכָל־אֲבֵת אֲתִידָה אֲשֶׁר־תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ – הכתוב מרמז לשתי תבניות טעמים ומוזה לשני ענינים.

(ענין א) (דב' תצא כב,ג) לְכָל־אֲבֵת אֲתִידָה אֲשֶׁר־תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ – מרכא תביר מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים, העשויה להתרחב, והקשורים ל- (ענין א) (א) החלוקה ביניהם או בהלכותיהם לגבי (ענין א), (ענין ב) (דב' תצא כב,ג) אֲתִידָה אֲשֶׁר־תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ – תביר מרכא טפחא. כעין קבוצת פרטים הקשורים ל- (ענין ב) וחלקם ממועטים מ- (ענין ב). השבת אבידה מישראל המוצא לישראל המאבד. אבל התורה מיעטה את הנכרי מהשבת אבידתו גם כאשר הגיעה האבידה לידי ישראל. ולא כל שכן שלא הגיעה לידי ישראל.

(דב' תצא כב,ג) וּמִצִּאֲתָהּ – אתנן מגביל לענין החזרה לישראל. ולגבי נכרי (אבל לא בכל אופן הותרה אבידת גוי) תניא, ר' פנחס בן יאיר אומר: במקום שיש חילול השם, אפי' אבידתו אסור (ליטול).

ב"ה טוב טעם לדמי טעוד"ל) כי במצוות האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תפצית ההשערת: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקח-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחרים/בתושבע"פ.

1.13 דברים עקב ז"ב (התשפ"ג)

המשך מהתשע"ב **דברים עקב ז, טז: ואכלת את-פל-העמים אשר ה' אלהיך נתן לך לא-תחוס עינך עליהם**

ולא תעבד את אלהיהם כירמוקש הוא לך: ס

המשך מהתשפ"ב **דב' עקב ז, טז) לא תחוס עינך עליהם**

ולא תעבד את אלהיהם כירמוקש הוא לך: ס

(מדרש הגדול) דב' עקב ז, טז) ואכלת את-פל-העמים. הרי זו מצות עשה לאבד שבעה עממים, ומוזהרין אנו שלא לרחם עליהן

שנאמר **לא-תחוס עינך עליהם.** יכול על חנם, ת"ל **כירמוקש הוא לך.** נוקש אתה בהן ונתקל בטעות שלהן. לכך הכתוב מזהיר **ואכלת את-פל-העמים.**

דב' עקב ז, טז) לא-תחוס עינך עליהם – מקף כבורר בין לא לחוס גם על חנם ובין לא לחוס רק כאשר מהווים מוקש של התבוללות

והליכה בדרכי טעותם בעבודה זרה שלהם.

ריב"א) בר' מקץ מגז, דב' עקב ז, טז) כירמוקש הוא לך פרש"י וז"ל הרי אלו כי משמשין לשון אשר וכן בכמה מקומות וזה לשון אי שהוא לשון אחד מד' לשונות שכי משמש

דב' עקב ז, טז) כירמוקש – מקף כבורר בין אחת מארבעה לשונות = משמעויות שבהן משמשת מלת "כיר", כאן במשמע "אשר", לפי

ההמשך אפשר שמתאים משמע "אלא"

אדרת אליהו) דב' עקב ז, טז) ואכלת את-פל-העמים. (פי' העמים הקדמונים) הוא ברכה וגם צווי: **ולא תעבד את אלהיהם**

כירמוקש הוא לך. וקשה הלא היא עבירה ולמה אמר **מוקש.** ופירושו מלבד שהיא עבירה אם **תעבד את אלהיהם** כעבור

השפעתם. דע כי גם **מוקש הוא לך** כי הוא השטן הוא יצה"ר הוא מה"מ יורד ומסטיין עולה ומקטרג ויורד עמו בגיהנם ונוקם ממנו:

דב' עקב ז, טז) ולא תעבד את אלהיהם – זקף-קטן כשני למודים (א) עבירה (ב) השפעה רעה המרחיקה את הישראלי מאמונתו

בה', מלמוד התורה, מעם ישראל אורח חייו ותרבותו.

דב' עקב ז, טז) כירמוקש – מקף כבורר במשמעות מלת "מוקש" בין מכשול סביל ובין מכשול פעיל ורבוי פעילותו מרומז בתבנית

הטעמים של **כירמוקש הוא –** מרכא טפחא כקבוצת פרטים הקשורים לנושא כאן של עבודה זרה, הוא השטן הוא יצה"ר הוא מה"מ

יורד ומסטיין עולה ומקטרג ויורד עמו בגיהנם ונוקם ממנו

תולדות יצחק) דב' עקב ז, יב) ... ועוד שאומות העולם אוכלים לחם ובשר ופירות ואתה **ואכלת את-פל-העמים.** ולפי שבשלה העמים

ימצאו פסל ומסכה זהב וכסף, אמר **ולא תעבד את אלהיהם כירמוקש הוא לך.** סלוק מגביל שמותר לקחת משלל עמי כנען גם

זהב וכסף בעבודה זרה שלהם, אבל לאבד צורתם ולהינות מערכן ולא לעבוד בהם עבודה זרה. ע"פ **[ספורנו]** הגבלה לא להתפתות לעבוד אלוהיהם.

אלשיך פרשת עקב] ... וזהו אומרו **דב' עקב ז, טז) לא-תחוס עינך עליהם** **ולא תעבד את אלהיהם,** כי אם כה תעשה ימצא

כירמוקש הוא – מרכא טפחא כקבוצת פרטים הקשורים לנושא כאן של עבודה זרה, **[אלשיך פרשת עקב] ...** כי הראוי יאמר כי מוקשים

הם לך לשון רבים על **(תה' פט, נגא) כלדינים עמים.** וכפי' **[ראב"ע]** **דב' עקב ז, טז) כירמוקש הוא לך** כל אחד מאלהיהם: לעמים עבודות

זרות שונות, נמצא לא מוקש אחד אלא מוקשים רבים. לכן **[ראב"ע]** **דב' עקב ז, טז) ואכלת מצוה הוא לכלותם כאוכל לחם.** והעד,

לא-תחוס עינך.

לך מראה עיניך ליכשל בו (היינו בהם לפי ההסבר הקודם) הפך טבע עין האדם להרים מכשול מדרך העם: הישראלי מאמין בה' יתברך

ועבודה זרה היא הפך טבעו. לכן **לך** – סלוק מגביל את ישראל כדי לחזקו שלא יהפך טבעו מעבודת ה'.

דברים עקב יא, יז: וחרה אפי' בכם ועצר את-השמים ולא-יהנה מט' ותארמה לא תתן את-יבוליה

ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם:

דב' עקב יא, יז) וחרה אפי' ה' – קדמא ואזלא כעין כלל החרון אף, והפרטים **בכם –** רביע רמז לארבעה למודים

ועוד ארבעה פרטים, כל פרט עם למודיו **(פרט א) ועצר את-השמים** (כגון שלא ירד טל, שלא ישפיע חיות רוחנית) **(פרט ב) ולא-יהנה**

מט' (פרט ג) ותארמה לא תתן את-יבוליה (פרט ד) ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה (ובעקבות כל אחד מהפרטים ביטול ו/או מיעוט תורה, ביטול ו/או עבודה ובו ביטול עבודת המקדש, ביטול ו/או מיעוט גמילות חסדים)

כלל סוגר **אשר ה' –** מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ככלל בתראה מרמז להרחבה בחרון אף, כדוגמת

הפרטים כגון **[מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק ה]** רבוי פגעים מעין הפרטים **נתן לכם:** - מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ

רבוי הרחבות של חרון אף בכלל הסוגר עם הגבלות. כגון הנאמר ב-**(עמוס ד, ז) והמטרתי על-עיר אמת ועל-עיר אמת לא אמטיר סלקה**

אסת מט' וסלקה אשר-לא-מטיר עליה תיבש:

[מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פ"ה] שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על ג' דברים העולם

עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים: **(טט: על התורה) (מפרט פגעים בעוון ביטול תורה) וכן את מוצא שלא גלו עשרת**

השכטים אלא בעון בטול תורה שנאמר (ישעי' ה, ג) לכו גלה עמי ממלידת וגו' לכן (ישעי' ה, כד) לכו פאלל קש לישון אש וגו'. וכן את מוצא

שלא **(גלה) [גלון] שבט יהודה ובנימין אלא בעון בטול תורה שנאמר (עמוס ב, ד) זה אמר ה' על-שלישה פשעי יהודה ועל-ארבעה לא**

אשיבנו על-מאקם את-תורת ה' וחקיו לא שמו ונתעומו כוביכם אשר-הלכו אבותם אחריהם: וכן **[הוא אומר] (עמוס ב, ה) ושלחתי אש**

ביהודה, וכן את מוצא שלא חרבה ירושלים אלא בעון בטול תורה שנאמר **(ישעי' מב, כד) מיינתן למשושה למשפה יעקב וגו' [ומפני מה]**

(ישעי' מב, כד) ולא-אבו בדרךילוד ולא שמו בעתותיהם: **[לפיכך] (ישעי' מב, כה) וישפך עליו חמה אפו.** וכן את מוצא שלא גלת הארץ אלא

בעון בטול תורה **[שנאמר (ירמ' ו, יח) לכן שמעו הגוים ודעי עזה את-אשר-בכם: (ירמ' ו, יט) שמעי הארץ הנה אנכי מביא רעה אליהם הנה**

פרי מחשבותם כי על-דברלי לא הקשיבו ותורתי נמאסו-בהם: וכה"א (ירמ' ט, יא) מיהאיש הקטם ונגו את-אית [וכתיב בתריה] (ירמ' ט, יב)

ונאמר ה' על-עונכם את-תורת:

